

**D. Ioannes Evangelista. Rodolphi Gwaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Ioannem Homiliae
CLXXX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1568

VD16 W 1038

12. Maria cœnanti fragrantia balsama fundit. Proditor infelix murmura
iniqua mouet. Ingreditur Solymas conscensa Christvs asella. Quæritur à
Graijs vita salusq[ue] viris. Vox delapsa polo confirmat ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71827)

enim fructu fiat, ipsi Christum sancto studio queramus, ut inuentum apprehendamus, & in illo seruemur. At quomodo (inquit) Christum in terris queramus, quem in celum ascendisse scriptura docet, & ipse inter fidei articulos profitemur? Aut quomodo in celum manum mittere, ut ibi sedente teneamus? Audi tibi respondentem D. Augustinum: Eadem mitte, & tenuisti. Quonia Christus absens etiam presens est. Nisi presens esset, a nobis ipsis teneri non posset. Sed quoniam verum est quod ait: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi: & abiit, & hic est: & redijt, & nos non deseruit. Corpe enim suum intulit celo, maiestatem non abstulit mundo. Hæc (inquam) Augustini sunt: quibus adde, quod Christus, cuius diuinitas ubique presens est, idem suum quoque meritum nobis per verbum suum offert, & in eo a nobis apprehendi vult. Audiamus ergo loquentem in verbo suo, & credamus ei, sic illum & inueniemus & apprehendemus, ut nobis salutaris fiat.

Præsertim verò dicendi finem faciamus. Pontifices quoque & pharisæi nobis considerandi sunt, qui mandato publico præceperunt, ut si qui Christum alicubi latere norint, illum prodant: & procul dubio suis suffragijs suis acclamationibus eorum sententia confirmarunt, qui in templo de illius absentia similitè iudicabant. At iidem dum Christum omnibus exorsum reddere & crudeliter extinguere cupiunt, suam produnt impietatem, qui nec templi neque festi religione mouentur, ut a sanguinarijs consilijs cessent. Ita bodie, qui toti spirituales & mudo mortui videri volunt, præ alijs sanguini & iniurijs cadibus student: & quidem tunc, quando spiritu sancto imprimis gloriantur: Nimirum in Concilijs suis, quæ ad opprimendam Christi doctrinam indicunt. Quibus si qui interesse volunt, mirum est quam sædis calumnijs illorum absentiam exagitent, cuius ipsi præcipui authores sunt, qui innumeris exemplis docerunt, quam periculosum sit ipsorum promissis credere. Obseruatu quoque dignissimum est, quam ridiculos sese isti præbeant. Nunc enim Christum anxij querunt, & vehementer metunt, ut posthac in urbem venire decreuerit. At non multò post ad illius ingressum terrentur, & ex templo eycientem prophanos sacrorum nudinatos atque publicè docentem non audent attingere. Ita videt Deus impiorum hostium consilia. Nemo igitur homines metuat, sed fortes in Christo Iesu vincamus quacunque aduersa incidunt, & cum illo in celis regnabimus, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

Pharisæi Christum comprehendere iubent

C A P V T X I I .

Iesus ergo sexto die ante Pascha uenit Bethaniam, ubi erat Lazarus, qui mortuus fuerat, quem suscitauerat ex mortuis. Fecerunt ergo ei cænam illuc, & Martha ministrabat, Lazarus uerò unus erat ex ijs, qui simul accumbebant cum eo. Maria ergo accepta libra unguenti nardi spicati: multi pretij, unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: domus autem impleta est odore unguenti.

RAECLARA & memorabilis admodum est Iesu Christi sententia, quam supra Capite tertio audiuius: Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Comprehendit enim dicitur uerbum & propriam suam mortis causam, & hanc nobis in æterno patris decreto monstrat, qui cum quales futuri essemus præuideret, illum nobis redemptorem destinauit, & præsumptum hunc mortis merito & gloriosa sua resurrectione miseris nos redimeret. Etsi autem reuoluit, & simul nos excitat, ut ipsi quoque Deum redamemus, & uicissim nos nostræque omnia pro nobis ipsius gloria expendamus. Quoad uerò historiam passionis & mortis dominicæ, quidam ex hominibus producuntur, sacerdotes nimirum & Seniores Iudeorum, qui cum hoc Dei decretum omnino ignorarent, aut saltem in prophetis obscurius expressum non attentè considerarent, priuatis affectibus ducti, Christum occidi curauerunt. Ihs Iudas accessit, isdem planè causis excitatus, qui non modo

suam operam illis contulit, verum etiam auctor fuit, ut quod facere decreverat, sua opinione exequerentur. Et quia haec historia multa habet cognitu dignissima, Ioannes eam prolixè delectat nobis autem perspicuitatis ergo, et ut plus ex ea fructus percipiamus, hoc ordine consideranda erit, ut primò quis Iudas fuerit videamus; deinde quid illum mouerit, ut tantum facinus auderet; primò historiam, quae prima huius Cap. parte continetur, cum suis circumstantiis excutimus, quae sceleris perpetrandi occasionem dedit.

Iudas Christi proditor quis fuerit.

Quoad Iudam, fuit is Iscariotes, sic dictus a loco natali, quem D. Hieronymus in Ista epistola scribens tribus Ephraim vicum fuisse ait. Ex duodecim verò discipulorum numero eundem Iudas alii delegerat, ut eorum opera in propaganda euangelij doctrina crederetur, et quos miraculis non instruxerat, ut maior esset doctrina ipsorum auctoritas. Nec verbi modo sui, verum etiam potentia et facultatem suarum dispensatorem illum constituit, ut postea Ioannes amonit, quatenus superfluum illi creditum fuisse diceret, ut ea reciperet, quae pij et opulentiores Christi sectatores et discipulorum sustentatione siue alimonia conferebant. Unde apparet non vulgarem fuisse Iudae discipulū, sed praeter alijs dignitate excimium, eoq; atrocius est, quod in illo editum fuit damnationis exemplum. Cuius non obscure nos admonuit Dominus, quando supra Cap. 6. discipulis ait. Nonne ego vos duodecim elegi, et unus ex vobis diabolus est? Ita verò nos admoneri oportet, quo hominū ordine grauisimae ecclesiae hostes prodicuri sint: ex ipsis nimirum ministris, qui doctrinam et religionem sibi quaesitam faciunt: quod Paulus quoq; obseruauit, quando Ephesus ministris dicit: Ex vobis ipsis exorientur viri, qui loquentur peruersa, ut discipulos post se abiciant. Quod vrinā diligentius hodie attendere, qui successione apostolica titulo ita sibi oculis persequuntur, ut nefas putent illis contradicere, qui eam suis traditionibus praetextant. At quid illi illa conferet, quando inter ipsos apostolos deprehenditur Iudas, qui Christum Iesum ob rem prodidit? Docet praeterea exemplum hoc non aliquem hominum ordinē inueniri, qui non mixtos habeat: quem admodum in singulis etiam prope familijs reperitur, qui alij desiderant, et quorum viros bonos non immeritò puder. Exempla huius rei in Marco adduximus, quatenus nium nobis vsus duplex est. Primus, ne propter familiae aut ordinis nostri splendorem erubescamus, sed in eo potius sumus, ne quid designemus, quod in familiae et ordinis nostri ignominiam det. Alter, ne aliquem hominum ordinem, quem ipse Deus instituit, propter pauculos, aut vitiosos res malos damnemus. Est enim hoc animi insolentis et inconsiderati indicium: quando consilia etiam aut nostris hoc ipsum accidere posse, quod in alijs damnamus. Quod ipsum in ecclesijs etiam obseruari debet, ne vel ecclesias temere relinquamus propter aliquos, qui professioni suae non respondent (quod hodie Anabaptista nimis insolenter faciunt) vel doctrinam verbi accipiunt, quod corruptis moribus aliqui viuunt, qui huius studium profitentur. Vt enim de ecclesijs et doctrina potissimum debet iudicium fieri: ita doctrinam ad scripturam sacrae canonem exanimamur, cui si respondeat, diuina et orthodoxa erit, etiamsi eius praetextu multi abutantur. Plurimum de in Marco nostro Homilia 115.

Causae quibus Iudas motus est.

Quoad verò causas, quae Iudam mouerunt, ut facinus hoc indignissimū designaret, non adduci possunt, quàm quae sacerdotes et pharisaeos aduersus Christū excitauerunt. Audiamus postea furem, vel potius sacrilegū fuisse: cuius sceleris non alia causa ipsi esse potuit, quam insatiabilis habendi cupiditas, quae vel in posterum sibi ipsi prospicere, vel opes inuitas exacerbat. Voluit: cum ita suis discipulis prospexerit Dominus, ut nihil ipsis unquam defuerit, sicut in Iudae Cena apud Lucam confitentur. At si nihil illis defuit in comune, multò minus Iudae aliquid deesse, qui loculos seruabat, ex quibus reliqui omnes necessaria petebant. Adonit ergo illum habere carnis sollicitudo, quae fidem in illo extinxit, et consilia suggestit, quibus caueret, ne rebus carnalibus labentibus, ipse ad egestatem extremam redigeretur. Et potuerunt ipsi nouos quorundam stimulos dare sacerdotum insidiae et vulgi de Christo interceptando sermones, ut eo magis sibi fidem ostendat, quò ardentius illos hoc negotium agitare videbat. Potuit tamen astutus nebulosum amantem leratum calare, donec in Cena Bethaniensi oblata magni lucri occasio repente eueneret, et non euanuit, verum etiam ipse propter impetuosum murmur à Domino correptus, suam hanc occasionem

illam minime latere sensit. Tunc enim ambitionis quoque stimulus exagitat, nouum animo furorē concepit, ut sibi non amplius cunctandum esse putaret. Simul enim et oblato lucri subitoque erepti iacturam sarcire, et Christo sibi factam iniuriam ulcisci voluit, ut postea suo loco audiemus. Nunc enim ad loci presentis expositionē accedere tempus est, quo Cœnam istam Ioannes cum omnibus circumstantijs diligentissimè describit.

Primo autem reditum Christi in Iudæam seu loca vrbis propinqua commemorat. Nuper enim cum ex Pontificum decreto sibi insidias strui audisset, aliud desertum versus secessit, quia hora mortis sua nondum instabat. At nunc sponte vrbis appropinquat, et quidē in tempore, ut sexto ante Pascha die Bethaniam veniat, quam Hierosolyma vicinam fuisse in Cap. precedenti audiuimus. Et hoc evidens obedientiæ Christi argumentum, qui sponte eò rediit, vbi se captum iri sciebat, adeoque cruci obuiam iuit, cum horam mortis iam in proximo esse sciret. Eoq; illustrior est hæc eius obedientia, quod Marcus Capite decimo scribit, discipulos in ea professione admodum timidos et totis animis confirmatos fuisse, eò quod de ijs ipsos admonuisset, quæ ipsi euentura erant. Quia ergo à discipulis quidam et familiaribus suis recedebatur, à nemine autem vbi vlla cogebatur, ut eò rediret, restat ut ipsum sponte illuc profectū dicamus, ut patris sui decreto obsequeretur, qui illius merito genitum humanum redimi voluit. Itaque confirmatur hæc, quod nuper Capite decimo dixit: Nemo voluit animam meam, sed ego pono eam à meipso: Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo rursum sumendi eam: hoc mandatum accepi à patre meo. Confirmatur his certitudo salutis nostræ. Quia enim volens obediuit decreto patris sui, potuit eius mors sufficiens esse pro nostris peccatis satisfactio, et ideo Paulus rectè dicebat, nos vnius obedientiæ seruatos esse. Romanorū quinto. Præterea minime putandum est, quod eos negligere velit, pro quibus sua sponte, imò ardenti cum desiderio (ut ipse Luca vigesimo secundo restatur) acerbam mortem subiit. Hinc ergo consolationis argumenta petamus, si quando satan salutem nostram in dubium vocare conatur. Deinde nostri nos officij Christi admonet, quoad mortis horam. Et hæc omnibus constituta, et quia peccati poena est, natura illam exhorrescimus, et quidem merito, cum eius horrores ipse etiam Dei filius senserit. Ne vero eius metu absorbeamur, non modò quid per se sit mors, verumetiam qualis per Christum facta sit, videre oportet: transitus nimirum ex ista lachrymarum valle in vitam æternam, sicuti Capite quinto et vndecimo abunde dictum est. Itaque celestis gaudij et vitæ æternæ spe confirmati vincamus metum hunc, quo caro nostra concutitur, et in Christi exemplum intenti nostrâ vocationem constanter sequamur, neque nobis durum aut graue videatur vitam hanc mortalem et infelicem cum æterna commutare. Sed quia de hoc alibi quoque diximus, hæc consulo breuiter sumus.

Christus redit ad urbem Hierosolymam.

Porrò quam primùm Bethaniam venit Dominus, cœna splendidiore excipitur, quam in domo Cœna Bethanienis cuiusdam, quondam leprosi, per ipsum verò mundati, instituta fuisse, Mattheus et Marcus testantur. Quamuis non ignorem, hanc nonnullis aliam omnino ab illa videri: sed illorum sententia nullis coniecturis probabilibus, nedum certis argumentis nititur. Et ut multa omittamus, quis credat, Dominum intra pauculos dies vnguento vsque adeò pretioso bis cum discipulorū offensione unguere voluisse, cum vna vinctio sufficeret ad umbrando mortis et sepulturæ eius mysterio, quod illic agebatur? Estet sane hoc ab eius humilitate et mansuetudine alienissimum. Ceterum præstat singulas huius Cœnæ personas ex ordine inspicere.

Primum in his locis Simoni debetur, in cuius domo conuiuui hoc factum fuisse audiuimus. Vbi Simon Christi repetendum est, periculosum fuisse tale quid in Christi honorem facere, cum publico Concilij decreto hostes. excommunicarentur, aut synagoga mouerentur, quicumque eius doctrinæ adhererent. Sed plurius sit apud Simonem accepti beneficij memoria et purior salutis doctrina, quam Pontificum auctoritas, quæ impostores et vilsima auaritiæ atq; priuata gloriæ mancipia esse sciebat, et ideo nequaquam illum Christi puder, vti illi ipsum persequantur. Et ergo hoc fidei constantis et piæ gratitudinis exemplum, quod nos imitari cõuenit. Fumus enim omnes nos peccati lepra infecti, et ideo exclusi à ciuitate Dei et regni cœlorū consortio. Imò ut Paulus ait, in peccatis mortui fuimus, neq; aliqua in nobis spes vitæ reliqua fuit. Mundauit autem nos sanguine suo Iesus Christus, simulq; verbo suo et Spiritus virtute ad vitæ nouitatem reuocauit, ne æternum periremus. Agnouerunt hoc beneficium

omnes sancti, et scriptura omnes idem magnifice predicant. Dauid certe clamat. Ecce ego in iniquitate formatus sum, & in peccato concepit me mater mea. Sed idem simul Deum orat. Laua me a peccato meo, & à peccato meo munda me. Et mox ratione huius mundationis exprimes, addit. Expia me hyssopo (id est promissi Messie merito, quem hyssopus & legumini purificationes adumbrant) & mundus ero. Laua me, & niue ero candidior. Et huius generis multa sententia ex prophetis adduci, quibus apostolicum illud consentit: Sanguis filij Dei emundat nos ab omni peccato. Mundationis verò huius sigillum est baptismus, qui ideo lauacrum regenerationis & uationis dicitur. Tanto igitur effecti beneficio grati simus, neq; nos eius pudeat, quem nosmetipsi suscipere, & propter nos vilissima quaq; serui officia obire non puduit. Eidem verò opud nos huiusmodi demus, illum totis animis excipiamus, illum in verbo suo et membris suis complectamur, quatenus uis aduersus illum Pontifices & pharisai insaniant, &c.

Lazarus conuiua Christi.

Deinde ex discumbentium numero Lazarus quoq; fuisse dicitur, quem ex mortuis suscitatum. Ita verò miraculum illud denuo inculcat euangelista, & veritatem illius asserit, quatenus aliquo tempore superuixisse, & edendo, bibendo, cumq; hominibus publice conuersatum, & vini hominis munera obuiisse restatur. Est autem multa obseruatione dignum, quòd ex morte vitam hanc restitutus Lazarus, neq; hominum consortia subter fugit, neque Christi conuersationem posthac inutilem arbitrat, eò quòd coràm uitæ celestis & futuri seculi statum vidisset: factum enim certis & conuiuijs quoq; honestis interest, ita Christum quoq; adhuc suum magis cognoscit, eiusq; familiaritate imprimis gaudet. Simile quid in Paulo videmus, qui est in terram raptus ineffabilia mysteria vidisset, nihil tamen humani abs se alienum esse putauit, neq; horum carnis horruit, neq; scripturas aspersionis est, in quibus Christum per prophetas olim locutum sciebat. Confer cum horum exemplis Monachos & fratres uculos, qui ex purgatorio (ut ipsi uerantur) magnitudine depressi, vel inflati potius, miram in uultu austeritatem pre se ferunt, & restitutum neq; victu solito sibi posthac utendum esse putant, adhuc uix cuiquam hominis suscipiunt, nisi quem sui simile nouerunt: & mox uidebis, quo illi spiritu agitentur, eo nimirum, quòd inter gentes Trophonij antrum fabricauit, ut ex supersticiosi prorsus insanos faceret. At in agnitionem uitæ celestis typum hac Cæna nobis exhibet. Simul enim conuiuantur Christus uita uincit, Simon huius beneficio à lepra mundatus, alij item ex uerbi semine in Dei filios reuocati. Lazarus, quem ex morte in uitam reuocauerat. Ita olim in celis simul eodem gaudio fruentur, & Christo Iesu tam ij qui nouissimo die ex mortuis resurgent, quam qui in illo die adhuc superstitio momento oculi immutabuntur & immortales fient. Ad omnes enim credentes pertinet, quòd in ultima Cæna dicitur: Ego dispono uobis, prout mihi disposuit pater meus regnum, ut & bibatis super mensam meam in regno meo. Quo etiam illud referri potest: Multi ab Oriente Occidente uenient, & discumbent cum Abrahamo, Isaac & Iacobo in regno caelorum. Quæ propositiones ut consolationem habent dulcissimam, ita eas typo aliquo confirmari oportuit, quem minus iam morti uicinus in ista Cæna proponit.

Martha ministrat discumbentibus.

Tertio loco Martha producit, quam discumbentibus ministrasse ait Ioannes. Fecit hoc suo more: nam alibi quoq; sedula & circa rem domesticam sollicita atq; officiosa describitur. Inuenti verò ad eius commendationem imprimis facit, quòd cum diues & honesto loco nata esset, in aliena quoq; domo ministrandi munus suscipere dignatur, nimirum quòd suam operam in ministeriam esse uideret. Est ergo hoc memorabile exemplum industriæ & sedulitatis, quàm in ministerio scriptura potissimum commendat. Vide Prouerb. 31. Item 1. Timoth. 5. & Tit. 2. Talem quoq; Moses describit, quæ cum opibus & famulitio numero abundaret, ipsa tamen in ministerio etiam farina massam subigit, placentas coquit, neq; sua persona indignam putat culinaria officia, ut & marito obtemperet, & hospitibus rem gratam faciat. Atqui hanc Christianis feminae exemplo esse uult Petrus apostolus, eò quòd eius filie per fidem factæ sint. Pudeat ergo sue generositatis uilas, quæ sui generis nobilitatem, opum & dignitatis suæ splendorem in immodico corporis uerbo superbo fastu, lasciuis saltationibus & alijs rebus consistere putant, quæ inter Christianas uariari quidem debebant.

Quarò ipse etiam Christus considerandus venit, qui ad conuiuium istud vocatus accedit, neque
 Simoni vitio dat sumptus, quos haud dubiè solito maiores faciebat, ad hæc sibi ministrari sinit. Fe-
 cit hoc ipsum alibi etiam, neq. illum mouit, quòd hinc calumniandi occasionem peterent aduersarij
 eius, qui ipsum belluonem & vini potorem dicebant. Est ergo vsus rerum huius seculi licitus, & per
 leges Christianas licet amicos & honestos viros honorificentius tractare, neque peccant qui ista in
 suam gratiam fieri patiuntur. Fecerunt enim hoc olim Abraham, Isaac, Joseph, Samuel & infiniti
 alij, quorum fides & pietas in scripturis commendatur. Attamen modus obseruetur, ne quid contra
 temperantia leges fiat, & accedat gratiarum actio, qua cibos (vt & reliqua que nostris vsibus ser-
 uant) sanctificari scribit Paulus 1. Timoth. 4. Procul ergo valeant morosi Timones, qui dum hu-
 manitatis & hospitalitatis officia damnant, et ea in pijs caluniantur, sese Iudeorum socios faciunt,
 quos idem in Christo fecisse, paulò ante diximus.

Christus conui-
 uio interest.

Restat postrema huius conuiuij persona, cuius in presenti sit mentio (nam de Iuda & discipu-
 lis postea dicitur) Maria Lazari soror, que & ipsa pro suo more in vnum Christum intentam, singu-
 larem aliquo honore eum afficere voluit, cuius diuinam virtutem ex doctrina & miraculis iam pri-
 dem cognouerat. Nihil tamen facit alienum à receptis patrie gentis moribus. Quia enim apud O-
 rientales nullus erat caligarum vsus (qui nec hodie plerisque in locis receptus est) solebant hospiti-
 um pedes abluere, & eorundem corpora vnguents odoratis recreare, que illis balnearum loco er-
 ant. Cuius rei testimonia, cum in sacris & prophanis scriptoribus passim occurrant, ea commemorare
 non est opus. Huic ergo consuetudini sese accommodans Maria, primò pedes Christi abluit, & ab-
 luit capillis suis extergit, deinde libram vnguents pretiosissimi, ex nardo spicata confecti (quam
 inter Partiborum regalia vnguents Plinius etiam numerauit) super caput discumbentis effundit,
 quod ad imos pedes vsque defluens totum corpus pertransiit, totamq. domum odore & fragrantia
 sua repleuit. Videtur quidem Ioannes factum hoc paulò aliter narrare; sed si rem ipsam cum Mat-
 thei et Marci descriptione consideremus, mox patebit eo ordine hæc fieri oportuisse, quem modò ex-
 posuimus. Concurrunt autem hæc magnificentia sue liberalitas prope exemplo carens, & extrema
 humilitas. Nam vt postea audiemus, pretium vnguents huius fuit trecentorum denariorum, qui
 florenos Germanicos quadraginta conficiunt. Stupenda ergo fuit hæc munificentia femine pri-
 uata erga hospitem, quem multis exosum, plerisque verò contemptum esse nouerat. E contra
 extrema humilitatis officium fuit, quod eiusdem pedes capillis extergere dignatur, quibus vt plu-
 rimum superbiunt mulieres, cum ad eam rem linteo vti possent. At nihil ei graue aut nimium vide-
 ri potuit, que se & omnia sua Christo debere sciebat, seq. totam huic consecrauerat. Et rursus no-
 bis hoc etiam exemplo fidei gratitudo erga Christum commendatur. Externis quidem officijs illi
 non seruitur, neque his ille posthac opus habet, vt ipse postea testabitur. Plerunque verò sit, vt qui
 illum nomen dederunt, de opibus suis periclitentur, quas aut relinquere coguntur aliò vocati, aut quas
 ipsi tyranni eripiunt. Deinde in conseruanda doctrina et ijs, que ad externum Dei cultum faciunt,
 sumptus aliquos fieri oportet. Multa etiam à nobis exigit charitas, quam inter suos Christus arden-
 tissimam esse vult, ne à nobis negligantur, quos ille pro suis agnoscit, & qui eiusdem corporis nobis
 scum membra sunt. Hæc ergo nos nulla opum sollicitudine teneri, nullius etiam laboris aut sumptus
 pigere debet, quin liber aliter nos & nostra omnia pro illius honore impendamus; & si quid præterea
 nobis superest, illud in pauperes conferatur, qui pedes Christi dici possunt, cum quòd fere contem-
 pti & viles sunt, tum quòd in his ipse Christus ad nos venit, & humanitatis officia à nobis flagitat,
 olimque sibi impensum putabit, que quid in illos contulerimus. Labet hæc vobis recitare D. Augu-
 stini verba, quibus facti huius mysterium exponit: Querebas operari iustitiam? Iustus ex fide vi-
 uent. Noge pedes Iesu bene viuendo, Dominica seclare vestigia, capillis terge. Si habes superflua, da
 pauperibus, & Domini pedes teristi. Capilli enim superflua corporis videntur. Habes quod agas de
 superfluis tuis. Tibi superflua sunt, sed Domini pedibus necessaria sunt. Fortè in terra Domini pe-
 des indigent. De quibus enim, nisi de membris suis in sine dicitur est, Cum vni ex minimis meis se-
 cis, mihi fecistis? Superflua vestra impendistis, sed pedibus meis obsecuti estis. Hæc Augustinus.
 Est autem hæc magna Christi bonitas, qui etsi suum corpus nobis subduxerit, non tamen sibi infer-
 endi occasionem omnem simul abstulit. Huius itaque memores, excitemus ei bonam fragrantiam,

Maria Christi
 ungit.

nosque ei sistamus hostiam viventem, ut peccatis & mundo mortui, ipsi vni vivamus: cui illi benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

HOMILIA CXIII.

Dicit ergo unus ex discipulis eius, nempe Iudas Simonis, Iscariotes, qui eum erat proditurus: Quare unguentum hoc non veniit trecentis denarijs. & datum est pauperibus? Dixit autem hoc, non quod pauperum ei cura esset, sed quia fur erat, & marsupium habebat, & ea quae conferebantur portabat. Dixit ergo Iesus: Sine eam, in diem sepulturae meae servavit istud. Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis.

Ioannes diligenter describit historiam, qua Iudam falsum discipulum exacerbat, ut Christi vendendi consilium caperet. Prima vero eius parte fideles Bethanienfes producuntur, Simon dicitur do leprosus, Lazarus & dua eius sorores, cum alijs quibusdam, quorum nomina non exprimitur. Exceperunt hi Christum, quamvis illud non careret periculo, & insuper magnis impensibus officiorum genere honorarunt; ubi praeter alijs omnibus Maria liberalitas eluxit, de qua habemus. Sequitur modo secunda pars, qua Iudae proditoris de facto Mariae iudicium exponit, quod ille praeterea tentavit, cum se sua spe frustratum videret.

Iudas Mariae
obstrepiit.

Principio Iudam non expectato aliorum iudicio erupisse scribit Ioannes. Mattheus autem Marcus quosdam alios quoque, ex discipulis murmuravisse aiunt. Sed facile isti cum Ioanne conciliari possunt. Nec enim dubitari potest, discipulos simul omnes novo hoc & insolito prodigalitate quod Maria Christo impenderat, offensos fuisse, cum nihil tale usquam à Christo mandatum, aliquid huius antehac factum esse scirent. Deinde non difficile fuit Iudae illos mysterij sub his latentis ignaros in suam sententiam pertrahere, ut una secum istud officium damnarent. Quia reliqui audio Christo conticuerunt, & Ioannes solius Iudae improbitatem proponere insinuat, quod si alteris unum hunc producit, quem non puduit operam suam sacerdotibus elocare, quae aliter Christum consultavisse nuper audiuimus. Nobis tamen priusquam longius progrediamur, quod cavendum erit, quantum possit unus & alter murmurator sediciosus, si vel paucillo tempore unus deus detur. Sic olim Core, Dathan & Abiron suis calumnijs atque criminationibus Israelitae omnes turbaverunt. Sic unus Seba vix dum sopitam seditionem, cuius auctor fuerat Absalon, cuius clamoribus denuo accendit. Et quid Carilina unus in Romanae repub. potuerit, notius est, ut exponi debeat. Et in praesenti unus Iudas discipulos reliquos excitat, ut adversus Christum Mariam indignissime murmurent. Neque desunt nostri seculi exempla, quae docent, non raro bonos & publicae salutis amantes insidiosos sediciosorum sermonibus decipi, ut ipsorum malicia inveniunt, dum patriae communi & religioni consultum volunt. Hic ergo prudentia & moderatio filio opus est, ut & boni, quos illi deceperunt, erroris sui admoneantur, et alteri illi coercantur, quid mali dent publice. Quod Christum observavisse in praesenti, postea audiemus.

Iudae de Mariae
facto sententia.

Sed praestat nunc Iudam audire loquentem, ut ex eius cantu omnes istius generis aures discipulorum agnoscere, quae etiam hodie Christo obstrepunt. Orditur autem (ut Marcus annotat) cum Iudae natione, dicens: Ad quid perditio haec? Quibus verbis tam ipsum Christum quam Mariam improbitate & immodica prodigalitate accusat, sicque bonum aconomum simulat, cuius personam & officium discipulos sustinebat. Deinde addit: Cur non veniit unguentum hoc trecentis denarijs? Vnde Iudae respondit, ut innuat nequaquam decere haec tam sumptuosa & magnifica eos, qui habitum paupertatis & humilitatem extremam sint professi. At quia non minor pecunie quam unguentum esse poterat, hic quoque addit: Et datum est pauperibus? Videtur ergo haec Iudae sententia, quae tribulabilis admodum & gravissimis rationibus confirmata: Sed multa simul concurrunt, quae impetum nebulonem arguunt. Primo enim ingratitude in Christum peccat, cui ab alijs exhibita misericordiam invidet, cum ipse ab eo infinita beneficia percipisset. Deinde mulieri sanctissima, cuius

hie optime de Christo & discipulis eius merita, licet non necessariam intencat, cum nihil tale in mandatis accepisset: adeoq; iudicem agit, qui ne accusare quidem hoc factum debebat. Est hoc animi iniqui & praeceptis indicium, a charitate item alieni, quae peccata quoque proximi tegere consuevit, non autem maligne calumniari ea, de quibus nihil dum constat, an reprehensionem mereantur. Praeterea fordidus nimis nihil nisi lucrum in ore habet. Nihil enim de Dei cultu, nihil de gratitudinis erga Christum officio, sed de sola pecunia loquitur. Facit autem hoc quoque praeter officium, cum ex eorum numero esset, qui omnia propter Christum reliquerant. Sed vrinam non hodie etiam pestis haec regnaret, quando plerique omnia utilitate metiuntur, nec aliquid vel aequum vel honestum ducunt, quod non cum lucro praesenti coniunctum esse vident. Accedit his impia calliditas, qua pauperes praetextit, & tantumnon Dei praecepta allegat, quae in Lege de pauperum subuentione habentur. Itaque in primam tabulam peccat, qua prohibetur, ne Dei nomine abutamur.

Dicamus ex his eos agnoscere, quos adhuc hodie spiritus Iudae exagitat, sub quibus eadem etiam Iudae imitatores qui sint. est Christi conditio, quae olim sub Iuda fuit. Est illi fragrantissimus odor praedicatio Evangelij, eo quod hostias ipsi vinas adducit, homines nimirum, qui relictis superstitionibus & peccatis ad verum ipsius cultum accedunt. At hunc ferè ei invident, qui Apostolici videri volunt, & eo titulo ipsius Christi & ecclesiae marsupium possident. In quorum numero facile primi sunt laruati praesules, qui sub religionis praetextu ex ecclesiae bonis non modo voluptuantur, verum etiam immansi fastu & luxu reges tantumnon superant. Accusavit horum auaritiam, furta, rapinas, sacrilegia & immodicum luxum ante annos quadringentos D. Bernardus, & eos non Petri, sed Iudae successores esse dixit. Num verò ab eo tempore illi mores in melius mutarint, cordati & reru periti iudicent. Sequuntur hoc proximo gradu pseudoangelici, qui dum ecclesiarum reformatione praetextunt, opes sacras sibi vendicant, & illis non minus turpiter quam priores illi abucuntur. Et hi quidem omnes hoc proprium habent, quod libere & sincerae praedicationis odorem Christo invident, eo quod hac suos dolos & improbitatem argui sentiunt. Itaque temere damnant & accusant quosuis, qui illam propagatam volunt, & de scholis aperendis & vocandis ministris idoneis verba faciunt. Neque fordidus animos dissimulare possunt, quando suorum consiliorum argumenta non aliunde quam ex auaritia loco depromunt, neq; aliud quam quastum seu lucrum in ore habent. Et cum omnia sua vni Christo debeant, tamen plus quam diabolica ingratitude cultum impediunt, qui ab alijs ipsi impenditur. Interim ne quid omitant Iudae facinorum, pauperes in ore habent, imò rempub. & infinita alia, in qua maiori cum utilitate impendi possunt, quae nos in scholas & necessarios ecclesiae vsus conferri cupimus. Ita verò sub plausibili pauperum, reipub. & gloriae Dei praetextu priuatum commodum quaerunt, quod infinitis argumentis probari poterat, nisi res ipsa loqueretur. Neq; tamen intra hosce fines Iudae spiritus sese continet, sed ad priuatos etiam homines extenditur, qui simili ingratitude ijs invident, vel etiam insidiantur, a quibus maxima beneficia acceperunt. Quid enim aliud quam Iudas liberi faciunt, qui parentibus, a quibus magno cum labore & pluribus impensis educati sunt, non modo gratiam nullam referunt, verum etiam illorum mortem ceu biantes corui auide expectant, adeoq; huius lucis vsum ipsis invident, quem Deus illis concessit? Similis est subditorum ingratitude, qui cum magistratu debeant, quod pace publica fruuntur, quod ius suum obtinent, quod iniurijs improborum minus sunt expositi, at tamen illos oderunt, neque eos patienter ferre possunt, qui de illis honorifice loquuntur, aut debitum illis honorem impendunt. Et ut ad Christum redeamus, quam multos inuenies, qui cum priuatum ex Evangelio commoda plurima acceperint, & quotidie utilitatem ex eo maximam percipiant, illud tamen odisse solent, & omnes eos indignis modis lacestant, quos illum amantes & studiosos esse vident? Quid ergo Iudam accusas, qui eodem spiritu ducis? Quin potius in temeripso agnoscis Iudae mores, deq; ijs emendandis cogitas?

Ceterum Ioannc audiamus, qui Iudae larua detrabens, quis eius animus fuerit docet. Sic enim Ioannes Iudae ait: Dixit autem hoc, non quod pauperum ei cura esset, sed quia fur erat, & marsupium habebat, & factum exponit, ea quae conferebantur portabat. Vendi ergo voluit vnguentum istud, vel potius sibi tradi vendendum, ut ex eo constata pecunia in communes loculos reponeretur. Inde verò multiplex lucrum ad ipsum redire poterat. Primò enim minoris venditum fuisse dixisset, & sic initio statim bonam pecuniae partem sibi seruasset, Deinde non dubium est, quin homo auarus infinitas rationes habuerit,

quibus ex comissa sibi pecunia (licet de sorte nihil detrabere posset) lucrum faceret. Note sunt
 usurariorum & numulariorum artes, quibus pecuniam natura sua sterilem, scropha alba feracem
 rem reddere possunt. Et profuit hanc Iuda improbitatem disertis verbis argui, quod similitudo
 sturis hodie minus offendamur. Sunt tamen hic, quae diligentius considerari debent.

Christus marsu-
 pium & pecu-
 nias habuit.

Primum quod Christus marsupium & pecunias quasi publicas habuit. Vnde etiam habuit
 obscure hoc loco exprimitur, quando Iudam ea portauisse scribit Ioannes, quae conferebantur
 à pijs & opulentioribus, qui ipsum sequi solebant. Fuerunt ex horum numero aliquot diuites &
 tres feminae, quarum nomina Lucas Cap. 8. recenset: Maria scilicet Magdalene, Ioanna uxore
 & procuratoris Herodis regis, & Susanna, cuius conditio non annotatur. Vnus vero pecuniarum
 fuit, quod ex ijs seipsum & discipulos aluit, & pauperibus quoque benefecit, sicuti infra Cap. 13. vi-
 bimus. Cum enim illic Iuda dixisset, Quod facis fac cirò: plerique discipulorum illi iussisse patrum
 aut ea coerneret, quibus ad festum opus erat, aut ut pauperibus aliquid daret. At nihil horum
 cari poterant, nisi utrumque solitus fuisset facere. At qui pecunijs non opus erat ei, qui diuina
 suos & quosuis alios alere poterat. Voluit tamen receptum inter homines morem obseruare,
 ut legitimum pecuniarum usum commendaret, & hypocritas argueret, quibus nefas putatur
 contrectare, cum interim sub voluntariae paupertatis praetextu domus orphanorum & viduarum
 deuorent. Deinde ecclesiae exemplum praeberet, ut ipsa quoque aerarium habeat publicum, ut
 petantur quae ad usus publicos necessaria sunt, & pauperibus simul prospiciatur: ne vel ecclesia
 dam fiat, dum communionis Christianae praetextu quidam aliena inuadunt, & ijs pro
 utuntur: vel pauperes viduum ostiant querendo paulatim pudorem abstergant, ad hoc ueniant
 stianum aduersariorum ludibrijs exponant, & disciplina etiam iugum excutiant. Obseruati-
 hunc diligenter primitiua ecclesia, quod in Actis Apostolicis & Pauli ad Corinth. epistola est
 Confirmarunt eundem postea Christiani principes, quorum liberalitate opes ecclesiarum tu immen-
 aucta sunt. Posterorum autem incuria factum est, ut maior earum pars episcoporum in fastidiosis
 ritibus aut luxu, deinde superstitionibus seruiret, neglectis pauperibus simul et uerbis ministris
 in ecclesia imprimis conseruatum oportuit. Accusant ab usum istum multi in aduersarijs nos
 domi suae illum corrigant, pauci reperiuntur: quod fit, ut ecclesias minus recte constitutas habeant
 et multi in locis ministri vel omnino nulli sint, vel inepti & indocti sint, pauperes vero padent
 & disciplinae tam publicae quam ecclesiasticae iugo excusso passim oberrent, & exoptatissimam
 niandi materiam aduersarijs praebeant, qui Euangelij lucem extingunt.

Christus suam
 pecuniam furi
 & proditori
 commisit.

Deinde non consideratione modo, uerumetiam admiratione dignum uideri potest, quod
 niae istius administrationem Iuda commisit Dominus, quem furaci & proditorio ingenio praeditum
 imò diabolum esse nouerat. Supra enim Cap. 6. illum dixisse audiuimus: Nonne ego uos dixi
 elegi, & unus ex uobis diabolus est? Cur hoc fecerit, certo sciri non potest, & fere abyssus
 dicitur Dei, in quibus nos eius sapientiam, bonitatem, iustitiam & potentiam admirari, non
 causas factorum eius omnium, quas ille non indicat, curiosus scrutari decet. Si quis tamen
 iecturis locus est, fortassis ecclesiam uoluit admonere de futura sorte, ut à quibus maxime
 dum sit omnes intelligant. Nam quod D. Bernhardus quoque annotauit, facit lespe ad
 die multos diabolos Episcopos, qui deinde Iudas agunt, quando non contenti ecclesiam
 Christum in super & uerbum eius turpiter produnt, aut etiam ipsi uiolenter opprimunt. De
 excusationem omnem Iuda eripere uoluit, ne sceleri suo inopiam & necessitatem praetere
 cum penes se haberet communes pecunias, ex quibus necessaria reliquis omnibus sufficiant
 ministrabantur: quod illos in ultima Cena confessos fuisse nuper diximus. Videtur praeterea
 primo exemplo admonere uoluisse, quam periculosa sit opum eiusmodi administratio, ad
 hodie multi nimis temere contendunt. Quia enim natura alieni appetentes sumus, facit
 diabolo suis insidijs eos circumuenire, quorum animos pietate & seruo Dei timore minus
 tos esse uidet. Et exempla sunt omnium seculorum, quae docent, quam turpiter & perniciosum
 ri ad eundem cum Iuda lapidem offenderint. Recte ergo Apostoli, cum diacono eligenda
 ferent, monuerunt, ut spectata probitatis uiri eligerentur, quos sapientia & spiritus sanctus
 Etos esse constaret. Quod si hodie obseruaretur, minus scandali & turbarum haberet. Nota

Meminerint ergo huius exempli omnes, penes quos est diaconorum ecclesia electio: ne dum suffragia sua temere, aut etiam pravo affectu consultore ferunt, alienis peccatis communicent. Meminerint etiam male fidei & furaces diaconi, cuius socij fiant, si quid hic faciant prater officium. Verissime enim D. Augustinus dixit: Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudae perditio comparatur. Et rursum: Qui confuenerat de loculis pecuniam tollere, non dubitavit accepta pecunia ipsum Dominum vendere.

Est praeterea obseruatu dignissima Christi Iesu bonitas, qui Iudam in discipulorum numero tam diu tulit, imo mense suae adhibuit, pedes eius postea abluuit, & amicis admonitionibus in viam reuocare conatus est. Sui nimirum exemplo docens, vt etiam ipsi peccatores benigne feramus, neq; praecipui nimis iudicio ecclesiam societatem turbemus, vel ab ea secessionem faciamus non necessariam. Requirit hoc in ministris potissimum Paulus, quando Timotheum iubet placidum esse erga omnes, & multos tolerare cum mansuetudine, eosq; qui obstitunt erudire. 2. Timoth. 2. Quanto magis ergo hoc eos obseruare conuenit, qui cum priuata vitam agant, nullam de alijs Deo ratione reddent, modo ipsi neminem suo exemplo offenderint? Peccat in eo grauiter admodum Anabaptista, qui mox ecclesias totas damnant, in quibus aliquos malos esse conspiciunt, neq; adduci possunt, vt in illis vel verbum audiant, vel cum mensa Domini comunicent: adhaec sceleratorum socios & scelerum patronos esse clamant ministros, qui non subito à talibus discedunt. At quia illis suspectum est quicquid à nobis dicitur, audiant quae D. Augustinum pie & Christiane de hac causa differrentem? Quid voluit Dominus noster Iesus Christus fratres mei, admonere ecclesiam suam, quando vnum perditum inter duodecim habere voluit, nisi vt malos toleremus, ne corpus Christi diuidamus? Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas, & ne contemnas, fur sacrilegus, non qualiscumq; fur. Fur loculorum, sed dominicorum, loculorum, sed sacrorum, &c. Et postquam in sceleris eius amplificationem multa dixit, rursum hoc infert: Talis erat iste Iudas, & tamen cum sanctis discipulis vndecim intrabat & exhibat, ad ipsam Dominicam Cenam pariter accessit, conuersari cum eis potuit, eos inquinare non potuit. De vno pane & Petrus & Iudas accepit, & tamen quae pars fideli cum infideli? Petrus enim accepit ad vitam, Iudas ad mortem: Quomodo enim ille odor bonus, sic ille cibus bonus: sicut ergo odor bonus, ita & cibus bonus bonos viuificat, malos mortificat. Qui enim manducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: iudicium SIBI, non TIBI. Si iudicium SIBI, non TIBI, tolera malum bonus, vt vniuersa ad praemia bonorum, ne mittaris in paena malorum. Haec Augustinus, quem disciplina ecclesiastica & vera pietatis vindicem acerrimum fuisse constat: voluit tamen illorum praecipitem & lum frangere, qui dum paucos malos ferre nolunt, totam ecclesiam perniciose turbant, perinde vt mali medici, qui dum vnum membrum vitiosum temere & sine graui causa refecant, totum corpus in periculum adducunt. Quin frequenter videmus, rigidos istos Catones temerarijs suis iudicijs grauius peccare quam eos, quos illi eiiciendos censent.

Sed Christum Iudae respondentem audiamus, qui responsionis suae partes duas constituit. Prima Mariae patrocinatur, & quidem serio, dum Iudam vnà cum discipulis reliquis, qui eum incautus fuerant secuti, grauiter increpat. Quod enim Ioannes in praesenti ad vnum Iudam restrinxit, & Christum dixisse ait, Sine illam: hoc apud Marcum omnibus dicitur: Omittite illam, quid ei laborem afferis? Bonum opus operata est erga me. Damnat ergo discipulorum, & imprimis Iudae murmur, vt qui bona operanti temere obstrepant. In praesenti vero opus istud bonum definit, dicens: In diem sepulturae meae seruauit istud: Sensus est: Non temere & ex priuato affectu hoc fecit, sed opportune admodum ex certa spiritus sancti suggestione, qui vnguentum istud ab ea fieri & in diem sepulturae meae seruari voluit: at quia officium hoc mihi mortuo non poterit impendi, occulta inspiratione eam mouit, vt quod in mea sepulturae honorem parauit, nunc in meum corpus effunderet. Bonum ergo opus vocat hoc Mariae factum, cum quod illud ex fide & spiritus sancti suggestionem fecisset, cum quod mortis & resurrectionis suae mysterium adumbraret. Solebant enim veteres corpora defunctorum vnguentis & aromaticis condire, vt ita fidem resurrectionis suae testarentur, & seipso in eius spe confirmarent. Hodie ista fieri minime opus est, quando a patris multo nobis patefacta sunt salutis & vitae futurae mysteria, eiusq; promissiones sui corporis gloria resurrectione Dei filius confirmant. Obseruabis autem hoc loco, quod Christus aduersus

Bonitas Christi erga Iudam.

Christus Mariae patrocinatur.

Christus bona operantes respicit & tuetur.

discipulos quoque patrocinium Marie suscipere dignatus est, cum pio & sancto operante impedirent. Est hoc illi perpetuum, quod bona operantes respicit atque tuetur. Nam si Dominus quicquid oculi Domini super istos intenti sunt, neque idem eorum titulus & splendore mouetur, propterea cultoribus suis negotium faciunt. Imò illis irascitur, & nisi essent in ira quoque sua eos corrigit. Potest hoc latissime extendi. Indignantur nobis Pontifices, quod bonam Evangelij stragem Christo excitamus, & illam dicendo atque scribendo per totum orbem diffundimus: ad hoc sollicita auctoritate prohibent, ne quid huius posthac faciamus. Sed non moueant nos istorum iræ & fulmina. Afferet enim nos Dominus, neque nos illorum calumnijs obrui patietur, neque ementiri & falsò usurpati Apostolicorum tituli defendent. Irascuntur similiter multi pijs principibus, quod sua regna & vrbes resurgentis Evangelij doctrina patefaciant, quòd superstitione auerant, & puriorem Dei cultum reducant: neque irascuntur modo, sed cruent a consilia mouent, vrba cum regnis suis euerzant. Sed nullum illis timendum est periculum, quia Christum protegentes habent, qui sui nominis studiosos nunquam deserit. Ita Epicuri de grege porci aduersus discipulos uisus & excofos facere, sed non debent istorum grumitis Christi fidos ministros terrere: quia ista huius negotium agunt, nunquam ipse suo patrocinio eos destituet. Eadem est priuatorum hominum ratio, qui etiam ipsi contemptis mundi iudicijs Dei gloriam tueri, vocationem eius sequi, periculum pericula fortiter eluctari debent, neque de Dei promissione dubitare, qui olim per prophetas dicit: Honorantes me honorabo. Utamur ergo hoc Christi exemplo ad consolationem nostram aduersus impiorum iniqua iudicia, qui nobis officium facientibus obstrepunt. Sufficit enim aduersus hoc mundum Christi solius auctoritas. Itaque quoties calumnijs eius modi petimur, cum Paulo dicat: Mihi verò pro minimo est quòd à vobis iudicet, aut ab humano iudicio, &c. 1. Cor. 4. Immo præterea Christi exemplum, ut similiter qua possumus diligentia & fide eos tueamur, qui in opere occupati improborum calumnijs siue insidijs petuntur. Ut enim ipsi irascitur Dominus, qui operantes impediunt: ita non potest eos probare, qui laborantibus aut periclitantibus in bono non succurrunt, cum maxime possent. Et si charitate Dei illos destitui dicit Apostolus, qui in istius seculi facultatibus abundant, esurientis fratris non miserentur: quis obsecro eos aliquo dolore incensos dixerit, qui huius gloriam in fratribus pijs periclitari patiuntur? Peccatum plurimum hodie à potentibus huius seculi, quando pro Christi gloria & fide vera laborantibus negligunt, imò sub cruce succumbentium fratrum euilatus surdis auribus prætereunt, ne quæ iuratis Christi hostibus offendant, neque interim Dei iram metuum: qui ignauam istam, quæ ritas ipsa proditur, inultam non sinet. Omnibus enim illis dicitur, quod Hesteræ sua Mater chæus dicebat: Ne putes te animam tuam seruaturam in domo regis præ omnibus Iudeis: nim omnino tacueris hoc tempore, aliunde oborietur Iudæis respiratio & liberatio, tu autem domus patris tui peribis, &c. Quòd si verò scelus est bona operantes impedire, vel etiam patrocinium negare, quid de illis fiet, qui suæ fidei commissos, imò interdum alienos, in quibus iuris aut potestatis habent, ad turpia & nefanda cogunt, ut nimirum fidem in Christum aduersus cultus impios exercent, imagines adorent, & Dei gloriam in creaturas transferant? Etenim hoc nostro seculo multi, & ex eo præcipuam pietatis laudem sibi ipsi pollicentur: Sed haud dubie pro suo malo sentient, quid sit Christum iratum habere, cui pater omne iudicium & omnem potestatem in celo & in terra tradidit.

Respondet ad id, quod de pauperibus Iudas obiecerat.

Sed alteram quoque responsionis Christi partem audiamus, qua quod de pauperibus Iudas obiecerat, confutatur: quod omnino fieri oportuit, ne vel Christus ipsos contemere videretur, vel ipsorum neminem dare, qui illis neglectis circa inanes cultus occupantur, quasi Christo externis officijs aduersus die seruire possit. Pauperes (inquit) semper habetis vobiscum (apud Marcum addit, Et quicumque volueritis, potestis illis benefacere) me autem non semper habebitis. Quibus verbum dicitur, Primò leges de pauperum subuentione latas confirmat, & præsens hoc exemplum illis nihil deterret, nec quicquam obstiturum posthac, quòd minus quicquid voluerint, in pauperes conferant, nunquam non sint secum habituri. Deinde externos cultus omnes abolet, quibus superfluis occupationibus occupantur, dum Christo perinde, ac si in terris adhuc ageret, sufficit facienti, ex quoque

cerros incendunt, & infinita huius generis faciunt, quae illi reuera impendi posthac minimè possunt. Sane enim haec corporalia & solis hominum corporibus seruiunt. At qui corpus suum à nobis ille subdaxit. Ridiculi ergo nimis sunt, qui officijs eiusmodi illum demereri student. Nam quoad diuinitatem, quae ille vbiq; praesens est, illa externis huiusmodi nequaquam colitur. Corpus verò, quod olim istis opus habebat, iam in caelis gloria aeterna fruitur, neq; aliquid eiusmodi officiorum requirit. Et discretè negatur hoc loco corporalis Christi in terris praesentia, quod D. quos, Augustinus diligenter obseruauit. Loquebatur (inquit) de praesentia corporis: Nam secundum maiestatem suam, secundum prouidentiam, secundum ineffabilem & visibilem gratiam impletur quod ab eo dictum est: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem saeculi: Secundum carnem verò, quam verbum assumpsit, secundum id quod de virgine natus est, secundum id quod à Iudaeis comprehensus est, quod ligno coesus, quod de cruce depositus, quod lintis inuolutus, quod in sepulchro conditus, quod in resurrectione manifestatus, non semper habebitis me vobiscum, &c. Item: Secundum praesentiam maiestatis semper habemus Christum: secundum praesentiam carnis, &c. Et dictum est discipulis, Me autem non semper habebitis, &c. Haec Augustini sunt, quibus illum communem veteris ecclesiae de corpore Christi sententiam exposuisse, ex eo apparet, quod nemo veterum illi licem mouit propter ista aut alia huius generis, quae passim in eius scriptis occurrunt. Nimirum ergo temerarij & iniqui sunt, qui nos hodie haereticis accusant, eo quod carnalem Christi in Cena praesentiam negemus. Clamant illi nos noni dogmatis auctores esse. At nos huius sententiae auctorem producimur ipsum Christum, qui se in praesenti ait, Me non semper habebitis: ita postea dicit, Non sum amplius in mundo, Relinquo mandatum, &c. & supra de carnis suae manducatione corporali quereutes ad ascensionis articulum remittit, in qua palam intellecturi sint, nihil hic carnale animo concipi debere. Quid, quod alibi impostores & pseudoprophetae dicit eos, qui ipsum in terris certo loco monstrare audent? Neque ideo vel Christi praesentiam, vel Dei omnipotentiam negamus (vt aduersarij impudensimè de nobis mentantur) sed de hac ex eius voluntate pronuntiandum esse dicimus, illam verò agnoscimus talem, qualem ipse pollicetur, & qualis nobis salutaris est. Sed plura de his alibi.

Nunc quod de pauperibus dicitur, inspicimus. Vbi mirò obseruabimus, quod ait: Pauperes vobiscum semper habebitis vobiscum. Ergo praecipuum de illorum subuentione perpetuum est, & vix aliud reuentionis commentatur. Nam priusquam Legem suam Deus scriptis mandasset, sensum hunc omnium animis insculpsit, vt intelligerent pauperum rationem esse habendam. Eliphaz enim cum Iobo colloquens, Deum pauperum vindicem esse pronuntiat. Ipse verò Iobus in sceleratissimorum hominum catalogo, quos à Deo cum primis obseruari & puniri dicit, eos recenset, qui pauperes & inopes affligunt: de quibus in necessitate sermonem instituit, inter alia se pauperum patrem fuisse protestatur. Quin inter gentes vim beneficentiae in pauperes studiosissimi fuerunt, quicunq; aliquo virtutis praeconio commendantur. Cicero certe pecuniarum hunc vsu esse intellexit, vt sumptus nobis suppediunt, non modo necessariae, verum etiam liberales. At liberalitas tunc demum laude digna est, si in eos exerceatur, qui nostra ope indigent: alioqui prodigalitas potius aut inanis diuitiarum ostentatio dici merebitur. Sed in sacris pergamus. In Lege Deus Israelitis pauperum curam cum primis commendauit, & lege perpetua sancit, ne esset mendicis in Israel: ita nimirum volens egenis prospici, ne vagi & oberrantes publice simul & priuati subueniretur. Vide Deut. 14. 15. 24. Apud prophetas etiam multi loci occurrunt, qui misericordiam in pauperes praecipunt, & extrema illis minatur, qui hos vel negligunt, vel etiam affligunt. Isaias inter veri cultus & penitentiae officia elemosinam numerat, dicens: Frange esurienti panem tuum, afflicto & vagos domum deducito: si videris nudum, vestias eum, & à carne tua ne te abscondas. Solomon verò Prouerb. 21. ait: Qui obrutat aurem suam ad clamorem pauperis, clamabit etiam ipse, & non exaudietur. Et rursum Prouerb. 28. Qui largitur pauperi, non egredietur: qui autem auertit oculos suos, multam habebit egestatem. In nouo Testamento Christus de elemosina certas leges praescripsit, quae Matth. 6. & Luc. 10. in Samaritani parabola habentur. Neq; vs contentus, in praesenti pauperes sibi subicit, & eos nunquam non nobis occursum ait, ne nunquam desit illis benefaciendi occasio: & alibi discretis verbis pollicetur, se in suas rationes ascribere

velle, quicquid eius nomine in pauperes confertur. Apostoli verò hanc curam ita ad se pertinere putarunt, ut sub initium nascentis ecclesie ante omnia ararium publicum esse voluerint, ex quo impedi aleretur, ne ipsos puduit huius administrationis, quoad nullis grauioribus negotijs impediri possent, ut sic fieri poterunt. Quàm serio autem ecclesijs hanc curam comendarint, Pauli ad Corinthios epistola satis testatur, ut alia multa breuitatis studio omittamus. Et sanè merito hac passim inculcatur, quia hic maximè elucet, quo in Christum Iesum animo pradii simus, si eius membra pio amore contemplantur. Imò non possunt non ab omni humanitate alienissimi censerì, quos nullus tangere communitis miseria sensus, cui omnes homines obnoxij sunt, si sui iudicij rigore Deus expellere velit. Nec enim in re omnium sanctissima peccatur, proderit à Deo præscriptam legem diligenter seruare, ne mendici oberrent & ostiam victum quarant, quos nobis Christus tam studiose commendauit. Vt cum hoc animos à Christi dilectione alienos arguit, ita morù discipline vehementer officit. Qui enim ita oberant, paulatim abstergo pudore disciplinam omnem fastidiunt: & quia pleriq; indignè videtur aliquid seuerius in illos statuere, & tractari fiunt, id est exleges, qui nullo ordine legitimo nullisq; scriptis conclusi pro suo arbitrio omnia faciunt, dum paupertatis prætextu defenduntur. Quos Paulus, ut pestem aliquam, ab ecclesijs arcendos esse monet. Singuli ergo priuati sibi aliquos sumant prætextuum suarum ratione, quos sua beneficentia iuuent, et si quid possunt præterea, in commune ecclesie ararium illud conferant. Constituantur autem publica auctoritate viri graues & spectabiles personis, qui non modo quæ conferuntur bona fide distribuunt, verum etiã sub disciplina continentur, ut sita pauperes, ne vel otio ignaui assuescant, vel acceptam pecuniã prodigant in usus non necessarios, vel etiam in bonos. Videtur hoc multis difficile, quia priuati commodi quam publici studiosius sunt. Sed cogitent, quando grauior olim futura sit Christi Iesu sententia, qua ad sempiternos tormentorum cruciatus damnabit eos, qui ipsum in membris suis esurire, sitire, algere, incertis sedibus obterere & publicum miseria exemplum fieri patiuntur. Poterant hac prolixè tractari, sed neque potius quam breuiter exigunt, & temporis angustia nos breuiore esse cogit.

Iudas admonitione fit deterior

Restat enim ad huius loci supplementum, quod ab alijs euangelistis descriptum Ioannes omittit. Nimirum ut admonitione istam Iudas acceperit, qua reliquis discipulis Christus abunde castigauerat. At ille peior factus, & nouo insuper furore inflammatus, quod se publice correptum videtur, non de lucro modo faciendo, verum etiam de vltiscenda sibi facta iniuria cogitat. Itaq; subito erumpit, & reuera ad sacerdotum contendit, quos Christi hostes esse, & iam diu de illo occidendo consilia captandis scielat: & à nemine eorum requisitus, Quid (ait) dabitur mihi, & ego eum vobis prodam? Ob horribilem impietatem, & ingrati uadinem execrabilem, & impudentiam exemplo carentem. Sed omnia in leuis causa illi fuit auaritia, quæ Christo male fidum, & tandem inimicum quos & hostem fecit. Reuerat sola proditoris mentio ipsos sacerdotes terrere, ut nefarium & sceleratum hominem à coram. Et reijcerent. Sed gaudent oblata sibi occasione, & erigunt denarios illi paciscuntur, quæ prodicione ille insecatur, suam operam denuo pollicetur, & omnem eius prodendi occasionem diligenter obseruat. Possent hic multa dici de auaritia, de sacerdotum impietate, impiorum Christi hostium industria, & ut hodie omnia ista publice fiant, quæ in Iuda & Iudæorum pontificibus plerumq; obseruantur. At quia de his in Marco nostro diximus, eadem hic repetere non opus est. Disceant ergo hostium veritatis artes agnoscere, vigilare & suam stationem constanter tueri, ut eum ipsi quos Christi Iesu præconio commendati, cum eodem in caelis uiuant & regnent; cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

HOMILIA CXIII.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quod illic esset: & uenerunt non propter Iesum tantum, sed etiam ut Lazarum uiderent, quem suscitauerat à mortuis. Consultarunt autem principes sacerdotum, ut Lazarum quoque interficerent: quia multi ex Iudæis propter eum abibant, & credebant in Iesum. Postero die turba multa quæ uenerat ad festum, cum audiuissent quod ueniret Iesus Hierosolymam: acceperunt ramos palmarum

palmarum, & egressi sunt obviam ei, & clamabant: Hosanna, Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex ille Israel.

Evangelista in passionis & mortis Christi Iesu historia diligenter exponunt, qui & quales aduersus ipsum conspirauerint, ut ex eo discamus, qui nam omnibus seculis illius hostes futuri sint. Primi autem producuntur sacerdotum principes, qui iam pridem excommunicationis fulmen minati sunt omnibus, qui illum sequi instituisent: cum verò se edictis minacibus minus proficere videret, de illo occidendo consiliū cepit. Impulit hos ambitio atq; auaritia, quæ causæ hodie etiam episcopos aduersus euangelij doctrinā excitant. Secundo loco sacerdotibus coniungitur Iudas, ipsdem quibus illi causis motus, sicuti in præcedenti historia vidimus. Sunt hæc diligenter obseruanda, ne offendamur, si quid simile hodie contingit: quando nimirum cū laruaris præsulibus falsi euangelij præcones & Iuda proditores, discipline impatientia & lucris spe excitati, contra fidos ecclesie pastores conspiciunt, & religionem omnem simul extinctam volunt. Nihil enim isti omnes proficiunt, quàm quòd sibi ipsi sempiternam infamiam accersunt. Christi verò regnum indies prouehit. Quod ut alibi in scripturis, ita hoc potissimum loco probatur. Pergit enim Ioannes, & narrat, quid interea populus in honorem & gloriam Christi fecerit, dum isti omnes eius occidendi consilia ineunt.

Primo ubi resciuit illum Bethaniam esse, eò multus & frequens excurrit. At qui nò modo prohiberant Pontifices, ne quis eius discipulus fieret, verum etià mandarant, ut si quis sciret ubi esset, ipsum indicaret. Scilicet reuer a homines, qui inquisitione anxia opus esse putarunt, quasi Christus ex eorum numero sit, qui lucè fugiunt & latebras querunt, eò quòd male sibi ipsi sunt consci: cum potius Solis instar citius oriantur, cum sua luce proferat, quàm tenebriones illi volunt, qui in postu suo & stagnis delectantur. In populo autem memorabile est, quòd contempto Pontificum mandato, Christum illis minime produnt, sed ad illum excurrunt, ut ipsum coram viderent & docentem audiant. Frustra ergo tyranni veritatem edictis minacibus opprimere vel impedire conantur. Potius enim Deus suos excitare, ut contemptis periculis omnibus illius doctrinam recipiant, & eò ardentius sequantur, quò magis illam oppugnari vident. Et ea in re communi hominum vitio optime adiutor: Deus, quo fit, ut in veritatem nitamur. Sunt exempla omnium seculorum, quæ istis fidem faciunt, & quibus docemur, Christum (sicuti olim Dauides prædixit) in medio hostium suorum dominari, eiusq; regnum persecutionibus crescere potius & prouehi, quàm opprimi. Quorum hic nobis ius esse debet, ne tyrannorum minis terreamur, sed fortes in Christo fidei constantiam in periculo intrepidè seruemus, &c.

Docet præterea populi exemplum, ne eorū edictis obediamus, qui impia & ijs contraria iubet, quæ Deus præcipit. Etenim magistratum quidem Deus instituit, & eundem legum auctoritate & gloriâ iure armavit: at athen potestatem eius certis finibus conclusit, iustitia nimirum & religione, ne quia ex privato arbitrio inique aut etiam impie cõstituant. Ut verò alijs Dei institutis diabolus insidari & ijs ad suum regnum stabilendum abuti solet: ita frequenter principes insolentia & superbia spiritu dementat, ut sibi quidvis licere putent, neq; propria impietate cõtenti, insuper alijs quoq; impia & iniusta mandent. Illos autem Christus postteratam tenebrarum vocat, & talium tyrannidem scriptura passim accusant. Hic ergo Domini regula probe tenenda est, ut Cesari quidem demus quæ Cesaris sunt, simul verò suum quoq; ius Deo integrum seruemus, neq; in vilius hominis gratiam illi debitum officium negligamus. Obseruarunt hanc sancti omnes, quorum pietas in scripturis probatur. Prohibebant olim impij, ne Dei verbum propheta prædicarent: Sed respondebant isti: Leo rugiat, quis non timeat? Dominus Deus locutus est, quis non prophetares? Iubebat Nabuchodonosor, ut auditu tubarum & instrumentorum omnis generis concentu omnes coram statua aurea procumberent: Sed non paruerunt huic edicto Danielis socij, licet & subditi & alumni regis essent, sed illorum Deus insigni miraculo probauit. Imitatus est postea, istorum exemplum Daniel, quando contra regis mandatum preces ad Deum fudit: & eius quoq; factum signo memorabili commendatum fuit. Secuta sunt huius generis exempla plurima temporibus Antiochi, quando hic Deum cultum extinctum voluit, quæ nemo pius unquã damnauit. Quid apostoli fecerint, Lucas in Actis narrat, qui cum à Senatu Hierosolymitano ipsis interdiceretur, ne euangelium Iesu Christi porro

Populus ad Christum excurrit Bethaniam.

Non obediamus edictis impijs.

Amos 3. Dan. 3. 6.

Actos. 5.

se pertineret... impedit... in incultant... a pio amore... rangu commo... re velit. De... seruare, ne m... ad aut. P... ic. Qui enim... andãgũ vidit... no nullis... quos Paulus... umant præ... om mune... spectata... continem... non nec... dicit fund... impietnos... sedibus... sed neq;... uo Ioanne... abunde... rum videt... subito... consilia... prodam? O... m. Sed omni... r hostem... omimem a... tur. qua prom... em diligenti... m Christi... cibus plerq;... Dislant... ut olim... ebatur bened...

crenerit... quem su... um. ut La... abibant... id felum... ur ramos... almarum

spirituale nimirum & vera consolationis plenum, non terrificum & sanguinarium, qualia sepe huius mundi regna esse consueverunt. Seruit itaq; huius historie consideratio non minus nobis, ne in Christum terrenam & temporariam felicitatem quaramus, quam ijs olim seruitur, qui ingressus istius speculatorum fuerunt. At quia eius circumstantie a reliquis Evangelistis diligenter & prolixè descriptæ sunt, Ioannes breuitati studet, & præcipua modo eius capita paucis perstringit, in quibus ipsi quoq; potissimum excutiemus, quæ ad huius loci statum faciunt.

Primo apparatus describit, quo Iesus urbem ingressurus vti voluit, & hunc quidem paucissimi verbis completitur. Nactus (inquit) Iesus asellum, sedit super eum. Unde verò hunc habuerit, alij fusius commemorant, qui in super pullum fuisse scribunt, super quem nemo hominum antea consederit. Precario certe illi accepit, & quidem nullis phaleris ornatum, imò ne sella quidem instructam: quæ causa fuit, quòd discipuli vestes suas super illum loco ephippiorum iniecerunt. Fuit ergo apparatus hic admodum ridiculus carnis iudicio, si cum regum & principum huius seculi fastu consideratur, quo illi vrbes ingressuri suam potentiam & magnificentiam ostentare consueverunt. Sed qualis sit, multa hic concurrunt, quæ illum omnibus virtutibus verè regijs instructissimum reddunt. Primo enim sapientia & scientia incomparabilis argumentum est, quòd absens nouit, quid in vrbe agatur, vrbes asellum adduci volebat, et discipulos de singulis, quæ illic ipsis euentura sint, prædicare certisq; mandatis instruere potest. Est autem sapientia principibus imprimis necessaria, qui in populo capitis instar constituti sunt, vt pro omnibus alijs videant, audiant, consulant atque iurancant. Quòd olim Solomon vidit, quem eo nomine scriptura potissimum commendat, quòd optime sibi data a Deo, sapientiam omnibus alijs rebus anteposuerit, quas homines carni et mundo addidit magis facere solent. Quamuis verò leuicum videatur, quòd in presenti Christus facit, non minus tamen diuina omniscientie specimen fuit, cuius infinita exempla alibi edidit. Ex quibus nos colligere debemus, nihil eius oculis latere, neque quicquam accidere posse sine certo diuina prouidentia consilio illis, qui ipsius imperio atque gubernationi subsunt. Verissimè enim supra dixit, se patrem bonum esse, qui oues suas nouerit, easq; in numero habeat. Est hoc plenum dulcissimæ consolationis, quæ sola omnes huius vite molestias lenire & mitigare potest. Deinde iustitiæ etiam obseruantissimum se esse declarat Dominus. Esi enim penes illum sit omnium rerum potestas atque imperium, noluit tamen rem alienam temere contrectare, aut inuitis heris asellum abducere. Quòd præter morem tyrannorum facit, qui subditorum opera, iumentis item & facultatibus vniuersis pro sua libidine vtuntur, & tunc potissimum sibi quiduis licere putant, quando peculiari aliqua pompa suam magnificentiam ostentaturi ex alieno superbiunt. Non ita Christus, qui quòd hic facit, vbiq; didit obseruauit, adeò vt illum nemo vnquam alicuius iniustitiæ accusare potuerit. Simul autè pro pro exemplo phariseos rerum publicarum & economiæ omnis turbatores arguit, qui sub fidei & religionis Christianæ prætextu bonorum & fortunarum omnium communionem, imò confusionem potius inuadere student, & eam inuitis quoque & reluctantis obtrudunt. Qui dum præ alijs religiose & Christiani esse volunt, publicè prædantur & religionis nomine furta exercent. Postremò potentia etiam plus quam humane exemplum nobis Christus exhibet. Esi enim nulla auctoritate publica commendatur, neque armis ullis sit instructus, absens tamen hominum mentes flecit & mouit, vt voluntarium obsequium sibi præstent. Quam enim aliam causam fuisse dicemus, quæ aselli istius heris mouerit, vt hominibus ignotis & peregrinis, nulla intercedente stipulatione illum concederent, nisi quòd occulte a spiriuis suggestione edocti intellexerunt, nihil ei esse negandum, qui seipsum quoque totum pro salute nostra impendit? Et huius quoque generis exempla passim in euangelio occurrunt: nec mirum videri debet, Dei filio in hominum animos ius & imperium esse, qui pro suo arbitrio ventis, fluctibus, imò demonijs quoque imperat: Est enim reuera Dominus exercituum, cuius nutui omnia animata & inanimata obediunt. Habemus ergo regem sapientem & omniscientem, iustum item & omnipotentem: in cuius consideratione nos indefinenter versari conuenit, vt hinc argumenta petamus, quæ nos aduersus tentationum assaultus consolentur, simulq; ad faciendum officium excitulent. Quia enim talis est Christus, minime timendum est nobis, ne nos ignoret, neue causam nostram negligat, aut non sufficiat nobis defendendis aduersus quos-

Apparatus Christi.

Christi sapientia.

Iustitia.

Potentia.

... conatus. Postquam ad festum... victoriae... fornicatur... edictus qui... miter... illud... vii... seruatu... & celebr... imodam... diis... Canonici... ionem... nes... ulis... hoc... talis... deat... diaboli... benedictio... tu est. Ne... alina... do glori... de eo, & Lazarum... etia ob... Pharisei... ndus post... e factu... ribendum... verum... mortem... bediret... imia... nam... arent... ale sit...

bra facti sunt. Ad singulos ergo Christus cum bonis suis omnibus pertinet. Venit autem iustus: non modo quoad seipsum, sed et nobis quoque suam iustitiam impertiat, nosque (ut scriptura loquitur) per fidem iustificet. Itaque servator quoque venit: quia nullus perditioni & morti locus reliquus est, sublato peccato, per quod illa in mundum introiit. Deinde miser siue pauper venit: ut qui non nobis oneri esse, sed nostra onera in se transferre velit, sicuti eius promissiones testantur, quibus creati: & laborantes ad sese inuitat, & ad se venientibus requiem veram pollicetur. Et ne quid adhiberemus, hoc ipsum externo apparatu testari voluit: dum non mores principum huius seculi imitatus est, quos immodicus luxus & aula fastuosus splendor subditis onerosos reddit: sed extremis humilitatis asello precario vehitur, neque alios secum ducit comites, quam qui etiam ipsi in opus assueti, & forte contenti vivere didicerunt. Sunt haec alibi fusius tractata, quare hic breviter studemus. Et horum consideratio primum eos arguit, qui in Christo regnum terrenum, operum, honores & huius seculi felicitatem querunt: quod perinde est, ac si hero egerente & miseris modis afflicto, seu in lauitas querant, & ludos petulantes insituant. Eadem illi quoque confutatur, qui cum Iesu Christi pracones haberi velint, sua tamen doctrina conscientias terroribus concutiunt, & de salute dubios reddunt, quos pijs consolationibus debebant subleuare. Accusatur praeterea mundi infelicitas peruersitas, qui relicto rege Christo, non minus benigno & proprio quam iuncto aequo potente, personatum eius vicarium suspicit, eumque reueretur, qui sibi ipsi venit, aliena inuadit, bellorum faces circumfert, & fastu plus quam barbarico molestus est omnibus, qui ipsius imperium agnoscunt. Sed ita sibiipsis penas accersant oportet, qui veritatis lucem contemnunt, ut scientes volentes pereant, dum salutis auctorem improbe aspernantur.

Ceterum interferitur aliquid huic narrationi de discipulorum ignorantia, quod ad huius myste-
 rii confirmationem facit. Nam diceret aliquis, discipulos consulto asellum adduxisse, ut hoc pacto Zachariae testimonio abuti & rudi populo suum facere possent. Obijciunt certe hoc nobis Iudei ho-
 stes, & nos nimis ridiculos esse aiunt, qui asini testimonio conemur probare, Iesum esse promissum il-
 lum populi seruatorem. Quasi vero non alia multa huic ratiocinatio in sine, quae nostram sententiam con-
 firmant. Veres sane Rabbinus, ut ex Rabbi Solomone apparet, locum hunc de nullo alio quam Mes-
 sia exponi posse dixerunt: eod quod addatur, Et dominabitur a mari ad mare, &c. Quia vero ex in-
 finitis alijs locis euincitur, Iesum esse Messiam, recte nos hunc etiam in illo impletum fuisse dicimus.
 Sed ut ad discipulos redeamus, ostendit Ioannes adeo nihil ex composito hic factum fuisse, ut ne ipsi
 quidem quid ageretur intellexerint. Nam & scripturarum rudes erant, & quamuis locum istum for-
 tasse aliquando recitari audiuissent, nunc tamen illis non veniebat in mentem: imo etsi in mentem
 veniret, mysterium tamen & verum eius sensum ignorabant: & eod vsq, duravit ista ignorantia, do-
 nec Christus in gloriam patris receptus spiritum suum super eos effudit, quo illuminati intellexe-
 runt, hoc (ut multa alia) non temere, sed ex occulta spiritus suggestionis secundum scripturae vete-
 ri ratiocinia factum fuisse. Habet ergo fides suos gradus & incrementa, neque primo statim die ple-
 nam omnium mysteriorum Christi cognitionem percipiunt electi: quod ipsum Christus Marci Cap. 4.
 sententia parabola pulchre explicat. Quapropter non statim damnari merentur, qui aliqua adhuc ig-
 norantia in re nonnulli nimium insolentes sunt, qui scientiae fiducia elati ipsos celos digito contin-
 gere sibi videntur. Interim cogitemus studio frequenti opus esse, ut quotidie proficiamus. Quod tunc
 commodissime fiet, si quaecumq, proponuntur cum scripturis conferamus, de quarum auctoritate &
 vsu super diximus. Addamus harum lectioni assiduas preces ad Deum, ut is spiritus sui lucem in
 animis nostris accendere dignetur: Ita fiet ut clariora nobis indies reddantur, quae prius obscuriora
 erant. Quod si nonnulla adhuc nos fugiunt, meminerimus, nos dum hic viuimus, ex parte modo cogno-
 scere, & ex parte prophetae fore autem tempus etiam nostrae glorificationis, quando coram intuebi-
 mur salutaris & regni caelorum mysteria: & tunc impijs quoq, hostibus magno suo dolore patebit, quae
 illa gloria sit, quam sua mortis merito nobis Christus acquisiuit.

Asseritur huius
mysterij ueritas.

Obedientia discipulorum.

In tota autem ista actione laude dignissima est discipulorum obedientia: qui etsi mysterium hu-
 ius negotij non intellexerunt, Christo tamen obsecuti sunt, & asellum (sicuti iusti erant) adducunt.
 Negros ab hoc officio renouat vel incivilitatis vel periculi species, quae se ipsi offerebat. Tam ergo
 V 2

didicerant suas rationes eius verbo subijcere, qua precipua vera sapientia pars est. Et quia ab
contradictione Domino obtemperant, felici etiam successu videntur. Requiritur hoc ipsum ab omni-
bus, qui Dei cultores haberi volunt. In lege enim prohibemur facere quod nobis bonum videtur, sed
simpliciter Dei praeceptis obsequi iubemur: adeo ut ab illis ne ad dexteram quidem, id est, non etiam
pio & sancto animi instituto desileamus. Quam primum enim nostrae carnis sensum, & quas illi
nobis obijcit rationes audimus, officij nostri immemores turpiter peccamus: cuius rei exemplum
Saul habemus, in quorum consideratione indesinenter versari conveniebat eos, qui hodie in sua sa-
pientia sibi ipsi tantopere placent, ut eius dictata manifestis Dei decretis opponere non verentur.
Ut vero ista in omni alia actione, ita in religione cum primis observari debent, in qua iam primum
damnatum esse scimus omnem cultum, qui humanis traditionibus nititur.

Populus quomo-
do hoc factu af-
fectus fuerit.

His interpositis redit Ioannes ad populum, quem in duas partes distinguit. Primum enim ei
Bethaniae fuerant, cum Lazarum ex mortuis resuscitaret, de hoc eius factu publice testati sunt.
Alij vero istorum testimonio & praedicatione excitati, ex urbe ipsi obviam processerunt ut ve-
nientem honorifice excipiant. Et hi quidem omnes, quam de ipso conceperant existimationem, ve-
rie restantur, ut alij annotarunt. Alij enim vestes suas in viam sternunt: alij decerpitis ex arbori-
bus ramis & frondibus omnia replent, quae ille venturus erat: alij palmarum ramos ante & post
illum deferunt, ut victorem esse profiteantur: omnes vero isti simul acclamationibus factis & la-
eis illi bene precantur, adeoque illius regnum publico testimonio celebrant, de quo nuper diximus.
Inter quae primum observabimus, quod publice illud praedicant, quod sacerdotibus atque phariseis
quam maxime dolebat: imo regem & servatorem suum agnoscunt, quem secundum legem
rum edicta non licebat magistrum siue doctorem agnoscere. Est ergo exemplum hoc perperam
ratione dignissimum, ne propter mundi improbitatem opera Domini celemus, quibus & huius
via propagatur, & plures alij in eius cognitione atque vera fide instrui possunt. Est enim haec
vera confessionis pars siue species, in qua nos intrepidus & hinceros esse convenit: ne quid turpiter
simulemus aut dissimulemus: quando non temere dixit Dominus: Quemcumque pudaverit
& verborum meorum, eius pudebit quoque filium hominis, quando venerit in gloria patris
cum sanctis angelis. Admonet nos praeterea locus hic de usu miraculorum atque operum Christi,
qui est, ut ipsum agnoscamus vitae & mortis Dominum, unicumque salutis auctorem esse: &
proinde relictis impijs praesulibus, qui religionem sibi quaesum faciunt, ad illum exeamus, aliter
nostraeque omnia substernamus, adeoque nos illi sistamus viventem hostiam: de quo alibi scriptum
est dictum.

Phariseorum
de hoc factu
iudicium.

Sequitur postrema huius loci pars, qua sacerdotes et phariseos denuo inducit, ut videamus, quo-
modo isti hoc factum acceperunt. Pharisei (inquit) dixerunt inter se: Videtis quid nihil proficiat
ecce mundus post eum abiit. Ergo in iracundiam maiorem accensi se ipsos accusant, suam ignavia
viam exprobrant, qua malum hoc passi sunt eo usque serpere & progredi, ut iam incur ab eis profi-
cit factum. Ita enim dicere videntur, qui reliquis vehementiores erant: Annon praediximus hoc
re, & ideo saepe monuimus, ut maturum & serium huius opprimendi consilium caperemus? Sed
dis fabulam narrauimus. Nostra ergo ignavia & stolidi cunctatione factum est, ut qui in
culos modo piscatores discipulos habuit, nunc ingentem undique ad ipsum confluentium turbam
cum ducat, & iam in eius partes Hierosolymitani quoque ciues inclinent, quos hucusque nostra auaritia
ritate in officio continere poteramus, &c. Quo loco primum occurrit, impios, qui privatos officij
glorie Dei & publicae salutis praeferre consueverunt, nullis neque signis neque exemplis munitis
resipiscant, sed indies in peius proficere: adeo ut cum ipso Deo pugnam suscipere non verentur,
quando illum victorem & Dominum agnoscere debebant. Exemplum huius consummatio olim
runt Pharaon, Saul, Achab, & infiniti alij, quorum veteris testamenti scriptores meminerunt.
Quibus nunc isti accedunt, quorum ea fuit insania, ut luce meridiana clarius sese exercerent. Quo-
stli gloriam suis consilij opprimi posse existimauerint: Imo per ipsos hactenus steterunt, quod
ea Christus fecerit, qua omni humana virtute excellentiora esse, ne ipsi quidem demones nega-
potuerunt. Atqui utinam non etiam hodie stabella eiusmodi excitaret factam, qua principum
ribus similes plane voces oggammunt, & in iracundiam novam accendunt eos, quos operum Dei

deratione debent ad pietatem excitare. Sunt inter hos praecipui, qui si nominis & officij sui ali-

Videamus autem, quae causa istos ad tantam rabiem extimulauerit. Ecce mundus (inquunt) Pharisaeis dolet

Pharisaeis dolet
populi secessio.

At hic nos confoletur, quod tales aduersus seipsos sententiam ferunt, adeoq; vaticinium edunt,
Hostes Christi
contra seipsos
uaticinantur.

Hostes Christi
contra seipsos
uaticinantur.

Est enim ipsa Veritas, & Dominus exercituum, cuius ferreo scepero comminuentur, quosq; pedo eius saluari regi nolunt. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

HOMILIA CXVI.

Erant autem quidam Græci ex ijs, qui ascendere solebant, ut adorarent in festo. Isti ergo uenerunt ad Philippum, qui erat ex Bethsaida Galilææ, & rogarunt eum, dicentes: Domine, cupimus Iesum uidere. Venit Philippus & dicit Andreas: Andreas rursum & Philippus dicunt Iesu. Iesus autem respondit eis dicens: Venit hora, ut glorificetur filius hominis. Amen amen dico uobis, nisi granum frumenti lapsum in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si uero mortuum fuerit, multum fructum affert.

Multa quidem scripturæ veteres de hostium Christi consilijs atque conatibus differunt, quibus regnum eius perpetuo oppugnaturi sint: simul verò eiusdem gloriam atq; potentiam diuenter exponunt, qua nullis impiorum viribus obscurari possit, quò minus sese exerat, & inuisis quibus aduersarijs dominetur. Exempla huius generis Euangelista multa passim proponit, inter quæ memorabile est, quod huius Cap. historia nobis exhibet. Audiuius enim in præcedenti Cap. sacris coniuurationem, qui unanimi consensu decreuerunt, ut si qui Christus ubi sit norint, illum induerent, ut de eo mortis supplicium sumant. Sed quid suo illo edicto proficiunt? Nihil profus. Primum quàm plurimi ex urbe Bethaniam excurrunt, ut Christum & Lazarum eius virtute resuscitatum videant. Deinde iidem Christum honorifice deducunt, & in seij licet faciunt, quod olim Lazarus de illo prædixerat. Præterea alij fama excitati, obuiam ipsi progrediuntur & omne officij genus illi præstant. Et ut alij Euangelista annotarunt, non in angulum aliquem obscurum se ille recipit, ut illic lateat, sed rectè in templum diuertit, cuius reformationem mox aggreditur, dum ex eo vendentes & ementes eijcit, numulariorum mensas euertit, & de templi legitimo vsu publicè concionatur. Et hæc quidem facit tanta cum auctoritate & successu, ut pharisei quoq; querantur, irrita esse illa aduersus illum consilia, neq; se hæcenus quicquam aliud profecisse, quàm quòd totus propè mundus ipsi relictis illum sequatur. Confirmantur ista nunc nouo exemplo, quod in præsentis Ioannis descriptio, & quod eiusmodi est, ut & Iudeorum ingratitude palam arguat, & Christo nonne concionæ occasionem præbeat, qua primum de regni sui propagatione inter gentes differit, & ita sua per se Iudæis non obscure denuntiat: deinde docet etiam, qua via & ratione nos quoq; ad gloriam, qua nobis in ipso proposita est, peruenire possimus.

Græci ijdē qui & gentes.

Primi autem producuntur, qui toti huic tractationi occasionem dedere. Fuerunt hi quidē Græcorum ex eorum numero, qui diebus festis Hierosolymā ascendere solebant, ut in templo adorarent. Solent autem in nouo testamento Græci dici gentes, & quicunq; à republica Iudeorum alieni erant, sicuti ex Pauli epistolis apparet. Ratio eius nominis inter Iudeos præcipua fuit, quòd pleriq; populi Orientis Græcè loquerentur, illi verò Hebraicam linguam, vel ex ea derivatam Syriacam adhibebant, excolere & seruare studerent, eò quòd in illo Lex & prophetarū libri descripti essent. Ergo ex gentibus illi fuerunt, quod veteres quoq; interpretes senserunt, ex more tamen Hierosolymam ascendebant, ut illic Deū adorarent & sacra facerent. Quod nemini debet mirum videri. Nam est Iudeorum religio non per omnia probarent, neque per leges Romanas liceret ad Iudæismum transire, magna tamen erat templi Hierosolymitani celebritas, quam Herodis exemplum haud dubie mirum fecerat, cum is templum nouum incredibili sumptu edificasset. Præterea non dubium est, quòd plures ex gentibus aliquam veri Dei cognitionem affecuti fuerint ex Iudeorum consuetudine, quos tunc per omnes propè terras dispersi erant. Quæ causa est, quòd Lucas in Actis frequenter religionum meminit, qui Iudeorum synagogas ingredi solebant, & ferè primi fuerunt, quibus Apostoli Euangelium prædicarunt. Et qui tales erant, interdum ad templum veniebant, ubi Deus in cultus sedem ordinariam esse voluerat: cuius rei exemplū in Eunuchō Aethyopæ idem Lucas

proponit. Neq̄ tales Iudæis abominationi erant, vt reliqui ex gentibus, qui veri Dei notitia prorsus carebant, & sacra Leuitica prophano contemptu aspernabantur. Habebant enim Solomonis oraculum, qui in templi primi dedicatione gentibus quoq̄, illic adorandi copiam fecerat. Sic enim ille dicit in priorum Regum Cap. 8. Alienum quoq̄, qui non est de populo tuo Israel, qui est longinqua regione propter nomen tuum venerit (audient enim nomen tuum magnum, manum tuam robustam, atq̄ brachium tuum extensum, venientq̄, oraturi in domo ista) audies tu in cælis, in habitaculo mansionis tuæ, faciesq̄ omnia, pro quibus alienigena clamauerit ad te, vt cognoscant omnes populi terræ nomen tuum, & c. Ita verò gentes ad regnum Christi præparari oportuit, quod suo tempore ad ipsas debebat transferri: & commodè ad eam rem Deus Iudæorum hinc inde dispersorum opera vsus est, licet illi Christum immensi odio prosequerentur: vt ita constaret, negotiū hoc omne non humanis artibus, sed diuina providentiâ consilio gubernatum fuisse. Nobis verò hic obseruandum est, regnum Christi, non vnius gentis finibus concludi, sed per totū orbem extendi, sicuti olim propheta non vno loco prædixerit. De quo vt minus dubitari posset, omnibus seculis inter gentes reperi sunt, qui veri Dei cognitione aliqua imbui, superstitiones sibi cauendas esse putarunt. Imò voluit Deus primum tabernaculum ex Ægyptiorum stolijs contexti, postea verò in primi & secundi templi ædificatione Tyriorum & aliarum gentium opera atq̄ liberalitate vsus est, ne quis regnum suum soli Iudæorum genti alligatum putaret. Seruie hoc institutioni simul & consolationi, ne vel aliquos temere damnemus, vel in ipsos propter gentem aut locū vnde oriundi sumus, à salutis cōsortio exclusos esse arbitremur.

Videamus autem, quid isti fecerint. Venerunt vt adorent in die festo Hierosolymis. Atqui pote-
 rant hoc domi facere, quando constat adorationem & cultum Dei loco nulli esse alligatum: neq̄, du-
 bium est, illos frequenter preces fudisse, & Deū coluisse in spiritu & vitæ innocentia. Sed quia tunc
 temporis adhuc durabant exercitia illa externa fidei & pietatis, quæ Deus in Lege instituerat, illa
 minime negligenda esse putarunt. Non ergo sumptibus parcunt, non laborem vllum subterfugiunt,
 non suorum gentilium sanis & ludibrijs absterrentur, quò minus veri Dei cultū publice confitean-
 tur, & eius populi societate ambiant, quem promissionibus & certa religionis forma à Deo donatum
 fuisse intellexerat. Pudeat ergo sue negligentia & ignauia eos, qui sacra, quæ domi suæ exercentur,
 turpiter negligunt, & vel somno indulgēt, vel ludis inutilibus vacant, aut lucro turpi student, dum
 alijs sacros ingreduntur, Dei verbum audiunt, precantur & sacramentis Christi comunicant.
 Testantur illi hac sua negligentia, se Dei cultum & ecclesie societatem non magni facere, adeoq̄, in-
 dignos esse, quos pro suis agnoscat Deus, cum ipsi veræ fidei & cultus sui professionē tam securè ne-
 gligent, cuius omnes sancti semper studiosissimi fuerunt.

Deinde Christum cupiuerunt videre Græci illi, nimirum quòd doctrine & miraculorū eius fa-
 mam longè lateq̄ spargi audirent, & recondens resuscitati Lazari miraculum in omnium ore esset. Po-
 terat hoc curiosum videri, sed quia zelo gloriæ Dei ipsos flagrauisse audiuius, pium quoq̄, fuit hoc
 desiderium impium verò fuisse nulla eius cura tāgi, quem tot tantisq̄, miraculis illustrē esse intel-
 lerant. Interea autē modeste agunt, quando non temere aut impudenter in Christi conspectū ruunt,
 sed Philippum prius cōueniunt, vt hic nimirum ad illum ipsi aditum parer. Quo exemplo Papistæ
 Diuorum intercessionem stabilire putant, qua nobis opus esse aiunt, vt in Christi conspectū admitta-
 mur, qui deinde noster apud Deum aduocatus atq̄, mediator sit. Sed nimis ridiculū est illud cōmen-
 tum. Primo enim ex factō, quo modestia & reuerentia commendatur, quam hominibus in magna
 dignitate constitutis debemus, dogma fidei constituūt, quod Christi præcepto repugnat, qui omnes la-
 borantes & oneratos ad se venire iubet. Deinde Græcos istos in exemplum trahunt, cum quibus ni-
 hil ipsi commune est & simile. Illi enim Philippum in terris agentem cum Christo conueniunt, ipsi
 verò apostolos in cælis iam æterno gaudio fruētes sollicitant. Rursum illi Philippo sui animi deside-
 rium simpliciter exponunt, neq̄, quicquam à communi more alienum faciunt: ipsi verò Diuos inuo-
 cant, & illos vota faciunt, adeoq̄, in illos transferunt cultum, qui vni Deo debet. Præterea Chri-
 stum instar terreni principis esse fingunt, & regnum Dei aulis regum huius seculi simile faciunt, vbi
 infinita mediatoribus opus est, vt in principis conspectum admittaris. At longè aliud ipse Domi-
 nus docet, quando per Isaiā sic loquitur: Cogitationes meæ non sunt cogitationes vestræ, neq̄, viæ ve-
 stræ viæ meæ. Sed quemadmodum cæli terra sublimiores sunt, ita excedūt viæ meæ vias vestras, &

ut ad-
 thfai-
 uidere.
 opus di-
 ficetur
 lapsum
 im fue-
 s differunt, qui
 potentiam di-
 & inuitis quib-
 ut, inter quos
 i Cap. sacratis
 illum inducit,
 us. Primo min-
 ut resuscitatum
 olim Zachariæ
 e officij genuū
 se ille recipit, vt
 um ex eo videri
 licet conueniat,
 ur, irrita effi-
 us prope montem
 i Ioannis desce-
 do nona conuenit
 & ita suas pene
 gloriam, qua
 ut hi quidā Græ-
 templo adoran-
 rum aliam et an-
 quid pleriq̄ popu-
 Syriaci iudæi,
 int. Ergo ex ge-
 solymam alieno
 Nam est Iudæo-
 lasinum transire
 haud dubie me-
 dubium est, quod
 consuetudine, quæ
 is frequenter
 ant, vbi Deus
 idem Lazarum
 proponit

cogitationes meae cogitationes vestras, &c. Nihil ergo ad Diuorum intercessionem locus iste factus. At tamen non negauerim, hoc factum typum contineri, quo primum adumbratur, quod per apostolicum ministerium Christo adduci oporteret, et deinde omnes homines admonerentur, quos imitari & audire debeant, si in Christi cognitionem & salutem per ipsum acquisitam societatem venire cupiant: apostolicum nimirum, & quoscunque vident horum doctrina illuminatos & Christi amicos factos esse. Erant tamen perniciose admodum, qui cum Christi & fidei zelum magnifice praeferant, eos tamen audire & sequuntur, qui professione, vestitu, gestibus & infinitis alijs indicijs se non Christi, sed hominum discipulos atque seruos esse profitentur: ut interim de illis nihil dicamus, qui Conciliorum decretis sese subiiciunt, in quibus ceu Ariopagita quidam praesident, qui aduersus doctrinam Christi iam praedictam coniuuerunt.

Apostolice prudentiae & modestiae exemplum.

Sed ad Philippum transeamus, qui nec ipse hos confessim ad Christum deducit: nimirum, quod mysterium vocationis gentium adhuc ignoraret, & ipsum Christum aliquando dixisse audiuisset: hanc viam gentium ne abieritis, & in ciuitate Samaritanorum ne ingrediamini, &c. Item: Non sum missus, nisi ad perditas oves domus Israel. Interea autem non superbe aut indignè reiecit, quos Christi discipulos esse videbat: sed prudenter rem cum Andrea comunicat, qui & conciuus ipsius erat, & prius in Christi consortium fuerat vocatus, sicuti cap. primo audiuius. Et hi quidem ambo simul hanc viam ad Dominum referunt. Est hoc praclarum prudentiae & modestiae apostolicae exemplum, quod in ijs edi voluit spiritus sanctus, quos nondum plena & perfecta virtute afflauerat: ut doceret quid in dispensandis regni Dei mysterijs obseruari oporteat. Opus hic est prudenti cautione, ne marceat istas canibus & porcis proiciamus: simul verò cauere nos decet, ne superbo & fastidioso contemptu aut inhumaniate improba oblatas nobis occasiones negligamus, quibus aliqui lucriferi possunt. Et hic quidem cum Paulo apostolo meminimus, nos omnibus hominibus debitores esse, nec quaquam propter nationem aut vitam suam conditionem negligi debere. Imò hic cum primis peregrinorum vitam habenda est, cum quid hos nobis Deus in scripturis passim commendat, tum quod regnum Dei in alia ratione citius & latius propagari potest, quam si exterarum & diuersissimarum gentium inimicis in Christi cognitionem adducantur. Sunt ergo à Christi spiritu alienissimi, qui vel peregrinos Christi exules inhumane oderunt, vel coram aduenis & exteris fidem suam dissimulant, ut eorum sua maledicentia eos absterrent, ne conciones sacras accedant, quibus in fide vera poterant infundere.

Christus discipulorum de regno suo opinionem confutat.

Porro Christum audiamus, qui discipulorum relationi respondet, non autem directè sed per eos ad ijs admoet, quae ipsis cognitu quam maxime necessaria erant, & errores confutet, quos illi de suo regno iam pridem ex communi Iudaeorum opinione conceperant. Somniabant enim (ut iam saepe diximus) regnum terrenum, & in eo sibi dignitates, opes & laeta omnia pollicebantur. Et credibile est, hanc huius spem nouam concepisse, quando Christum à Iudaeis quidem tanto cum applausu in regnum acceptum, gentes verò eiusdem desiderio iam accensas esse videbant. Sperabant itaque regnum istud non facile constitui posse, & vndique conflueras copias, quibus sese aduersus vim hostilem defendant. De ergo illos Christus in concepto errore confirmet, aut occasionem praebeat aliquam res nouas temerari, de duobus eos admoet, quae omnem errorem istum validissime confutant. Primum enim de sua glorificatione differit, & eius rationem perspicue exponit. Deinde doctrinam hanc illis applicat, & quae ipsi euenturum sit docet, & eos ad crucem ferendam excitat rationibus idoneis & validissimis.

Christus & regni & mortis suae rationem reddit.

Quoad primum, sic ait: Venit hora, ut glorificetur filius hominis, &c. Vocat autem glorificationem Dominus, glorificationem sui nominis propagationem per orbem terrarum, quae per euangelii praedicationem facta fuit, & quae mox fieri cepit, postquam ipse pro nobis in mortem traditus, & exarsus suscitatus nostrae redemptionis negotium peregit. Sensus ergo verborum est: Ne miremini Graeci istos meum colloquium expetere. Iam enim instat hora, quando euangelium in toto orbe praedicabitur, & huius doctrina gentes etiam instituta, me suum seruatore & Regem agnoscent: neque (ut vos abieramini) regnum meum Iudaeae finibus concludetur, sed per omnes gentes ad fines vsque orbis terrarum propagabitur. At ne mortis & crucis eius ignominia offenderetur, praecipua ratione vultus, & rationem illius omnem & fructum eiusdem vberimum exponit, sic dicens: Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti lapsum in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si vero mortuum fuerit, multum fructum affert. Afferationem praemittit, quae illi iuraturandi loco est, quia de

grati & necessaria hic agitur. Sic autem ait: Priusquam fiat quod modo dixi, me ignominiosam crucem morrem subire oportebit, & multa fient prater vestram expectationem, quando amicos simul & proximos curpiter dilatos, hostes vero quasi victoria aduersus me parua insolenter ferociter videbitis. At non debent ista vos terrere, neq. ideo aliquid regno meo decessurum putabitis. Eadem enim mortis mea ratio est, qua sationis. Nam vt frumeti granum, quoad in horreo asseruatur, solum manet & plantae infruggerum est, terra vero & sulcis commissum, & in illis emortuum, fructus fert plurimos, & magno cum fenore ad agricolam redit: Ita nisi ego morerer, nulla esset carnis mee ex Maria assumpta vilitas, & ego solum manerem Dei filius regniq. celestis haeres: at vbi in ara crucis mortuus & postea sepultus fuero, tunc non ipse modo a morte resurgam, verum etiam fructus feram copiosos, quorum vsus & vilitas ad plures alios redundabit. Nam peccatu meae carnis & sanguinis sacrificio expiabo, & mortis aculeum auferam, & veteris serpentis caput conteram, ne sua tyrannide porro premat genus mortalium, vos autem meo spiritu donatos ad praedicandum emittam, qui breui temporis spatio orbem totum incredibili successu percurreris, & electos meos ex omnibus nationibus ad mea ecclesiae societatem congregabitis, qui & ipsi meo verbo atq. spiritu fecundati fructus fidei vberitatis ferent, & novos mihi quotidie discipulos adducent. Itaq. ego quidem ex morte gloriosus resurgam, vos autem horum memores, vanas de regno terreno cogitationes deponite, in hoc magis intenti, vt officio fideliter fungamini, cui vos destinatos esse auditis. Haec verborum Domini sententia est, quibus & regni sui rationem perspicue explicat, & discipulos officij sui admonet.

At nos hic obseruabimus primum, glorificatione Christi & regni eius in euangelij praedicatione consistere, quoad hoc praesens seculum. Per hanc enim ille hominibus innotescit, qui nisi per euangelium nuntiarentur, ex semetipsis nihil vident aut intelligunt. Notum est enim illud Pauli: Quomodo credentes quos non audierunt, quomodo audient absq. praedicante? Ergo euangelij praedicationem sedulo foveat & prouehat, quicunq. vel Christi amantes vel regni eius studiosi videri volunt. Et hinc si malis apparet, eundem hostes esse & inimicos, qui euangelij cursum impedire student, & ijs molestias exhibent, penes quos illius doctrina sonat. Quod Paulus respexit, quando Iudaeos Christi inimicos ad hoc esse scribit, eo quod apostolos resistant, quod minus euangelium inter gentes praedicatur, i. Thess. 2. Quod vitium expendere, qui cum ecclesia Christi capita & propugnatores videri velint, in eo tam laudem quarunt, quod euangelium perinacit odio vbiq. locorum persequuntur.

Deinde graui seu frumenti similitudo propter multiplex mysterium diligentius expendi debet. Ad hanc enim pertinet, quod supra se panem vitae esse dixit, & quod nos in illo vnum panem factos esse, ait Apostolus. Et sane multa hic concurrunt, quibus Christi & salutis nostrae cognitio illustratur. Primum, vt granum non propter se, sed propter fructum seminatur, quem ex eo sperat agricola: Ita Christus Iesus non sui ipsius causa, sed propter nos homo factus est, vt nimirum fructu suae incarnationis nos beatos & felices redderet. Erat enim ipse in forma Dei, adeoq. vni cum patre est ab aeterno, & prouide nequaquam opus habuit, vt nouam aliquam sibi gloriam acquireret, nisi Deum alicuius indignum aliquando fuisse dicamus, quod vel cogitatu absurdum atq. nefarium est. Deinde nullus ex grano fructus enasci potest, nisi in terra glebis mortuum germinet & denuo succrescat: Ita nec Christus aliquid fructus hominibus attulisset, nisi in assumpta carne mortuus, & in eadem resuscitatus, illius merito peccatu expiasset, & deuieta morte vitam nobis restituisset aeternam. Ideo supra de carne sua fructu & manducatione loquens dicebat. Panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita: docens nimirum carnem suam eatenus nobis salutarem & viuificam factam esse, quatenus pro mundi vita data est, quod non alibi, quam in morte seu ara crucis factum fuisse notius est, quam vt demonstrari oporteat. Sunt ergo nimium ridiculi, qui de eius manducatione corporali nobiscum contendunt, quam inutilem esse eodem loco disere restatur. Praeterea vt granum frumenti fructu fert sui similem: Ita Christus suae mortis merito nos sui similes fecit, vinctos nimirum Dei, id est reges atq. sacerdotes, adeoq. filios Dei, non quidem naturales, sed adoptiuos, qui spiritu regenerati veterem hominem exuerunt, & illius vestigia secuti in vita nouitate ambulant, atq. olim cum ipso regni celestis hereditatem adibunt. Qua nota veros Christianos a falsis discernere possumus, qui cum eius nomine gloriantur, vitae tamen & moribus se ab eo alienissimos esse non obscure produnt. Et haec in primam responsionis Christi partem dicta sint. Discant singuli bonitatem Dei agnoscere, qui filium

Glorificatio Christi ex euangelij praedicatione dependet.

Simile de grano frumenti.

m locus iste factus
res per apostolum
ari & audire de
apiunt: apostolum
esse. Erant hic
audire & se
d hominum dicit
decretis se se
risti iam praedica
riminim, quid
se audire: la
Non sum mi
os Christi fructu
erat, & prout
so simul bene ca
emplam, quod in
or doceret quid
ae, ne marcaru
didico concurre
ris fieri possunt. Et
ne, nequaquam
regimur aut
regnum Dei
um gentium homi
ui vel peregrina
mullat, vel non
poterant infirmi
rele sed vt in ho
tuos illi de iure
ia sepe dicitur
abile est, carna
usu in stat reges
regnum ipsa
am defendunt. De
s nonas tentant
entim de sua glori
applicat, & quia
ualidissime.
autem glorificati
er euangelij praed
ditus, & ex
mremim. Graui
rbe praedicatione
neg. vt res
r q. orbis tem
ratione vitae, qu
men amen dico
si vero mortuum
loco est, quia de
grat

suum pro nobis hominem fieri & mori voluit: amplectamur autem hunc nostrum redemptorem vera fide, ut & nos in illo fructus feramus professione nostra dignos, & cum eodem in caelis vivamus. Ipsi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in eternum. Amen.

HOMILIA CXVII.

Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodiet eam. Si quis mihi ministraverit, me sequatur: & ubi ego sum, illic & minister meus erit: & si quis mihi ministraverit, honorabit eum Pater.

Quoniam discipuli in Christo Iesu regnum terrenum somniabant, frequenter ille de cruce & morte sua cōcionatur, quò minus ea offendantur, & quid de seipsis in mudo debeant sperare, intelligant. Factum hoc in ijs etiam, quæ proximè præcesserunt. Cum enim triumphantis instar orbem ingressus esset, & non modò Iudeorum acclamationibus celebratus, verumetiam Græci quidem illum conuentum cuperent, nova regni acquirendi spes Philippi & Andrea animos trahere cepit. Rursum ergo docet, se quidem brevis glorificandum esse, sed præcessurum prius mortem, quæ illi vitam sempiternam futuram sit. Ex ea enim enasciuros fructus uberrimos, quorum prædicatione gentes conuersas ad regni ipsius consortium sint adducenda. Quia verò eadem est credentium, quæ Christi conditio, nunc in altera sua responsionis parte quod de seipso dixit, discipulis accommodat, quò magis aduersus los auocet à spe regni terreni, simulq; constantia fidei & patientia illos armet aduersus crucem, quæ necessario ipsis ferenda sit. Tribus autem argumentis vitur, quæ singulis considerari non minus necessaria quam vitia sunt. Seruiunt enim confirmanda fidei aduersus omnia, quæ nobis desolacionem suadere solent.

Contra mortis
timorem suos
animat.

Et primò quidem illis medetur, qui de vita periclitari nolunt, & ne illam amittant, in periculo gatione ipsum & doctrinã eius (quantum in ipsis est) proderi non verentur. Vbi imprimis solidam doctrinã & consolatione opus fuerit, quando constat vitæ cupiditatem naturæ omnibus inherere, quæ non paucis (ut historia testantur) vel nouorũ scelerum vel extreme ignominie causa fuit. Et non Christianos homines hodie quasi pro uerbis vulgari iactatur, Nos nihil vitæ nobilitatis aut pretij possidere: quam rationem ad quamuis apostasiam siue defectiõnem excusandam multi sufficere solent. Hinc igitur initio factò Christus ait: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodiet eam. Scopus & finis argumenti est, quòd maioris periculi comminatione minoris metum excutere & profigare conatur. Quod ut rectius intelligamus, verba seu locutiones singulas inspicere oportet. Et animã quidem pro ipsa vita (ut Hebræi solent) hic accipi debere, res ipsa docet, de qua agitur. Amare verò animam, id est vitam hanc presentem dicuntur, qui ita vitæ se totos addixerunt, ut Christi & regni eius causa nihil facere aut pati velint, quod eam vel in periculum adducat, vel ipsis inuicendam & molestem reddat. Eandem animam odere, qui illam parui faciunt, quando Christus & regnum eius in comparationem vitæ presentem vel carnis mori, vel vitam in egestate, exilio, vinculis & omni gaudij mandati expertem vivere malunt, quam fidem abnegando à Christo & regni eius societate excidere. Itaque hoc dicitur ipsis parabolam grani aut seminis accommodat, quæ modo suæ mortis rationem exposuit. Quis dicitur a feruat, & vetustate corrumpi patitur: eadem verò seruat & auget, qui sulci mandati & gaudij obruit, sub quibus resoluta multiplici cum fenore succrescunt & fructificant: Ita qui animam suam vitæ desiderio prapostero vitæ, eam neg. deponere vult propter me, neg. aliquid pati, quod eius gaudij temporalibus officiat, is reuera & vitam hanc & seipsum quoad corpus & animam impere perdit. Hoc autè verisimilè dicitur: res ipsa docet. Primò enim inuiti & inani cura seipsum excruciant, vitam hanc retinere studet, quam suo tempore velie nolit deponere cogetur, etiam si eius conscientia studio veritatem carnis abnegauerit. Deinde dum acerba que eius fugiunt, carnis infirmitas & carnis infirmitas seuisimam accersunt, conscientia nimirum terrores, qui nihil illis dulce aut inuicendum esse sentiant.

Quid si verò hos immani & Epicuro numinis contempn excusiant, in omne scelus ruunt, & dum
cui affectibus indulgent, viuentes mortui sunt, sicuti de vidua lasciuente Paulus loquitur. Præte
rea, cum abnegando seipfos Christo spoliunt, in quo vno vita atq; salus habetur, mortis mancipia sint
operet. Itaq; etsi ad reipfos felices esse videantur, diu apud impios in pretio sunt, diuitijs & honoribus
abundant, voluptatibus impuris disfluunt, morituris tamen noui terrores obuersantur, quibus supe
rati desperationis plenas voces edunt, & nisi gratia peculiari ipsos in viâ reuocet Deus, animæ qui
dem ipsorum cruciatibus æternis destinantur, olim verò corpora quoq; iisdem adiudicabuntur. Etsi
ergo hæc Christi sententia longè verissîma, quæ si ad carnis sensum examinetur, prorsus paradoxa
& absurda videri poterat.

Idem patebit, si huic oppositam consideremus, quæ animâ seruare dicitur, qui eam odit, quando
nimium huius studio & desiderio se à Christo reuocari sentit, cui nos nostraq; omnia debemus. Nam
quæ ita affectus est, is primò vitam totam Christo cõsecrat, & proinde verè viuere, cum eum penes se
habet, qui ipsissima vita est. Deinde etsi afflictiones assiduas sentiat, interq; mortis pericula nun
quam non versetur, simul tamè spiritu Christi confirmatur & cõsolationes dulcissimas animo concipi
t, quæ illi & afflictiones leues reddunt, & vitam in morte certâ pollicentur. Ad hæc, quia tales ex
ternum hominè cum suis cupiditatibus prauis mortificauerunt, multis laboribus atq; curis seipfos li
berauerunt, quæ carni & mundo addictos excruciare solent: è contra verò fructus ferunt egregios, qui
illos spiritu innotatos esse, & in Christo viuere testantur. Quòd si autem hinc migrandû fuerit, ani
mas in Dei manus deponunt, quæ secundum Christi promissionè ex morte in vitam transeunt, cor
pora verò resurrectionem expectant, quæ in nouissimo die ipsis læta & iucunda obringer, quando ad
caelestia vitæ consortium cum sanctis omnibus colligentur. Et hæc quidem innumeris scripturæ te
stimonijs atque exemplis confirmari poterant: at quia hæc passim occurrunt, & pijs satis nota sunt,
ternitatis studio eorum cõmemoratio abstinemus. HÆC autem, quæ modo diximus, ut omnes
diuit afflictiones nobis leues reddant, ita aduersus mortis terrores efficacissimè nos consolantur. Vi
demus enim eandem nostræ mortis conditionem esse, quæ Christi fuit. Nam ut eius caro fructum
nullum tulisset, nisi in mortem fuisset tradita: ita neque nos fidei nostræ fructum percipiemus ali
quem, nisi carnem hanc corruptibilem & diuersissimis affectibus obnoxiam exuamus, quæ (ut
Paulus ait) regni calorum minime capax est, nisi in resurrectione incorruptibilitatem atque im
mortalitatem induat. Cur ergo mortem metuamus, quæ & necessaria est, & maximorum bono
rum materiam nobis exhibet? Adde hijs, quòd ut Christus certam mortis suæ horam sibi constitu
tam habuit, ita nobis quoq; singulis vitæ finem certum Deus præfixit, quem nepos tyrannorum,
quantumuis aduersus nos sauiant, anticipare poterit.

Debet autem, quod de vitâ hac eiusq; contempn dicitur, ad omnia alia quoq; extendi, quæ nobis
cetera & incunda esse solent. Nam horum quoq; conseruandorum nulla ratio est certior atq; commo
dior, quam si illa propter Christum amittamus, adeoq; in Dei manus deponamus, qui ea nobis (si ita
opus sit) cum senore restituet. At quia hæc carni nostræ admodum difficilia sunt, eò quòd è terra ori
ginem ducit, & proinde terrenis intentis in his ferè felicitatem omnem consistere putat, nihil hinc præ
stabilem, nisi totius hominè mortificatio & nostri abnegatio præcedat. Ideo Christus, cum Mar. 8.
hanc ipsam doctrinam proponere instituit, cõmunem regulâ præmisit, quæ necessariò obseruanda
sit omnibus, qui eius discipuli volût fieri: In qua primus locus nostris ipsius abnegationi tribuitur. Di
cit enim: Quicumq; vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
Porro abnegationis præcepto requirit, ut carnis sensus & affectibus renūciemus, & nos totos per fi
dei obedientiam diuinæ voluntati subijciamus; quòd olim patriarchas cum multis alijs fecisse constat,
quorum pietas in veteri scripturâ cõmendatur, deinde apostolos quoq; & sanctos martyres, qui reli
quos terrenis omnibus, vitâ quoq; quasi in manibus gestarunt, ut ad eam deponendâ parati essent, si ita
iuberet Dominus. Ut verò hoc faciamus, nequaquã nostrarum est virium, sed spiritus efficaci ope
ratione opus est, qui nos ex semine verbi Dei regeneret atq; homines novos efficiat. Sunt tamen, quæ
nobis non parum adiuuant, inter quæ præcipuum ferè est diligens rerum huius seculi consideratio,
& earundem cum caelestibus & æternis bonis cõparatio. Admonet de hac in præsentî Dominus quan
do ait: Qui odit animam suam IN HOC MÜNDO, IN VITAM AETERNAM CH-

Qui animam
odit, is seruat
eam.

Ratio tutissima
res omnes con
seruandi.

temporem ve.
calis vnam.
tuam in
istraue
si quis
ille de cruce
debeat sperare
antiquis inflat
Graci quidam
titillar e capi
n, que illi notat
ne gentes cono
Christi condit
magis aduoc
sus crucem, qu
ter atq; non mon
ne nobis desin
teant, turpi den
primis solidati
us indere, que
sa fuit. Et nec
aut premissi
li sufficere ab
r: & qui odit
mri est, quod m
ve rectius int
vita (ut Elebr
vitam hanc pe
nil facere aut
dat. Eandem
ationem veni
undam experie
Leaque hoc dicit
expofuit. Quis
granarius rati
mandat & glori
tui anima sua
ati, quod eius
imam impere pe
exercuit, qui
si eius cõferam
ficta libyria
incundis esse
Quid

admirabilis Dei bonitas obseruari debet, qui inutiles seruos, quorum nullus ipsi usus est, premijs
 dignatur: & quidem eiusmodi, quae omnem mundi huius magnificentiam longe superant.
 Primum enim ait: *Vt ego sum, illic & minister meus erit.* Exponit hanc promissionem ipse alibi de
 aeterno regni consortio, cuius nos cohæredes secum esse velit. Nam in vltima Cena discipulis dicit:
*Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego vobis dispono, prout mihi pater meus
 disposuit regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Et infra Cap. 14. dicit:
*Vado paraturus vobis locum: Et cum abiero, & parauero vobis locum, rursus veniam, & assumam
 vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.* Itē Cap. 17: *Pater, quos dedisti mihi, cupio vt vbi sum
 ego, & illi sint mecum: vt spectent gloriam illam meam, quæ dedisti mihi, &c.* Pollicetur ergo, quod
 sua regni & gloria consortes habere velit eos, qui inter crucis & mortis pericula in sui nominis &
 vere fidei confessione constanter perseverauerint. Restē ergo Paulus pijs scribebat: *Fidus sermo: nam
 si cum eo mortui fuerimus, cum eo etiam viuemus: Si toleramus, etiam cum eo regnabimus: Si abne
 gamus, & ille abnegabit nos, &c.* Sunt hæc multa consideratione dignissima, eò quod omnem crucis
 molestiam eximere & omnes mortis terrores discutere possunt, simulq; omnem aduersus Deum mur
 murandi aut quiritandi occasionem nobis auferunt. Quid enim præterea volumus? aut num iniu
 riam nobis fieri dicemus, si sue crucis nos participes faciat Dei filius, qui nos gloria etiam sue con
 sortes & cohæredes habere dignabitur? Equidem quò minus dubitemus, aliam insuper promissionē
 hinc contingit, quæ ipsum patrem hoc ratum habiturum esse docet, quod ipse pollicetur. Ait enim:
Et si quis mihi ministrauerit, honorabit eum Pater. Quia enim verus & æternus Dei filius, & vnū
 cum patre est, æquum fuerit, vt ipsum patrem remuneratorem sentiant, quicumq; illi fideliter ser
 uiant. Facit ad huius confirmationem, quod olim per prophetam dixit Deus: *Honorantes me hono
 rabo.* Fuit autem hoc multinarium. Nam frequenter in hoc etiam seculo gloria & honore coronan
 tur, qui in periculis Christi gloriam constanter defenderunt. Exempla sunt in Constantino Magno,
 Iuliano, Valentiniano & similibus, vt ea nunc omitamus, quæ in veteri testamento cōmemoran
 tur. Deinde est omne genus contumelie sustineant in mundo, & insuper nonnunquam morte ignomi
 niosa è medio tollantur, memoriæ tamen ipsorum cōsulet Deus, vt apud posteros in honore & pretio
 fiat, qui dum in viuis erant, omnium odij & conuictijs proscindebantur: quod videre est in prophetis
 & Apostolis, quorum memoria inter eos etiā honorifica est hodie, qui doctrinā illorū minime probant.
 Accedit hæc immortalis gloria, quæ animabus simul et corporibus illorū in cælis parata est, vt pau
 li ante diximus. Sunt hæc eiusmodi, vt omnes labores nobis leues reddere & periculorum omnium
 terrores procul propulsare possint, si ea diligentius consideremus. Et est hinc obseruandum, non solis
 vrbis ministris ista promitti, qui in docendi munere Apostolis successerūt, verum etiam magistrati
 bus, imò priuatis hominibus, qui Christo Iesu in sua vocatione legitima fidele obsequiū præstant. Po
 nit enim (vt August. annotauit) vnusquisq; pater familiās inter suos domesticos episcopale implere
 officium, dum illos Christo adducit & in veræ pietatis officio cōtinet. Singuli ergo hæc sibi applicent,
 & cum filius Dei Iesus Christus nobis ministrare dignatus sit, nos vicissim ipsi ministremus & in
 eius doctrinam atq; exemplum intenti, ipsum sequamur, vt æternum cum illo sumus. Illi debetur be
 nedictio, honor gloria & potestas in æternum. Amen.

HOMILIA CXVIII.

Nunc anima mea turbata est: & quid dicam? Pater serua me ex hac
 hora: sed propterea ueni in horam hanc, Pater glorifica nomen tuum.
 Venit ergo uox è cælo: Et glorificauit, & rursus glorificabo. Turba er
 go quæ adstabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum, Alij dice
 bant: Angelus ei locutus est.

Offeruit nuper Dominus breuiter quidē sed perspicue, de morte sua & eius fructu: idq; eam po
 tissimum ob causam, vt discipulorū errorem confutaret, qui in illo ex communi ludæorū opi
 nione regnum terrenum somniabant. Inde verò occasione sumpta in generālē doctrinam de cruce di
 greditur, quæ credentibus in hoc mundo perpetuus quasi comes esse consuevit, & ibi argumentis fir
 X

missis nos aduersus omne mortis periculum consolatur. At quia hic nobis vix ulla doctrina
consolatio sufficit propter carnis ingenium, quae afflictiones quasuis fugit, ad mortis vero conspectum
tota conseruatur, doctrinae suae in praesenti proprium exemplum subiicit, quo eam confirmat. Ne enim
alios ad patientiam & constantiam fidei in cruce hortari videretur, ipse extra omnem mali sensum pa-
situs, infirmitate suam & acerbissimum animi dolorem, quem ex mortis imminenti recordatione ex-
cipiebat, publicè fatetur, simul verò ad patrem conuersus preces fundit, & huius voluntati se totum
subiicit: ita nimirum suo exemplo docens, quid in tentationibus eiusmodi fieri debeat. In cuius con-
solatione nobis eò diligentius versandum est, quòd Petrus illud nobis grauius commendat, se ser-
uens: Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamini vestigia ipsius, si
deamus ergo Christi orationem, quam ipse pater oraculo caelitus delato confirmauit.

Christus nostram
infirmitatem
in se recipit.

Nunc anima mea (inquit) turbata est, quid dicam? Pater serua me ex hac hora, &c. Quae
ba est cum praecedentibus male coherere, adeoque illis contraria esse videantur, egregie tamen ad illa-
rum confirmationem faciunt. In se enim recipit infirmitatem nostram, ut suo exemplo illi maledi-
ne eius sensu toti absorbeamur. Perinde enim hoc est, ac si diceret: Nemo putet me instar ignaui
operatoris post principia & extra reliquum constitutum, alios ad patientiam & constantiam hortari.
Nam quod paulò ante dixi, mihi etiam mors appropinquat, & quidem adeo seua & atrox, ut
sola eius recordatio animam totam perturbet, & consilij plane incertum reddat. Quid enim dicam,
quid consilij captem, quòd me vertam, non video, quando in humanis spes nulla superest. Ad te
pater conuertor, tu me serua & eripe ex hora ista mortis dira & ignominiosa. Sed quid dico? Al-
qui propterea veni in hanc horam, id est, ideo homo factus conditione mortalem suscepi, ut mea mor-
tis merito mundi peccata expiem, & humanum genus ex mortis & diaboli tyrannide eripiam. Quis
ergo aliud petam à pater, quàm ut tu tuum nomen glorifices? Fiat de me quodcumque tibi videbitur,
modò omnia cedant ad tui nominis gloriam atque illustrationem. Hic orationis Christi sensus est, non
si cum ijs conferas, quae non multò post dixit ad montem oliueti, planè eadem inuenies. Nam illic etiam
calicem crucis seu mortis imminenti se transferri petit, simul verò se totum patris voluntati sub-
iicit. Exhibent autè haec nobis exemplum animi vehementer turbati & in seipso grauius luctan-
tis, vincens tamen in lucta illa tentationum, qua nobis nulla grauior incidere potest. Primum enim
de periculo sibi imminenti, quin potius de eius metu & animi terroribus conqueritur. Ad hoc confidit
& remedio sibi opus esse fatetur, quod in semetipso nullum videre aut inuenire possit. Inde verò, quia
vnum restabat, ad patrem conuersus, huius opem & auxilium implorat, atque crucis acerbam sup-
plicium deprecatur. Mox, quia hoc votum cum vocatione sua pugnare videret, illud corrigi, patris vo-
luntati se & sua omnia permittens. Finè verò & scopum sibi constituit gloriam Dei, cui vitam pro-
prium longè postponit, seq. ad mortem quantumuis acerbam voluntarium offert, modo patris mor-
& gloria per eam illustretur.

Christus cur
mortis mentio-
ne turbetur.

At mirum videri poterat, Christum mortis recordatione tam grauius turbatum fuisse, quàm
si ex gentibus olim animo intrepido subierunt, quibus ea demum gloria maxima visa fuit, si in
patria aut alias ob causas deponeretur: ut iam nihil de Martyribus dicamus, quibus succundum fuit
ri propter Christi & fidei vere confessionem. Imò inter facinorosos reperuntur, qui ad scelus huius
& infamis mortis supplicia ea animi alacritate contendunt, ut omnibus admiratione pariatur. Sed lo-
gè alia fuit Christi quàm istorum omnium conditio. Gentes enim laeto animo mortem adierunt, quod
gloriam maioris quàm vitam facerent, vel mortem extremam lineam rerum esse putarent, post quod
nil hominis superesset. Martyres autè non propria sed ipsius Christi virtute confirmati eam contemp-
runt, eò quòd illam huius merito deuicta, et vitam iam esse scirent, inquam parata sibi caelestis regni
dia respiceret. Quae fides aliquibus facinorosis quoque animi addit: quidam verò vna cum numerum
tu mortis quoque timore impia & prophana audacia excutunt, quos desperatio & vita huius ratio
non fortes, sed temerarios, vel potius belluarum instar stupidos et attonitos reddidit. Verum Christus
morte, quae tunc nondum deuicta fuit, aliud quiddam vidit, quod gentes non intellexerunt, & multo
die etià non obseruauerunt. Nimirum quòd propter peccati ingressa Dei iram conuicta habet, & a
damnationis quasi ostium siue initium est, si in sua natura consideretur. Quia ergo videbat sibi
do cum morte luctandum fore, quatenus ea est corporis et animae dissolutio, sed tunc pena peccati, quae
horribili

horribilem Dei iram & aeternos inferorum cruciatus intuebatur, non potuit non in assumpta humana natura a toto animo exhorrescere atq; conturbari. Quos terrores ipsa morte grauioribus fuisse, illi sudor cum sanguine mixtus, adhaec eiusdem verba testatur, quibus iam morti vicinus exclamauit: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Habuit ergo iste mortis terror & ex eo enata animi perturbatio, causas iustas & graues, & proinde vera etiam fuit haec trepidatio & anxietas, non imaginaria & fictitia, sicuti quidam veterum hereticorum olim docuerunt. Nam etsi nihil passus sit, quod non ipse volens susceperit, verè tamen eam animo quam corpore passus est, quæcumq; de illo Euangelista scribitur, nisi & hos mendacij & illi simulationis falsæ arguere, totumq; nostræ redemptionis negotium in dubiū vocare libeat. Nec enim temerè ista suscepit Dei filius, neq; eadem frustra ab euangelista commemorantur. Primò enim istos horrores illi sentire oportuit, vt mors eius sufficiens esset peccatorum nostrorum expiatio: quæ nulla futura fuisset, nisi ille graue Dei iudicij subijisset, quo nos ad mortem aeternam deponeret. Facit hoc ad arguendam peccati atrocitatē, & nostram simul nobis duritiam atq; locordia exprobrat, qui scelera quoq; non horremus, & pro leuculis ducimus peccata, quæ aliter expiari potuerunt, quam atroci & ignominiosa morte filij Dei, cuius tanta fuit acerbitas, vt vel sola eius recordatio illius animæ horrendis terroribus conturbat. Pudeat ergo nos ea indies cogitare, quæ non nisi tam crudeli satisfactioe expiari potuerunt. Deinde ista sustinuit Dei filius, vt ostenderet se verè hominē & nobis per omnia simile factum esse, solo peccato excepto. Quod ipsum ad nostræ salutis certitudinē facit. Quia enim verus homo, adeoq; frater noster factus est, vtq; ad nos pertinet meritū eius, & proinde omnia nobis imputabuntur, quæcumq; ille fecit & passus est. Rursum, quia ad hunc modū idem ille tentatus est, & (vt Isa. inquit) nostras infirmitates tulit, satis aperte constat, illi fideli Pontificem atq; mediatorē esse apud patrē in omnibus quæ nobis illic agenda sunt. Quæ de re diligenter scribit Apost. ad Hebr. cap. 2. & 4. Non habemus (inquit) pontificem, qui non possit affici sensu infirmitatū nostrarū: sed tentatū in omnibus similiter absq; peccato. Nam debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors esset & fidelis pontifex in his, quæ apud Deum forent agenda, & expiandum peccata populi. Nam ex eo quod perpeffus est cum tentaretur, potest & ijs qui tentantur succurrere. Sibi ipsi ergo hinc consolationis argumenta petant omnes homines in quocumq; tentationis genere: quando nihil nobis accidere potest, quod non propter nos in assumpta carne Dei filius perpeffus sit. Qui enim peregrinatus est, qui insans exulauit Herodis tyranni insidias fugiens, qui pauper esuruit, sitiuit & alfit, qui cōiurijs & probris diris obrutus fuit, idem postremò horribiles mortis terrores sustinuit: vt sciremus illum non modò in vulgarijs & momentaneis tentationibus, verumetiam in mortis articulo nobis subuenire velle, quando peccatorum dira facies & infernalium penarum minæ animos nostros perterrefaciunt. Sunt ergo plus quam miseri (ne quid grauius dicam) qui hoc Mediatore relicto, noua sibi ipsi querunt salutis subsidia: quæ cum nulla auctoritate scripturarum confirmantur, nullam quoq; consolationem afferre possunt.

Ceterum quoad huius loci vsus primarium, docemur Christi exemplo, quid nos in simili angustia facere conueniat: in cuius doctrinæ consideratione nos diligenter versari decet. Est enim hoc proprium humane nature, quod vicia appetentes sumus, mortē verò metumus. Et quia affectiones istæ naturales sunt, per se non sunt peccata, vt neq; esurire, sitiire, algere, et si quæ alia sunt huius generis. Imò autem parum religiosi argumentū est mortem omnino contemnere, quam per peccatum ingressam, & peccati poenā esse omnes scripturæ testantur. Nam etsi Martyres singulari fide animati illā subierunt, idem tamen carnis & nature nostræ imbecillitatem non dissimularunt, & ita se gesserunt, vt omnibus constaret, hoc illos non suis viribus facere, sed peculiari spiritus virtute confirmari, vt ea possent, quæ hominis vires longè superant. Hic verò exemplum Christi nos imitari conuenit. Priusquam angustij eiusmodi circumuenti ad Deum confugiamus, cuius hoc præceptum est Psal. 50. In die afflictionis tuæ inuoca me, & ego liberabo te. Deinde quando duriora & grauiora, quam par sit, Deus nobis imponere videtur, tunc conditionis nostræ meminerimus, & mox patebit, nihil nobis nouum & insolens accidere, cum mortales nati simus. Cogitemus ergo nos idē creatos esse, vt quàm deo Deo vsus fuerit, ei in hisce terris seruiamus: & hinc migremus quādo idem ille nos vocauerit. Itaq; eius voluntati nos subiiciamus, & cū Christo dicamus: Nō mea, sed tua (pater) voluntas fiat. Nō id nobis graue debet videri, quando Dei voluntatē non modò iustā & sanctam, verumetiam no-

Quid in mortis metu debeat fieri.

bis salutarem esse scimus. Vult enim (vt Paulus ait) nos saluos fieri, & in veritatis cognitionem peruenire. Finem verò & scopum votorum omnium nobis proponamus Dei gloriam, ad quam conditos esse constat. Admonet de hoc Dominus, quando orandi formulam præscripturus, primam omnium petitionum hanc constituit: Sanctificetur nomen tuum. Dicamus igitur cum Christo: Fiat de nobis ò Deus, quodcumq; tibi videbitur. Da modò, vt tua gloria in nobis illustretur, & ne quicquam illi aliqua ex parte deroget. Hæc verò forti lucta opus est, qua carnis affectus domemus, vt per fidei obedientiam Dei verbo subijciantur. Qua in re nos excitare debet Christi exemplum. Si enim is naturales affectiones, quibus nihil vitij inerat frandas & subigendas putauit: quanto magis in hanc curam nos incumbere decebit, quorum affectus propter immatam nobis naturam corruptionem vitiosi & diuina voluntati palam contrarij sunt? Obseruemus ergo hunc ordinem, quem suo exemplo Christus commendauit, & is nos nequaquam errare patietur.

Deus pater pater
ces filij ratas
habet.

Facit ad doctrinam huius confirmationem, quod sequitur. Hæc enim dicente Christo, vox è celo venit: Et glorificauit, & rursus glorificabo. Quibus verbis testari voluit pater, se filij preces adimplere, & eas de ratas habere; idq; duobus argumentis probat. Primum ab antea dictis sumitur. Nã quædam nomen suum in ipso glorificauisse dicit, in mentem illi reuocat miracula, & quæcumq; in ipso cooperante, naturitate & toto vitæ eius cursu contigerunt: & inde vult ipsum colligere, quod in postmodum facturus sit, neq; imperfectum relicturus opus, quod tam feliciter inchoatũ hucusq; tanto successu ductum fuerit. Adijcit his promissionem discretã, qua alterius argumenti loco est. Et confirmatur illa in multis indicijs, qua ipsius mortem partim comitata, partim secuta sunt. Hæc enim pertinent signa, quæ morte eius contigerunt, quando terra horrendo motu tremuit, petra cum tẽpli velo scissa non, sollicitis sua splendorè amisit, & sepulchra patuerunt: quæ omnia eiusmodi fuere, vt militibus terrificæ terere, & veri confessionem extorquere potuerint. Secuta est mox tertio die resurrectio, qua hæc Deum filium publicè declaratum fuisse, Paulus ad Rom. docet. Post hæc verò è celos cõsensus, quæ triumphum ducens de hostibus nostris deuenit: è celo autè spiritum misit, quo animati Apostoli, exangues inter Iudaos & gentes prædicarunt, fidem verã docuerunt, ecclesiã collegerunt, quæ inter persequutionũ pericula mirificè conseruata in hunc vsq; diem durat: & quotidie sunt multa, per qua Christi gloria mirificè illustratur, & qua ferocissimos quoq; hostes cogunt fateri, hæc non sine numeris, quæ ipsi oibus viribus impedire conantur. Nos autè hoc exemplo admonemur, Deum non desissemus suorum, qui ipsum cõsugunt. Fiet (inquit Isa. 65.) priusquam inuocent, ego respondebo: & ad eos loquentibus ego exaudiam. Et Christus infra dicit: Quicquid petieritis à patre in nomine meo, dabo vobis. Sunt hæc infinitis exẽplis, cum publicis rãm priuatis cõfirmata: imò nemo tam abiectus sit, nemo tam calamitosus, nemo tam afflictus homo est, qui nõ in semetipso expertus sit diuina bonitatis argumenta, qua promissionibus istis fidè facere possunt. Obseruemus præterea, Deum hisce verbis velut. Et faciunt ad huius explicationem quæcumq; in scripturis de ecclesiæ et regni Christi perpetuitate habentur: & quæ quotidianis exemplis cõfirmari, paulò ante diximus. Quin ipse Dominus dicit, vlt. ait: Ecce ego vobiscũ sum vsq; in consummationem seculi. In prophetis autè memorabiles sunt perabolæ, quibus Zach. 12. cap. ecclesiã lapidi oneris & catino argenti inter ligna ardentia conseruet. Ex his ergo consolationem petamus in omni tentationum genere, simulq; ita instruatam vitam & studia nostra, vt in nobis quoq; Dei nomen illustretur: ne nostris studijs contraria petere videamur.

Populi de uoce
Dei iudicium.

Porro audiamus populi asstantis de hac uoce iudicium, quod varium fuit. Alij enim totum factum putant: alij angelum ipsi locutum esse aiunt. Et licet isti omnes sus iudicij fallantur, faciunt tamen ea ad confirmandã huius uocis fidem atq; auctoritatẽ, quando eam cælius delatam, & præinde à fraude & dolo alienam esse testantur. Et fit hoc frequenter, vt aliquo modo ueritati testimonium ferant, qui eius mysteria nondum præobè intelligunt. Interim adumbratur hoc exemplo, seu per diuersa fore hominum iudicia de verbo Dei, & inter electos quoq; non eodem sensu omnia illius prænunciata accipi: cuius rei exempla passim occurrunt: quorum hic fructus est, ne offendamur, si quod simile nostro seculo accidit. Paulo cerè apud Athenienses prædicante, alij doctrinam de Christo uide dice & resurrectione scurriliter riserunt, alij gustu quodam ueritatis imbuti eandem rursus audire

conspicere, quidam autem verè crediderunt. Quid ergo hodie speres, quando propter nostram ingratam
 spiritus non tam efficaciter vim suam exeret, ut olim, quando Apostoli & primitivi fideles
 Christo cori ardebant? Observabis autem, quod nonnullis vox ista tonitru visa fuit: ijs nimirum,
 qui illum minus intellexerant. Ex eo enim apparet, quanta sit verbi Dei vis, propter quam Christus
 Iacobum & Iacobum tonitru filios dixit. Ut enim tonitru nullis humanis viribus impeditur, & idem
 hominum mentes terrore percillit, qui impios quoque, supremi numinis vim agnoscere cogit: Ita Dei
 verbum inuitis etiam potentissimis tyrannis intonat, & hominum corda potenter ferit, ut eius vim
 impij quoque sentiant, quemadmodum ex illorum insanis consilijs & furiosis conatibus apparet, qui-
 bus illud opprimere & extinguere conantur. Est ergo hoc ingens socordiae & impietatis manifesta
 argumentum, quod etiam si tonitru istud verbi Dei omnium mentes penetret atque conuincat, tam pau-
 ci tamen inueniantur, qui huic cedant & diuinae voluntati obtemperent, aut saltem seruum Dei ri-
 morem concipiant. Fit enim vulgo hodie, quod in suis auditoribus olim Ezechiel cap. 33. notauit, ut
 qui optini videntur, Dei verbum instar cantilenae nihil ad se pertinentis, audiant, & proinde fru-
 ctum ex eo nullum referant. At cogitent illi diligenter, Dei verbum vim coniunctam habere vtri-
 que, quam impij & pecciteri nec scij nunquam effugient. Etsi ista vox, qua vix quicquam iucundius
 audiri poterat, non omnino malis tonitru visa fuit, qualem olim fore putabimus Christi iudicis vo-
 cem, quam ex throno caelesti pronuntiabit: Ite maledicti in ignem aeternum, qui paracus est diabolo
 & angelis eius? Itaque horum memores, audiamus Dei verbum pijs animis, salutis verò spem in vno
 Iesu Christo colloquemus, qui extrema quaeque propter nos pati dignatus est, ut & miseros nos ex pec-
 catis ternario mortis aeterna redimeret, & exempli praeberet, cuius vestigia secuti caelestis regni ha-
 reditatem adire possimus. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

H O M I L I A C X I X .

Respondit Iesus & dixit: Non propter me haec uox facta est, sed
 propter uos. Nunc iudicium est mundi huius: nunc princeps mundi
 huius euectur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra omnes traham
 ad meipsum. Hoc autè dicebat, significans qua morte esset moriturus.

Plene quidem & perfecte omnia in scripturis tradit Deus, qua nos tam in huius vitae officijs,
 quam in aeterna salutis negotio erudire possunt: at pauci sunt, qui eum inde fructum referant, què
 percipere decebat. Causa est mali eius, quod quae illic traduntur, non omnes ad se pertinere pu-
 tant, & ideo alijs cogitationibus occupati illa negligunt: aut carnis sensum secuti opiniones absurdas
 atque falsas concipiunt ex ijs, quae verè & pie dicuntur. Exemplum huius rei nuper vidimus. Cum
 Iesus Christus mortis imminenti recordatione consternatus, ad Patrem preces iudisset, vox celi-
 tus audita est, quae & illi finem crucis latum atque gloriosum promittebat, & populum aduersus scan-
 dalum munitabat, quod ex eius cruce poterat oriri. At nemo fuit in confertissima auditorum turba,
 qui vocis istius verum sensum perceperit, sed mox diuersa iudicia audita sunt. Alij enim tonitru
 factum, alij angelum de caelo ipsi locutum fuisse putarunt: & ita suo exemplo testantur non sufficere,
 si Dei verbum audiamus, nisi idoneus interpres accedat (sive ille internus sive externus sit) qui eius
 sensum verum indicet, & quod temerè dictum videri poterat, in nostrum usum accomodat. Quod
 ipsum in presenti Christus obseruans, primò vocis huius sensum interpretatur: deinde quasi nouis vi-
 ribus confirmatus, de mortis suae mysterio atque fructu non minori constantia quam diligentia disserit:
 adeo ut paucis huiusce verbijs vniuersum nostrae redemptionis atque salutis negotium comprehendat.

Hic verò, priusquam ad verborum interpretationem accedamus, ingenuum & ardens eius stu-
 dium obseruari debet, quo salutem nostram promotam cupit. Iam enim amplissimè habebat se ipsum in salute nostra
 ostendit occasionem, cum tanto populi applausu exceptus esset, cum ipsius colloquium Graeci quidam
 expectarent, & nunc caelesti etiam voce se & doctrinam suam commendari audiret. At contemptis quo-
 dammodo huiusce omnibus in hoc est, ut auditorum saluti consulat, quos diuinorum mysteriorum
 pane trahet, et insuper erroneis de regno suo opinionibus occupatos esse sciebat. Debet hoc eius studi-
 um

nos excitare, ut magna sit apud nos doctrina eius auctoritas, ne ingrati deprehendamus in eam, sui nominis gloriam salutis nostrae postponere non dubitavit. Quod si vero exemplum Christianitarentur, qui docendi munus in ecclesia sustinent, mox contentiosis disputationibus finem impertum videremus, quibus simplex veritatis doctrina obscuratur, & multorum conscientiae graviter offenduntur.

Christus vocē
patris inter-
pretatur.

Ceterum audiamus ipsum Christum, qui patris vocem de caelo delapsam interpretatur. Non propter me haec vox facta est, sed propter vos. Quibus verbis ipsum eius praecipuum indicat, praeterito (ut modo diximus) qui ad ipsum pertinebat. Nam propter ipsum quoque vocem factam fuisse, ex toto orationis contextu patet, quo docemur, eius carnem naturali mortis horrore perterritam ita confirmari oportuisse. At idem minime opus habebat, ut de mortis suae mysterio & fructu admoneretur, cum ista omnia probe cognita atque perspecta haberet. Ut vero propter nos homo factus est, ita propter nos omnia sunt facta, quaecumque ipsi in carne agenti contigerunt. Recte ergo vocem factam ad populi astantis institutionem accommodat, & propter ipsos factam esse ait. Ex ea enim discimus, ipsum nequaquam Dei adversarium esse (ut nonnulli calumniabantur) sed dilectum filium, cui sine certo Dei consilio accideret; Id quod ad removendum crucis scandalum vehementer faciebat. Num vero non obscure ipsorum ingravitatem perstringit, qui Deum sine in terris coram per ipsum ipsis loquentem, siue caelitus propria voce intouantem, audire dedignentur. Excitat ergo illos, ut in posterum attentiores praebant, Deique voluntari sese pio obsequio accommodent. Nos vero observabimus, generalem hoc loco regulam tradi, quae in totius scripturae lectione observari debeat. In hoc enim Deum ipsum loqui, nemo negare potest, nisi qui simul fidei & religionis principia convalere velit. At propter nos ille loquitur, quando verbi eius usus nullus est apud bestias ratione carentes, aut res inanimatas, quae sensu etiam destituuntur. Quod Paulus respiciens dicebat. Quaecumque scripturae, in nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Rom. 15. Et idem in posteriori ad Timotheum hunc scripturae usum nobis indicat, ut homo Deo perfectus sit, & ad omne opus bonum plene instructus. Nobis ipsi ergo singula accommodemus, & propter nos dictum putemus, quicquid in scripturis Deus praecipit, quicquid vetat, quicquid prohibet, siue minatur, aut quaecumque in illis extant de rebus futuris veritatem. Et enim in scripturis ingratitudo atque contumacia, si Deum audire dedignemur, qui in finibus modis se nostris captus in oculis cillitiam iam inde ab origine rerum accommodavit, dum modo ipse caelitus locutus est, modo prophetas sua voluntatis interpres dedit, modo filium suum aeternum nobis de caelo descendit, tamen huius discipulos instar praedicatorum publicorum in orbem totum emisit, & in super doctrinam hanc neminem scriptis mandavit, ut quivis domi suae libros sacros legere, & in his ipsum loquentem audiret, adeoque cum eo familiariter conferre possint.

Mortis Christi
fructus.

His vero dictis, ad inceptam de morte sua tractationem redit Christus, cuius recordationem nuper turbatum fuisse audivimus, ut nos suo exemplo confirmaret; & nunc audita patris voce, quodammodo ob certam victoriam exultans, mortis suae fructum amplissimum verbis laetis exponit. Nunc (ait) iudicium est mundi huius, &c. Iudicij vox hoc loco non processum illum iudicium significat, quo olim mundus impius cum suo principe aeternis supplicijs damnabitur (quia non ad instaurandum, sed ad servandum venerat Dei filius in primo suo adventu) sed reformationem, qua ius mundi faciem inflaurare atque res eius in melius constitutere velit. Itaque sensus est, iam nunc ad instaurandum tempus, quando humanum genus ex misera sua conditione vindicari, & inter homines regnum dei instaurari debeat. Et hoc ipsum clarius exponens addit: Nunc princeps mundi huius eijcietur. Ita enim vocat diabolum non quod is mundi opifex sit, aut vltimum in hoc legumum imperium habeat: sed quod in homines peccati illecebris a Deo abductos crudelem & exitialem tyrannidem exerceat. Dicit ergo fore, ut hoc ei etiam ex possessione male occupata, humanum genus suam libertatem recuperet. Et ne quid omittat, quod ad huius mysterij explicationem facit, modum quoque & rationem, qua hoc omne confici oporteat, exponit: Ego si exaltatus fuero a terra, omnes traham ad meipsum. Quod de morte eius intelligi debere, Ioannes docet, cum mox subiicit: Hoc autem dicebat, significans, quia morte esset moriturus. Videtur autem haec vulgaris locutio fuisse, quae Iudaei tunc temporis populum crucis denotarunt, eoque quod in hanc sublimes suffragantur, qui ad illud etiam damnati. Pro-

han certe astante hac verba mox intellexisse, in sequenti sermone audiemus. At quia Dominus his nobis totum nostrae redemptionis negotium completitur, singulas eius partes ex ordine considera-

Primum hic occurrit humani generis conditio, quam miserimam fuisse ex eo apparet, quod vincta opus habuit, qui omnia in melius restitueret. Inicidit quidem Adamum Deus secundum suam imaginem creauerat, ut felice & beatam vitam degeret, & ipsius gloria inseruiret. At quia is suae conditio non satis memor, diaboli consilijs & suggestionibus locum dedit, Dei praeceptum transgressus est, & amissa imagine illa sanctissima, ad quam conditus fuerat, totam posteritatem vna secum in terram traxit, quando peccatores nati sunt omnes, quotquot ex ipso descenderunt. Nam ut Moses scribit, in sua imagine (corrupta nimirum & peccatrice) filios suos genuit, & ita per vnum hominem peccatum ingressum est in mundum, id est, totum humanum genus peruasit. Ea verò occasione satan mundi imperium inuasit, & horribilem in eo exercuit tyrannidem. Extincta enim paulatim veritate Dei cognitione, & veritate, id est, confusam & innumerabilem ferè Deorum fictitiorum multitudinem inuexit: de quibus ea finxerunt gentium poetae & ipsi sacrorum antistites, quae nemo vir bonus, nulla matrona honesta de se dici aut scribi vellet. Secuti sunt Deos hoc cultus non modo superstitiosi & ridiculi, verum etiam nefarii & scelerati: adeo ut in multis locis ebriose comestiones, salutationes lasciuiae, supra, adulteria & homicidia inter praecipua religionis exercitia numerarentur. Confirmantur haec impietatem oracula, quae per Deorum imagines siue sacerdotes diabolus reddidit, & quibus ita demerati fuerunt potentissimi reges, ut ipsi in consultis nihil agendum putarent. Quae causa fuit, ut haec sufficere arbitrati, nullam praeterea doctrinam requirerent, quae melius instrueretur. At extincta in hominum animis religio vera & omnino sublata veritatis doctrina, fieri non potuit, quin peccandi licentia vires acquireret, ad quam natura procliuus sumus. Quae quàm effreni libidine inter gentes grassata fuerit, historiae & poetarum scripta testantur, in quibus lusus & iocus consistunt ea, quae olim Deus in Sodomis igne & sulphure caelitus puniuit. Neque hic aliquis sanctis partes obiecit, qui promissionum veterum & legis doctrina instituit, iugum hoc diaboli minime admiserunt. Horum enim exiguus admodum semper fuit numerus, si eos cum aliarum gentium multitudinem conferas; & idem propter hereditaria peccati culpam ipsi quoque vindice opus habuerunt. Fuit ergo miserima mundi totius conditio, in qua pereundum fuisse omnibus, nisi Deus humani generis miserus saluti nostrae consulere dignatus esset. Et hinc ferè docendi initium faciunt apostoli, quando salutis rationem tradere instituerunt: ut partim constet, salutem nobis ex mera gratia, absque vilo nostrorum operum merito obvigisse; partim verò doceant, quàm horribilis sit mundi facies, & quàm miseram seruitutem seruiant, qui vel huic placere, vel principi huius morem gerere instituerunt. Illum certe eijci oportere Christus testatur, siquidem humanum genus vindicari & in libertatem asseri debeat. Nam ut Paulus ait, nulla est communitio luci cum tenebris, aut Christo cum Belial: & proinde Dei regnum instaurari nequit, nisi destructo prius diaboli regno, & omnibus sublatis, quae Deo aduersantur. Vehementer ergo errant, qui Christum cum diabolo conciliare student, & si quando de reformatione consultatur, multa relinquunt, vel etiam sublata reddunt, ut eos sibi demereantur, quos superstitionibus aut peccandi licentiae nimium addictos vident. Pallentur hi sibi aliquando meliora tempora, & praesentem animorum offensionem metuunt: sed iam illis accidit ferè quod Israelitis, qui cum Chanaan eos aliquos reliquos fecissent, sibi ipsi superstitiorum simul & bellorum grauissimorum fuerunt auctores: imò interdum ab illis subiugati sunt, quos maiores ipsorum Dei auspicijs adiuri eijcere noluerant.

Secundo loco videndum erit, quis ille sit, qui eiecto satana mundum vindicauit & humanum genus in libertatem asseruit. Est is vnus Dei filius, qui in carne manifestatus, hoc omne peregit, sicuti non generis humani modo praeses hic locus, sed vnanimis scripturae totius consensus testatur. Hic enim semè illud mulieris est, quod caput veteris serpentis contriuit, id est, quod diaboli vires confregit regnumque eius aboleuit. Idem semen illud Abrahami est, in quo gentes omnes benedicuntur, id est, cuius merito à peccatis & maleditione liberatae cum Deo in gratiam redeunt. Adhuc fortis ille gigas est, qui diaboli domum, videlicet mundum hunc ingressus, illum constrinxit, & vasa eius diripuit, id est, homines asseruit, quibus ille in suam potestatem redactis tanquam vasis & instrumentis suis pro suo arbitrio

Conditio generis humani.

Vnus Christus vnus.

abutebatur. Ideo enim olim vindicem & redemptorem suum Iobus dicebat, & ealem omnes electi sunt per agnouerunt. Docuit hoc ipse supra Cap. 8. quando pharisæis falso libertatis titulo gloriantibus dicebat: Si filius vos vindicauerit, verè liberi eritis: ita nimirum ostendens, præter se humani generis vindicem & redemptorem nullum inueniri. Quòd & illud referri potest, quod Isa. 45. ait: *Annus ego Dominus, & non est alius Deus præter me: Deus iustus & saluans nullus præter me.* Item Isa. 42. *Ego Dominus, hoc est nomen meum, & gloriam meam alteri non dabo.* Dominus enim noster dicitur respectu redemptionis nostræ, qua ex hostis diaboli tyrannide vindicati, ipsius seruis facti sumus. Quod cum ipse solus præstiterit, ei etiam Domini nomen scripturæ a se proprio tribuit. Quod Paulus obseruans scripsit: *Nobis vnus est Deus, Pater ille, à quo omnia, & nos in ipso: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* 1. Cor. 8. Sunt hæc probe obseruanda, ne quæ uni Christo debetur, gloriam in creaturas transferamus, & sectarum atq; superstitionum auidiam simus, dum novos vindices & redemptores fingimus.

Modus redemptionis humane.

Tertio modum huius iudicij siue vindicationis Christus describit dicens: *Et ego, si exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum.* Quasi diceret. Nunc quidem miserum genus mortali in mille sectas diuisum in superstitionibus simul & sceleribus oberat, & sub diaboli tyrannide seruitem seruit miseriam, cuius stipendium est mors. At ubi ego in cruce exaltatus fuero, tunc deinde Satana seruitutis quoq; istius iugum confringam, & ad me traham omnes electos, qui nunc in tenebris dispersi vagantur. Per crucis ergo vexillum Christus hostem nostrum debellauit, & per crucem est mortis suæ, quam in cruce sustinuit, meritum, nos in libertatem asseruit. Carnem enim ex nobis assumpserat, ut frater noster factus, causam nostram suscipere & vindicem noster fieri posset. Itaque carne peccati quoq; reatum in se recepit, quo nos premebamur. Deinde cum Satana congressus, illam tentationes vicit, & mortis suæ merito peccati expiauit, quo sublato, mortem simul & infernam, adeoq; ipsum diabolum exarmauit, qui non alijs armis, quam peccato nos in suam potestatem traxerat. Non potuit ergo illum mors detinere, quin tertio die resuscitatus, illam planè deuictam esset staretur. Inde verò in cælum ascendens, spiritum misit apostolis, qui eius auspicijs in orbem terrarum digressi, omnes gentes ex peccati seruitute & superstitionibus ad vitam innocentiam & veritatem reduxerunt. Explicant mysterium hoc passim sacra litera & cum his historiæ etiâ consentiunt. Constat enim post Christi mortem confusam illam Deorum multitudinem attenuatam esse, & quædam quodammodo fuisse Sophonias prædixerat paulatim consumptam fuisse, adeo, ut ex reliquis quædam millibus Deorum (quos inter gentes cultos fuisse, ex Varrone D. Augustinus annotauit) præter præparati paucorum quorundam nomina hodie extant, quibus impij & superstiosi astrologi ad sua deliria trahuntur. Constat præterea tempore prædicationis euangelicæ oracula cessauisse, quæ tyrannidis satanæ inter gentes præcipua fulcra fuerunt, eò quòd his Deorum fictitiorum potestas & eorumdem reuerentia cultus potissimum confirmaretur apud rudes & imperitos, qui veri Dei cognitione destituti, impietates satanicas non poterant agnoscere. Quid templo Delphico acciderit, regnante Iuliano apostata, in Sophonia expositione Capite secundo, Homilia 7. recitauimus. Testantur etiam sanctiorum patrum libri apologetici, Christianis inter alia crimina hoc præcipuum ab hostibus obiectum fuisse, quòd sique Dijs suam virtutem ut prius exerant, neque per oracula respondeant, ex quo Christus prædicatione Deo & eius voluntate rectius erant instituti: & secuti sunt tandem Imperatores Christiani, qui ut ecclesijs pacem dederunt, ita leges quoque constituerunt politicas, quarum maximus fuit respectus seruanda publica honestate & iustitia effectus. Fuit ergo verè in foribus iudicij mundi huiusmodi exaltationis nomine denotari. Nam etsi vulgaris hæc esset locutio, videtur tamen Deum alius quid spectauisse: nimirum, quòd per mortis ignominiam adeo nihil regno eius deesset, ut potius maior & illustrior futura sit illius gloria, quando ad crucis vexillum, cum respectu quoddam, gentes omnes colligi oporteat. Qui locus simul docet, quàm turpiter in suis consuetudinibus pij & Christi ecclesiæ hostes fallantur. Voluerunt enim Pontifices hoc supplicij genere in Christianis, ut illius ignominia omnes ab eo absterrentur. At qui infamia hæc in gloriam & honorem uersa fuit, ut hodie etiam crucis signo nihil illustrius, nihil efficacius nihilq; victoriosius habetur.

Soph. 2.
Vide Euseb. lib. 5. de præparati
one Euangelica

Si enim olim sub hoc militans ex Dei mandato Constārimus hostes ecclesie magno successu denicit: crucis meritum hodie etiam nos tuetur & hostes cum visibiles cum invisibiles profligat. Vbi ta-

Tract. in Ioan. 43.

meritum superstitio cauenda est, qui crucis imagini aut signo, quod manu sit, istam virtutem tribuit. Nam ipsius Christi crucifixi merito haec gloria debetur, & crucis supplicium ille sibi delegit, non vt nos cruces ligneas aut lapideas facere doceret, in quibus aliquam salutis spem poneremus, sed (quod D. August. annotauit) vt ipsam crucem in cordibus fidelium figeret, vt dicat Christianus: Nihil autem absie gloriarī, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, &c.

Quomodo satā cietus dicatur.

Ceterum oritur hic questio, qua ratione iudiciū mundi per actum & satan eiectus dicatur, cum & hic nos tentare atq; sollicitate nunquam desinat, & nos peccati legem adhuc intra animos nostros gestemus, adhaec mori simus obnoxij, quā credentes pariter & incredulos ex vita hac tollere consueuit? Patrus certe diabolum instar rugientis leonis oberrare ait, et querere quē deuoret. Paulus vero de lege peccati, quam in membris suis inueniat, multis conqueritur, & eandē omnes homines sentiat, qui non vna cum Dei timore omnem quoq; mali sensum exierunt. At hic tenendū est primō, Christum mundi quidem statum reformauisse, & peccatum expiauisse, non autē mutauisse naturam carnis, quā in peccato concepta & nata cupiditatibus prauis estuat, & ad malum propendet. Dein de eiecto quidem diabolum ex possessione sua, non autem occidit, neq; adhuc conclusit in lacum ardentem, vbi cum suis seruis aeternū cruciabitur. Oberrat ergo per loca arenaria & deserta (vt Dominus Matthaei 12. ait) & requiem quaerit, quā cum non inueniat vsq; iam, in homines redire tentat, ex quibus eiectus est. Et pariter ista Deus, quia ita nobis vtile est, qui vbi extra certamen & omnem periculi metum constitui sumus, propria securitate nos ipsos perdimus. Idem etiam suos tuetur, ne quid damni accipiant. Et si enim illos satan teneat, isdem tamen praualere non potest, cum Christus inueniatur, aduersus quem ne inferorum quidem portae aliquid possunt. Neq; etiā diaboli accusa tio contra electos admittitur, cum hi quidem ab ipso Deo iustificati, ille verō eiectus & omni potestate spoliatus sit. Nulla itaq; damnatio ijs mecuēda, qui sunt in Christo Iesu Rom. 8. Quoad verō mortem, haec non (vt olim) peccati poena est, sed transitus seu migratio animae in vitam aeternam, vt Cap. 7. ipse Dominus abunde docuit. Corpus verō mori necesse est, vt deposita omni corruptione & mortalitate, olim immortale & incorruptibile resurgat, atq; regni caelorum hereditate fruatur. Nihil ergo ex istis omnibus nostrae salutis decedit, cuius certitudo in Christi merito fundata & inuolabilis est.

Meritum Christi omnibus offeritur.

Quarō, quorum ista salus sit, scire oportet. Omnes (inquit) ad me traham. Dicit hoc de sua mortē effectū, qui per se omnibus saluandis sufficit: & licet non omnes ipsum recipiant, ipse tamē (quam in se est) omnes inuitat, omnibus sese per euangelium offert, adeoq; quasi expansis adhuc in cruciatibus omnes attrahere satagit. Ergo non vnus modo gentis vindex atq; redemptor est Christus, sed ex aequo ad omnes pertinet. Nam vt apostoli aiunt, nō est respectus personarum apud Deum, & in Christo non est Iudaeus neq; Graecus, non Scytha neq; barbarus, non liber neq; seruus, non mas neq; femina, &c. Docuit hoc ipse nuper, quando se extra Iudaicā gentis septa alias adhuc oues habere ait, quas duci oporteat, vt sit orisile vnum & pastor vnus. Et Ioannes cap. 11. ideo mori debuisse Christum dixit, vt omnes Dei filios per orbem dispersos colligeret. Pertinent huc quae passim de gentium vocatione dicuntur apud prophetas, & quod apostoli euangelium in omnes gentes diuulgare debuerunt. Illud autē omne trahendi verbo in praesenti explicat. Loquitur enim de tractu, nō vniuerso, sed amico & iucundo, qui foris quidem per euangelij praedicationem fit, intus verō per spiritus operationem suae virtutem, quae animis nostris nouos motus nouamq; voluntatem inserit, vt volentes sequamur eū, qui nos à terrenis & carnalibus ad aeterna & caelestia vocat. Interim trahendi verbo dicitur, vt ostendat, hoc non nostrum, sed diuinae virtutis opus esse, quae nisi sese nobis insinuet, nunquam ad ipsam finem accessuri. Quia enim nos natura reluctamur, & insuper satan suis laqueis retinet eos, qui viam salutis semel ingredi ceperunt, efficacem spiritus virtutē accedere oportet, quae non omnibus obstaculis superiores faciat. Et hanc sibi Christus cum patre communem facit, quando in praesenti se eos trahendum ait, quos Cap. sexto à patre trahendos dixerat. Imprimis autē hoc loco tenemus, Christi regnum & quam ille nobis acquisiuit salutem, non intra vnus gentis fines conclusam, sed ad omnes populos extendi, eiusq; socios fore, quotquot se ab illo trahi sinunt.

Officia eorum,
qui per Christum
redempti sunt.

Restat postremum huius tractationis caput, quod nam sit nostrum officium, & quid nos facere conveniat, ut huius salutis consortes efficiamur. Vbi primum est, ut Christum Iesum unicum agnoscamus vindicem & redemptorem, neque in vlla alia re salutis fiduciam repositam habeamus. Hic enim solus est, qui & peccata nostra expiavit, & diabolum ex regno suo eiecit, quod in homines sibi respicit parat. Et tunc quidem hoc fecit, quando in cruce exaltatus mortem acerbam perpessus est: Nemo igitur aliud pro peccatis suis sacrificium querat, nemo aliam satisfactionem expectet, nemo vindicem alium speret. Nam NUNC (inquit) est iudicium mundi huius, &c. Deinde audiamus vocatem, & sequamur trahentem nos Dominum. Fit hoc per obedientiam fidei, que omnes carnis sensus atque rationes humane sapientie Dei verbo subijcit: quod nisi fiat, nunquam eo perueniemus, ut vocatem nostrum agnoscamus eum, qui in cruce morte ignominiosam obiit. Sequamur autem vocatem & trahentem nos Dominum absque mora, relicto satana & peccati seruitio. Si enim illum eijs oportuit per Christum, turpe fuerit eos illi adhuc locum dare, qui Christo gloriatur. Imò quia (ut Paulus ait) nulla est inter Christum & Belial comunicio, non poterit illius regnum instaurari, nisi hic ejiciatur. Postremo in statione simus assidue, & pugnemus aduersus hostem diabolum, ne illi denno locum demus, quem tanto labore Dei filius eiecit. Opus hic verbi studio, quod armis idoneis nos instruit: preterea assidue ad Deum, ut is suo spiritu nos illuminare, & in via salutis dirigere dignetur. In hoc intenti simus, non negabit suam gratiam nobis celestis pater, & ipse vindex Iesus Christus domini pastoris officio fungens nos tuebitur, ne quis nos ex ipsius manu eripiat. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in eternum. Amen.

HOMILIA CXX.

Respondit ei turba: Nos audiuimus ex Lege, quod Christus manet in eternum: Quomodo igitur tu dicis, Oportet exaltari filium hominis: quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc ad paruum tempus lux uobiscum est: ambulate donec lucem habetis, ne uos tenebræ deprehendant. Nam qui ambulat in tenebris, nescit quod uadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus, & cum abiisset occultauit se ab eis.

Necessaria quidem est omnibus hominibus Iesu Christi cognitio, eò quod sine ea seruati nempe testis: at non aliud est, in quo frequentius & turpius erretur. Quia enim homo animalis non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, de Christo quoque, & salutis per illum acquirentis mysterijs ex carnis sensu iudicat, & proinde longe aliter fingit, quàm reuera ille sit. Experimur hoc in multis hodie, qui cum per illum Deo reconciliari audiunt, mox ex eo in huius seculi rebus sibi omnia læta pollicentur. Quod fit, ut ubi afflictiones incidunt, se deceptos esse querantur, & deinceps doctrinam Christi vel seruati rident, vel hostiliter persequuntur. Est hic error vetus admodum, & olim Iudeis quoque, impositus, ut in promisso Messia regnum terrenum & omnigenam in hoc seculo felicitatem sperarent: que diuina læsa fuit, quod Christum non possent agnoscere, quem nullo regio apparatu illustrè, sed uis & plerumque exorsum esse uidebant. Obstitit præterea hæc inanis & falsa persuasio, quod multa non intellexerunt, quæ ab illo clare & perspicue dicebantur, & quorum cognitio ad salutem imprimis pertinebat. Exemptus eius rei locus hic, quem modo recitauimus, exhibet. Nuper enim Dominus uniuersum redemptorem humane mysterium, cuius ergo in mundum uenerat, diligenter exposuit, docens illud in meritis mortis consistere, quam ipsum non multo post subire oporteat: Et hæc dicendo, inter alia hoc pariter spectauit, ut discipulos, quos propter communem Iudeorum errorem in spem regni terreni erectos uidebat, rectius instrueret. At nihil huius discipuli intellexerunt, quod ipsorum contumeliam de primis in ultima Cæna exorta restantur: ex auditoribus uero reliquis multi nouam ipsum in seculum aduersionem arripiunt, qui doctrinam eius dictis amarulentis & scurrilibus exagitant. Sed ipsam illam aduersionem grauem opponit, qua omnium eorum perulantiam coerces, qui hodie simili scurriliæ euangelij doctrinam infestantur. Audiamus ergo diligenter utramque partem, ut discamus, quid ueritate quidue facere conueniat.

Hierosolymita
ni Christo og-
gammunt.

Primi hic illustres prodeunt, quos ex turba populi fuisse Ioannes scribit, Hierosolymitani nimirum, qui pra omnibus alijs optime instituti esse debebant. De aduenis enim audiuius nuper, quod Christum venientem honorifice exceperint, & non sine publicis acclamationibus per urbem deduxerint. Ergo iniqui & cives isti fuerunt, qui Christo de morte sua & nostra redemptionis mysterio concionanti licent mouent, & quaestionem huiusmodi obijciunt: Nos audiuius ex Lege, quod Christus manet in aeternum: Quomodo ergo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? &c. Finis & scopus illorum est, quod illum ridere, & simul apud omnes alios in contemptum adducere instituerunt, ut qui ipse secum pugnet, & scripturis contraria loquatur. Et cum prophano animo ista dicant, scripturas tamen citare audent (quas Legi vocabulo comprehendunt) perinde ac si res haec ipsis cordi sit, & de toto hoc negotio vere institui cupiat. Sensus itaq; verborum est: Scriptura Christi, id est, promissum populo redemptorem in aeternum mansurum esse testantur. Notum est enim illud Psal. 89. Semel peractam meam iuravi, haudquaquam Dauidem sefellero: Semen eius in aeternum erit, solum eius curae meae. Et Sol perstabit: Firmum ut Luna manebit, quae est certus in aetere testis. Item Psal. 110. Sede mihi ad dextram, donec posiero inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Et iurauit Dominus, non ponent eum, ut tu sis sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchizedech. Et rursum Psal. 132. Solum tuum in sempiternum stabit, &c. Haec (inquam) & infinita alia in scripturis de Christo traduntur: Tu autem cum te Christum illum esse profitearis, simul te in cruce exaltandum & mortuum esse ais: Ergo non es Christus ille, quem scriptura tradunt, aut ea dicis quae simul consistere non possunt. Si enim Christus es, manebis in aeternum: si vero in aeternum manes, quomodo exaltaberis à terra? Vtq; maiori cum securitate illud exagitare possint apud rude & imperitum vulgus, aliunde reperunt vocabulum filij hominis, quo Dominus in presenti non usus fuerat, & cum contemptu dicitur: Quis est iste filius hominis? Quasi dicerent. Saepe quidem te filium hominis predicauisse audiuius, quae nos in Lege nostra nullam inuenimus. Quis tandem ille est, quae aliàs magnifice commendauisti, nunc autem ignominiosa morte tollendum esse faceris? Sunt haec hominum audacissimorum verba, qui cum turpi sacerdotum omnia ignorantia inuolentabilem arrogantiam commiserunt: quando tam insolenter in publico disparatione instituerunt aduersus eum, qui cum scribis & sacerdotibus iam toties congressus, semper victor discesserat, ut Marth. annotauit. Apparet autem in horum exemplo improbum carnis ingenium, quae in scripturis ea modo obseruat, quae desiderijs suis prauis conuenire arbitrat, neglectis ijs, quae illis contraria esse videt. Gloriantur isti scripturis, & hanc auctoritate contra Dominum utuntur. Atqui illa non modo Christi regnum aeternum describunt, verumetiam de morte eius ignominiosa vaticinantur, quia ille genus humanum redempturus, & inde in regnum patris sui ingressurus sit. Dauid certe, qui de eius regno & gloria magnifice locutus est, ut paulo ante audiuius, inter alia humile quoque eius conditionem & quaecumq; passurus sit, praedixit. De torrente in via (inquit) bibet, & propterea atcollet caput. Et alibi in eius persona dicit: Qui edidit panem meum, sustulit aduersus me calcem suam. Quicumq; me aspiciunt, subannat me, distendunt labia, mouent caput dicentes: Sperauit in Domino, eripiat eum, liberet eum, quonia amat eum. Aperuerunt contra me os suum, sicut leo rapiens & rugiens. Effusus sum velut aqua, dissociantur omnia ossa mea, factumq; est cor meum sicut cera, liquatum intra viscera mea. Vt leo manus meas & pedes meos perforauerunt. Numerarem omnia ossa mea, diuiserunt inter se vestimenta mea, & super vestem meam iecerunt sortem. Et dederunt in cibo meo fel, & in siti mea potarunt me aceto. Haec omnia Dauid de Christo ex se nascituro vaticinatus est. Taceo nunc typos Isaaci, Iosephi, agni paschalis, sacrificiorum, quibus omnibus illius mortem adumbratam fuisse nemo pius vnquam dubitauit. Adhaec Daniel quoq; Messiam excindendum fore praedixit, & Isaias Cap. 53. totam passionis eius historiam non minus euidenter exponit quam Dauid, cuius verba modo retulimus. At Iudaei praeteritis omnibus istis, ea modo excerpunt, quibus regni eius splendor et perpetua sub hoc piorum felicitas verbis & similib. ex vulgo & hominum consuetudine de summis describitur, & istae male detortis aduersus illum abutuntur. Imposuit hic communis error discipulis quoq; ut sepe diximus, & hodie adhuc Iudaeos in ignorantia detinet, ut eum non possint pro Messia agnoscere, quae in cruce nulli non ignominie genus sustinuisse audiunt. Et gentibus quoq; ridiculi fuerunt appi, quod in cruce & morte Christi vitam mueniri doceret. Vnde Paulus in priori ad Cor. scribebat: Non predicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem offendiculum, Graecis vero stultitia. Est autem

quid nos facer
vnicum agno
um. Hic enim
mines sibi vsur
sus est: Nemo
se, nemo vindi
udiamus voca
tes carnis sensus
nemus, ut vniu
utem vocatem
eijci oportet
nijsi hic epian
denus locum de
instituit: p
ignetur. In hac
esus Christus
ur benedictus, b

istius ma
ilium ho
ad par
s, ne uos
quo uas
clocutus

ea seruati
o animalis
erij ex car
is bodie, qui
a pollicentur
Christi vel
eis quoz, imp
e: que dicit
sed vile & pl
no intelles
timebat. Ex
sum redemp
illud in mer
alia hoc par
rem erecto
iones de prim
infectand
Sed istam
simili scari
dicamus, quid
p

hoc egregium diaboli strategema, quo sub scriptura sacra prætextu pios quoque circumvenire et in errorem abducere studet. Vnus est eo olim aduersus ipsum Christum, quando ad horrenda sceleratè licitans eum, promissionè diuinam, quæ Psal. 91. habetur, allegare non est veritus. Idem postea hereticos excitauit, quorum plerique scripturarum testimonijs malè detortis errores suos defendunt. Quod ipsum in Papatu fit, ubi horribilis verbi Dei deprauatio & abusus cernitur, quando crassissimæ superstitiones, quibus Christi Iesu meritum & tota nostræ salutis cultusq; diuini ratio eueritur, scripturis palliare audent. Offendunt ad eundem lapidè quotquot aliquos scripturæ locos pertrahunt, urgent, neglectis alijs, quorum collatione verum illorum sensum inuenire poterant. Faciunt hoc in Cæna mystica articulo, qui ex verbis Christi, Hoc est corpus meum, &c. corporale & reale corpus eius veri & essentialis præsentiam atq; manducationem colligunt, neq; interea cum illis confitentur, quæ idem ille alibi de corporis sui discessu ex hoc mundo dicit, & quæ Ioan. 6. de vera & salutaris carnis suæ manducatione (quæ sola fide perficitur) aduersus Capernaitarum cogitationes abstinè disseruit, qui hoc ipsum animo suo voluebant, quod hodie aduersarij nostri pertinacissime defendunt. Debent ergo exempla hæc tam vetera quàm recentia nos cautos & circumspèctos reddere, ne falsis & detortis scripturarum allegationibus nobis fucum fieri patiamur ab ijs, qui veritatem oppugnare semel in animum induxerunt, & non minori scurrilitate suis sgmentis contrarios locuti gunt, quàm Iudæi isti ipsius Iesu Christi verbis insultarunt.

Inepta de uite
eternæ conditi
one iudicia.

Videmus præterea quam inepta sint hominū huius seculi de vitæ æternæ cōditione iudicia. Quæ Christi regnū æternum fore isti audiuerunt, videre non possunt, quomodo idem ille mortem obtineat, beat: quasi verò nemo unquā ex mortuis resurrexerit. Et quidè nunc de eo disputant, quando in eternum ore erat recens excitati Lazari miraculum. Quod si idem scripturas diligenter fuissent scrutati, mox vidissent illum omnino mori oportere, ut regnū illud æternū obtineat. Dixerat enim David: De torrente in viâ bibet, & propterea attollet caput. Et Esa. cap. 53. Domino placuit ipsum confirmando atterere, ut ibi posuerit animā suam hostiā delicti, videat semen, proroget dies, & voluntas Domini prosperè cedat in manu eius. A labore animæ suæ videbit, & satiabitur, & scientia multa iustificabit iustus seruus meus, quorū iniquitates ipse baiulabit. Idcirco disperit ac non tam gnis, & cum fortibus diuidet spolia, eò quod in mortè effudit animā suam, &c. Hæc & alia huius generis si isti obseruassent, non idè mirum illis visum fuisset Christū in cruce mori debere, cui regnū æternū promitti sciebāt. At solet ita carnis ratio in ea modò quæ ante oculos sunt respicere, facere autem negligere, & impossibile putare quicquid sensum & intellectū nostrū superat. Et idem nostræ resurrectionis & vitæ æternæ articulo. Multis enim absurdū videtur, si resurgere dicantur, qui in puluerem aut cineres redacti sunt, si itè ex scripturis nouissimū diem & totius mundi renovationem prædicemus. At qui ideo nos mori oportet, ut vitam hanc mortalem cum immortalitate immutemus: ideo carnem hanc consumi & in nihilū redigi necesse est, ut exuta omni corruptibilitate incorruptibilis & immortalis resurgat: ideo cælos qui nunc sunt, & terrā cum elementis reliquis per spū que fieri opus est, ut fiant cæli noui & terra noua: ideo omnè huius mundi faciem vna cum vitæ huius seculi aboleri oportet, ut Dei regnum & æterna vitæ locum habeant. Non est ergo quod ad nos nostræ sensum ista renouemus, sed discamus potius explosis aut extinctis rationibus, quæ illa obijcit, in ea constanter respicere, quæ Dei verbo traduntur, & à vero nunquam aberrabimus.

Christus aduersarios ad fidem hortatur.

Sed tempus est, ut Dominum audiamus, qui non respondet ad questionem sibi propositam, sed improbitatem illorum & voluntariam ignorantiam grauius corripit, & ut mature respiciant veritatem, ut. Questionè verò præterit, quia indigni erant, quibus cum porrò ageret, quando non veritatem cognitionem, sed calumniandi occasione quærebant. Et debet exemplum hoc obseruari, ne dum ad huiusmodi obiectiones & conuicia respondemus, libris nunquam finiendis ansam præbeamus, quod huiusmodi multi magno cum scandalo infirmorum faciunt. Reperit autè lucis parabola, quæ supra quædam Cap. 8. & 9. vsus est: ex quibus locis satis apparet, non alium hic quàm ipsum Christum illuminari. Proposito huius loci est: Ambulate donec lucè habetis. In luce ergo ambulare & hac bene vti iubet, quod non aliud est, quàm Christum fide vera amplecti (ita enim ipse postea interpretabitur, dicitur, Dominum non aliud est, quàm Christum fide vera amplecti (ita enim ipse postea interpretabitur, dicitur, Dominum lucem habetis, credite in lucem) & illius præcepta atque exemplum sequi. Propositionem verò lucis

ratione conuincit, quibus illos excitat & urget. Prima est: Adhuc ad paruum tempus lux uobiscum
 Ambulate igitur, donec lucem habetis, ne uos tenebrae deprehendant. Videtur argumentum hoc
 a necessitate desumptum, quo omnem procrastinationem prohibet, et sensus est: Iam quidem Deus uo-
 bis lucem offert in me: at eadem apud uos non erit diuturna: sed quia eam aspernamini, non multo
 postquam uos saluti dispensatione ueritatis. Ab electis quidem illa nunquam auferretur, quin sem-
 per aliqua scintilla maneat, quae eam in ipsorum animis non omnino extinguere patiatur. Quia etsi illi
 ueritatem officij sui non satis memores sunt, Dei tamen timorem nunquam prorsus exiunt, & lapsi
 resurgere cupiunt, ut cum Deo in gratia redeant. Alia est impiorum & reproborum ratio, quibus illa
 etiam assulget interitum, sed non perpetuum cum illis manet. Nec enim eam apprehendunt, ut qui pesti-
 mias finibus occupati tenebras luci praefereunt, & proinde digni sunt, a quibus haec auferatur. Vult ta-
 men Deus illos quoque, hanc ad tempus lucere, ut inexcusabiles fiant, & ut bonitatem suam nobis com-
 mendent, qua Solem suum super iustos & iniustos oriri sinit. Hinc ergo generalis doctrina peti debet,
 ut presentem Dei gratiam animis gratis recipiamus, & quando hanc nobis per euangelium ille of-
 fert, semper nobis ipsis Paulinum istud occinamus: Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis.
 2. Cor. 6. Et excitet nos Iudaice gentis exemplum, a qua lucem filij sui Deus abstulit. Si enim (ut
 idem Apostolus monet) naturae libus ramis non pepercit, cum ingrati & infrugiferi essent, quid de
 nobis sperabimus, qui ex prophanis gentibus peculiari gratia adoptati, simili ingratitude peccamus?
 Debet hoc priuatim etiam a singulis obseruari, quoad poenitentiae doctrinam. Hic enim uehemen-
 ter multi peccare consueuerunt: qui etsi scelera sua neque dissimulare neque excusare possunt, & proinde
 poenitentia sibi opus esse fateantur, eam tamen subinde in aliud tempus reijciunt, neque ut festinent ne-
 cessarium putant, cum multos adhuc uita annos & commodiores quoque, occasiones sibi promittunt.
 At respiciunt infelices & miseri, quam diu lucis suae & uita huius usum Deus ipsis concessurus sit: et
 frequenter fieri uideamus, ut qui cum diuite illo, cuius Christus Luc. 12. meminit, rationes suas in-
 longum autem usque extenderunt, subita & improvisa morte tollantur. Fit etiam, ut qui Dei spiritu
 illuminati & ad poenitentiam iam propensi fuerunt, ubi hanc occasionem elabi passi sunt, postea pro-
 phani fiant & in sua contumacia male pereant. Singuli ergo sibi ipsis hanc Christi admonitionem ac-
 commodent: Ambulate dum lucem habetis, ne uos tenebrae deprehendant.

ut Deus lucem
 in Christo dis-
 penset.

Conditio eorum
 qui lucem Chri-
 sti deserunt.

Sequitur altera ratio, qua periculum exponit, quod eos maneat, a quibus lux illa auferretur. Ut enim
 lucis occasum nos sequitur, ita tenebrae succedunt, ubi nullus luci locus est reliquus. At quia hoc
 multis leuiculum uideatur, qui nihil perinde expetunt, quam ut Christi & euangelij praedicatione
 liberentur, addit: Nam qui ambulat in tenebris, nescit quod uadat. Perstat in similitudine, & hac
 etiam parte ad animum transfert, quod per loca ignota in tenebris ambulanti bus accidere solet. Fa-
 cilius illi corpore & animo, et nihil non metuunt, proficiunt autem nihil, imò plerumque per praeci-
 pitum ruunt, aut in foucas delabuntur, uel diuturna fame & siti enecantur. Accidit hoc ipsum omni-
 bus, qui Christo deserviunt. Quia enim hic uera & unica lux est, extra illum merae sunt tenebrae,
 & densissima caligo est, quicquid humanae sapientiae titulo, aut etiam religionis nomine commenda-
 tur. Pulchre ergo similitudo haec eorum conditionem exprimit, qui sine Christo sapere uolunt, & sine
 fide in illum Dei cultus instituant & nouas salutis uias comminiscuntur. Sunt hi sibi ipsis grauissi-
 morum laborum & molestiarum auctores, quibus tam corpus quam animum fatigant, imò enecant,
 dum nouas quotidie superstitiones excogitant, quae maxima ex parte in exercitatione corporali con-
 sistunt (quam Paulus ad nihil uilem esse ait) & simul non sine maximis impensis peraguntur. Im-
 petant sane quod hic dicitur in Iudaeis, qui ubi a Deo repudiati fuerunt, & euangelij lucem ab illis
 Christus abstulit, ab eo tempore in hunc usque diem in Thalmudicaru traditionum & ineptissimarum
 superstitionu tenebris obrutati, nesciunt autem quod uadant, cum in salutis ratione nihil certi habeant.
 Item ante hos passi fuerunt gentes, de quarum erroribus & infelici statu Paulus ad Rom. horrenda
 tradidit, quae proprijs ipsaru scriptis confirmantur. Eadem est hodie eorum conditio, qui relicto Chri-
 sto in Paganis tenebris ambulat. Ieiunant illi, feriuntur, induuntur cilicij, humi cubant, in clau-
 stris & desertis locis degunt, Missas dicunt & audiunt, tepla & aras extruunt, extructas statuas,

HOMILIA CXXI.

Cum autem tot signa edidisset coram eis, non credebant in eum: ut sermo Iſaiæ prophetae impletur, quem dixit: Domine, quis credidit prædicationi nostræ? & brachium Domini cui reuelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ne uideant oculis, & ne intelligat corde, & conuertantur, & sanem eos. Hæc dixit Iſaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo: Veruntamen etiam ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ne synagoga mouerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum potius quam gloriam Dei.

Exposuit hucusque Ioannes præcipuas conciones Domini nostri Iesu Christi, & miracula quaedam insigniora, quibus ille se Dei filium & promissum humani generis redemptorem esse publicè testatus est: & narrationem istam ad ea usque deduxit, quæ in postrema eius professione in urbe Hierosolymam contigerunt. Itaque proximum iam erat, ut ad mortis & resurrectionis eius historiam accederet, quæ redemptionis nostræ negotium absoluit. At quia non mirum modo & stupendum, verum etiam cum graui scandalo coniunctum erat, quod Iudæi, penes quos tunc fuit ecclesiæ & populi Dei tribunal, illum crudeli morte sustulerunt: priusquam narrationem istam ingrediatur, in præsentis impetratis eius causas veras commemorat, quibus deinde cõcionem Christi postremam subijciet, quam in publicè coram populo habuit. Est autem locus hic multa consideratione dignissimus. Primò enim scandalum remouet, quod hodie infirmis ex incredulorum pertinacia & credentium paucitate obijciuntur. Deinde causas continet, quæ obstant, quò minus in uera fide homines proficiunt. Quibus probe cognitis, simul discimus, quid nos facere, quid uitæ cauere oporteat, ne ad eundem lapidem cum infelici Iudæorum gente offendamus.

Principio inedulitatem populi Iudaici accusat, & ipsum Dominum omni culpa liberat, dicens: incredulitas in eum. Cum eos signa edidisset coram eis, non credebant in eum. Quasi diceret: Non defuit quidem suo mundorum accusatori Dominus, sed diligenter docuit, & simul doctrinam suam signis multis atque stupendis confirmauit, at tamen non crediderunt ei, homines nimirum pertinaces & qui in impietate iam callum obdixerant. Et ne qua suspicio apud mysteriorum Christi rudes remaneret, simul ostendit, nihil hoc nouum aut insolens fuisse: eo quod hoc ita euenturum olim prophetae prædixerint. Adducit ergo locum ex Iſaiæ Cap. 53. Illic propheta Christi mortem & quæcumque hanc comitata aut secuta sunt, adeoque totam nostræ redemptionis negotiū describitur, cum in spiritu simul Iudaicæ gentis cecitatem atque contumaciam præuideret, ab exclamatione oritur, qua hanc miseriam illorum deplorat, & ait: Quis credidit auditioni nostræ, id est, prædicationi, quam ex Dei reuelatione nos prophetae didicimus, & quam illi ex nobis audiunt? Et brachium Domini cui reuelatum est? Uritur autem præterius loco futurorum, & brachium Domini uocat ipsum Euangelium, quod Paulus quoque potentiam Dei dicit ad salutem omni credenti: eo quod per illud efficacissime operatur ea, quæ ad nostram redemptionem atque salutem faciunt. Sensus ergo est: Veniet quidem promissus ille seruator, & omnia faciet & patietur, quibus humani generis salus atque redemptio constat, & eadem passim prædicabunt eius discipuli, sed pauci erunt, qui ipsum recipiant. Quis enim sub infirma carne latentem Dei filium, aut sub Euangelij prædicatione vel crucis doctrina inuictam & saluferam eius potentiam agnoscat? Neque dubium est, prophetam communem errorem præuidisse, quo Iudæi decepti, in Christo regnum terrenum sperauerunt, & idcirco non potuerunt eum Messiam credere, quem pauperem, omnibus inuisum & ignominiosa morte sublatum uidebant. De istis uero admodum uoluit, ne illorum incredulitas & contumacia alicui scandalum daret, aut Christi gloriæ aliquid detraxisse putaretur. Et sanè magna suspicio gentibus oriri poterat, ne quid magni de eo sibi pollicerentur, quem à Iudæis reijci cernebant, quibus olim promissus fuerat, & ex quibus secundum carnem natus erat.

Credentium
paucitas nemi-
nem offendat.

At simul omnium admonitioni hæc seruiunt, ne quis credentium paucitate offendatur, quasi De-
fides & veritas ab hominum consensu pendeat. Quid enim (inquit Apostolus) si quidam fuerint in-
credulitatem incredulitas eorum fidem Dei faciet irritam? Absit. Imò sit Deus verax, quoniam ca-
tem homo mendax, &c. Primò itaq; teneamus, mysteria hæc humani ingenij acumine neq; traditi-
percipi posse, sed animos nostros Dei spiritu illuminari oportere. Inuit hoc propheta non obsecro,
quando reuelationis meminuit, per quam Dei brachium & saluifica euangelij virtus nobis immenso-
re oporteat. Et restatur idem ipse Christus, cuius verba sunt: Nemo venit ad me, nisi pater me-
traxerit eum. Deinde cum ea sit hominis corruptio, ut natura à diuinis abhorreat, caelestia contem-
nat, terrenis solis inhiat, & oblatam veritatis lucem odio prosequatur & extinctam velit, quid
mirum est, si paucissimi in Christi cognitionem perueniant? Quin potius miremur aliquos inueniri,
qui illi locum dent, & Dei bonitatem exosulemur, quæ ille ingenij nostri contumaciam vincit, &
animos nostros regenerat, ut sese ipsius consilio atq; voluntati accommodent. Adde his, quod
hoc demum seculo cæpit ista cæcitas mundi, sed iam olim inter homines regnū obtinuit. Scimus enim
quid Moysi acciderit, quem miraculis horrendis insignem, & ipsius Dei congressu atq; colloquio com-
mendatum, Israelitæ contempserunt. Eadem quoque fuit fors prophetarum, ut paucissimos con-
nirerent, qui per ipsos annuntiato verbo Dei crederent. Elias cerè se solum superesse putabat ter-
rorum Dei numero. Isaias se & discipulos suos, quos ipsi Dominus dederat, portenti instrar in Iheru-
esse dicebat, eò quod ei doctrinæ fidem haberent, quæ ab omnibus explodebatur. Et ne quis hoc pro-
phetarum morositate factum putaret, idem ipse Dei filius experiri voluit, quando neque doctrinæ
authoritas, neque miraculorum splendor, neque eiusdem inextinguita bonitas atque beneficentia ho-
daorum mentes emollire potuit, ut ipsum reciperent, qui tot modis se illis manifestabat. Neq; meli-
rem fore rerum conditionem nouissimis temporibus, idem ille prædixit. Nam de mudo præmonuit,
quod spiritum veritatis non possit accipere. Paucos item esse ait, qui per angustam portam ad exitum
caelestis hereditatem ingrediantur, quam plurimos autem, qui mundi exemplum secuti ad exitum
ruant. Clamat denique multos quidem fore dicit, qui Noæ atque Loti temporibus Dei admonitione
nibus differens, eorum planè similes fore dicit, qui Noæ atque Loti temporibus Dei admonitione
simul & iudicia cõtempserunt. Quid ergo miramur, aut cur offendimur, si ista hodie fieri viderimus?
Quin deploramus potius infelicem hominum conditionem, qui de his tam fideliter præmonuit, non
men sibi cauent, sed simili cum Iudæis cæcitate & contumacia sese ad interitum præcipitant. Vnde
illi, quàmuis ipsorum cæcitate & incredulitate prophetæ prædixissent, non tamen sibi cauent,
sed Mesiam somniant, qui cum publico totius populi applausu in terris hęc regnum constitu-
ret: Ita cum de socordia, peccandi licentia, veritatis odio & persecutione, Antichristo & impio-
bus nos abundè præmonuerit Dominus, paucos tamè inuenias hodie, qui ista timeant, aut de illis
uitandis serio cogitent. Imò multi impudenter ea faciunt & defendunt, quæ in prædictionibus
vel contumaciis huius seculi filijs, vel Antichristianis seductoribus tribuuntur: neque pudet eos
illorum ordine deprehendi, quorum impietatem Dei filius iam olim damnauit. Quid enim aliud
ciunt, qui securi belluantur, scortantur, mœchantur, scenerantur, & quæuis alia scelerata pro am-
libidine designant? Qui item Christum in certis locis monstrant? qui diuinos honores sibi ipsi
cant? qui sacrorum nundinatione exercent? qui ciborum discrimina docent, & coniugia prohibent?
Annon enim hæc pseudochristos & pseudopphetas facturos esse, spiritus sanctus prædixit? Et
go indefinētib; lachrymis deploranda hæc mundi infelicitas, qui nihilominus ista faciunt,
hæc facientibus obsequitur. At tunc simul vaticinia vetera in mente reuocare oportet, ne illos
damur: & imprimis ex ijs consolatione petere debent ministri, ne propter mundi improbitatem
contumaciam succumbant, & spe omni abiecta simul stationem suam deserant. Ipsorum enim
cum huius seculi filijs luctari, eorū, ardentius sibi commissio officio fungi, quo peritacius illas in
impietate pergere vident.

Causa incredu-
litatis Iudæo-
rum.

Redeamus autem ad Euangelistā, qui mox altius ascendens, causas quoq; exponit, cur non
diderint in Christum Iudæi. Non poterant (inquit) credere: quia iterum dixit Isaias: Excecauerunt
oculos eorum, &c. Quibus verbis non vult causam incredulitatis & contumacie ipsorum in Deo
cere, quasi ipsis hoc præter omnem culpam acciderit: sed ostendit, tales omnino fuisse, quales fore Deo

...m praxiderat, & p̄inde propria atq; voluntaria malitia meruisse, vt suo spiritu desitutos & in
 ...m reprobi rados Deu excacaret atq; induraret, vt tandē dignas sua cōtumacia p̄nas ex-
 ...rent. Nam vt fides Dei donū est, & ex spiritus reuelatione nobis obtingit, ita non potest non se-
 ...i infanabilis incredulitas atq; cōtumacia, si quando spiritum suum Deus subducit, & sui iudicij
 ...re contra inobedientes vritur. At quia simul constat, Deum humani generis amantiſſimum, im-
 ...patis vero & iniustitiae acerrimum hostem esse: non dubium est, quin hoc omne non cæco impetu fa-
 ...at, sed iusto & æquo iudicio dispenser. Intellegemus hæc rectius, si ipsum Christum hæc Isaiæ verba
 ...ducentem audiamus, & cum illis conferamus Iudeorum mores praefractos & incurabiles. Illo e-
 ...m apud Matthæum Cap. 13. à discipulis interrogatus, quare parabolis vteretur ad populum ver-
 ...s faciens, inter alia sic ait: Propterea per parabolas loquor eis, quia videntes nō vident, & audien-
 ...s non audiunt, nec intelligunt: Itaq; completur in ipsis propheta Isaiæ, quæ dicit: Audiendū audie-
 ...s, & non intelligetis: & videndū videbitis, & non cernetis: Pingue factum est enim cor populi hu-
 ...s, & auribus grauius audierunt, & oculis suis conuierunt: ne quando cernant oculis, & auribus
 ...ant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Quo loco disertè docet, Iudeos excacita-
 ...em & indurationem sua improbitate meruisse. Nam illos videndo non vidisse, & audiendo nō
 ...ndisse ait, quasi diceret: Dedit quidem illis Deus oculos & aures, quibus verbum audiant, & di-
 ...am in me virtutem per opera sese manifestantem intueantur: sed ipsi eorum similes, qui quæ di-
 ...pient neg, audire neg, videre volunt, oculos occluserunt & aures obturauerūt, adeoq; animos quo-
 ...que suos aduersus veritatis doctrinam obfirmarunt, vt ne propria quidē conscientie testimonio con-
 ...cedere voluerint. Quid ergo aliud restat, quàm vt iudicium suum exeret Deus, & quando sic
 ...volunt, totos excacaret & induraret ne quā conuertantur & salui fiant? Estq; eō iustus hoc Dei iu-
 ...diciū, quod olim de eo premoniti, illud tamen non exhorrescunt. Et hæc quidem de Iudeis veris-
 ...sime dicit, tota euangelicæ historie series testatur, & multorum confessiones probant, quas veritas
 ...ipsum inuis quæque & relictantibus extorsit. Christus certè docendi officio nunquam defuit, sed tem-
 ...pnam synagogas, domus item priuatas, adeoque littora & deserta verbi sui prædicatione impleuit.
 ...Miracula verò in publico edidit infinita, & omnium oculis ingessit: quorum tantus fuit splendor,
 ...vt palam multi dicerent: Christus cum venerit, num signa plura edet ijs, quæ hic edidit? Imò Ni-
 ...comedus ex infestissimo phariseorum ordine, nō tam suo quàm omnium collegarum nomine dicebat:
 ...Scimus te à Deo venisse magistrum: nemo enim potest hæc signa edere, quæ tu edis, nisi Deus sit
 ...cum eo. Taceo nunc alia populi testimonia, qui multoties visis miraculis Deum glorificauit, & ma-
 ...quam illum prophetam in Israele surrexisse confessus est. Num verò hæc omnia eos commouerunt,
 ...vt docenti crederent, & salutem quam ipsis offerebat, fide vera amplexarentur? Nequaquam.
 ...Imo implacabili odio illum persecuti sunt sacerdotes & pharisei, & extinctum voluerunt, ne quid
 ...quæstus ipsorum sacrilego & glorie decederet, quam fucata sanctimonia studio sibi parauerant. Po-
 ...pulus autem quauis aur mutabilior, in sacerdotum gratiam concepta iam fidei semina abiicit, aut
 ...turpi dissimulatione occultauit, tandem verò infontem & optime de omnibus meritum ad crudele
 ...& horrendum crucis supplicium poposcit. Digni ergo erant, quorum cordibus tenebræ perpetuæ ob-
 ...querentur, & callus indiceretur, qui illos ad mentem redire prohiberet, sicq; voluntarie suæ igno-
 ...rantia & malicia p̄na: dignas luerent. Et itaque excacatio & induratio peccati & impietatis
 ...p̄na, & in hominibus heret illius causa, vt minime opus sit, Deo litem mouere, aut disputatio-
 ...nem temerarias instituere, quibus illius iustitia siue bonitas in dubium vocetur. Docet hoc ipse non
 ...duo loco. In lege enim suorum præceptorum transgressoribus per Moſem inter cætera hoc quoque
 ...minatur: Percutiet te Dominus amentia, cæcitate & subita conturbatione cordis: Et palpabis in-
 ...meritas, quemadmodum palpat cæcus in tenebris, &c. Deut. 28. Et rursum per Ezechielem pro-
 ...phetam sic loquitur Cap. 14: Quicumque de domo Israelis aut peregrinus, qui habitat in Israele, ab-
 ...literatus fuerit à me, & passus fuerit ascendere fordes suas in cor suum, posueritq; scandalum iniqui-
 ...tatis suæ ante faciem suam, & venerit ad prophetam consulturus me per eum, ego Dominus respon-
 ...debo ei ex me, ponamq; faciem meam contra illum, & vastabo eum, vt sit in signum & prouerbum,
 ...&c. Et propheta si sedulū locutus fuerit sermonem, ego Dominus seduxi prophetam illum, ex-
 ...tendamq; manum meam super eum, & delebo eum de medio populi mei Israelis: Et portabunt ini-

Excacatio & induratio p̄na est impietatis.

quitatem suam: qualis erit iniquitas interrogantis, talis erit iniquitas prophetae. Similia hic Paulus dicit de ijs, qui efficaci illusionem decepti Antichristo credunt, eo quod veritate amplecti noluissent & de nouissimorum temporum hominibus scribit, quod sibi ipsi doctores falsos coaceruauerunt, qui in ipsi placencia loquuntur, & proinde dignos fore, qui in exitum abducantur. Faciunt ad hoc non solum in formationem exempla alia quoque, que in Pharaone, Saule, Achabo, Iuda & similibus scripturae proponit, in quibus omnibus voluntaria cecitas et impietas eam excacationem animorum praeparauit, qua illis exitum attulit. Et si nostri seculi impios consideremus, idem in illis quoque videmus, & proinde non mirum nobis videri debet, si non possint credere, qui cum possent gratia Dei & per hoc concessis facultatibus vti noluerunt. Nam, ut apud Mattheum loco ante citato Christus ait, qui non habet, dabitur & abundantior fiet: ab eo autem qui non habet (id est, qui data sibi Dei dona non agnoscit, neque illis vtitur) etiam quod habet auferetur. *V*sus ergo huius considerationis hic nobis esse debet, ut primo non offendamur eorum contumacia, qui se Christi hostes & ex reproborum numero esse iam dudum aperti indicij declararunt. Deinde ut ab eorum insidijs & conatibus caueamus, ne dum spem aliquam de eis concipimus, & nos ipsos & ipsam veritatis causam turpiter prodimus. Postremo, ut discamus, quid nos facere conueniat, ne idem nobis, quod olim Iudaei, contingat. Sumus enim omnes natura caeci & infirmi, qui ex nobis ipsis aeterna salutis mysteria neque videmus, neque amplecti possumus: sed Dei gratia & efficaci operatione opus est. Offeri hanc ille, & in eodem verbo suo, seu medio externo & ordinario vtitur. At quia hoc, si auribus solis percipiatur, non prodest, simul interna spiritus virtute corda & animos illuminat atque trahit, dum que auribus videntur, propria conscientiae testimonio confirmat. Sequitur hinc fides & totius hominis inuocatio, quam Isaias conuersionis nomine exprimit. Finis vero omnium istorum est salus, qua ornamentum incoluitatem tam in presenti hoc quam futuro seculo comprehendit. Haec ut nobis saltem ex gratia obtingere doceat, ita simul nos officij nostri admonet: quod est, ut huic ordini, quo Deus vtitur, nos accommodemus. Audiamus ergo verbum eius, admittamus spiritus suggestiones & contra conscientias nostras conuicti cedamus. Ita enim quotidie proficiemus in melius, & saltem in Christo consequemur. Quotquot vero à Deo institutum ordinem contemnunt, verbum & spiritum eius conculcant, & conscientiae testimonio relinquantur, hi non à salute modo aeterna excidunt, verum etiam in hoc seculo miseri & infelices sunt. Quod Iudaeorum exemplo docemur. Cum enim excacationis malum in illis Deus comminatus esset, interrogat propheta: Quousque Domine? Et non respondetur: Donec vastata fuerint vrbes, ut nemo sit qui inhabitet, & in domibus nullus sit habitus, & tellusque redigatur in solitudinem. Quas minas Christus etiam repetit non vno loco, & easdem inanes aut vanas fuisse, res ipsa testatur. Secutum est enim horribile totius gentis excidium, & exilium miserabile, quod iam annis amplius mille quingentis durat, et in veteri etiam cecitas pergit Iudaei, ut reuera quoad corpus & animam omnium hominum miserissimi censi debeant. *V*ides ergo quid hodie sperare debeant, qui Iudaeorum similes oblatam sibi salutis doctrinam contemnunt. Itaque illorum exemplo terri, Dei institutum sequamur, & procul dubio seruabimur.

Isaias uidit gloriam Christi.

Subijcit autem adducto Isaias testimonio Ioannes: Haec dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo. Quibus verbis propheta oraculo fidem & auctoritatem astruit. Quasi dicit: Non temere ista exciderunt Isaias, sed tunc illa dixit, quando extra se scriptus Dei veri & aeternae maiestatem spectauit, & spiritus suggestionem ad uaticinandum excitatus fuit. Nemo igitur hoc ueruum & insolens putet, quod olim tam discrete praedictum fuit. Habet autem praeterea locus hic uerbum & irrefragabile uera & aeternae Deitatis Christi argumentum. Nam constat prophetam in eo Capite de Deo uero & aeterno uerba facere, qui suam gloriam atque maiestatem ipsi manifestare aliquo modo dignatus fuerat. Nam angeli deserunt Iehouam & Dominum exercituum nominant, qui tituli soli Deo conueniunt. At Ioannes gloriam Christi ab eo uisam ait. Ergo hic uerus Deus, patri coaeternus atque coessentialis est. Confutantur hoc argumento Arianorum & Seruorum latratus, quibus aeternam Iesu Christi Deitatem oppugnant. Aut enim Ioannem falsi accipere & conuincere coguntur, aut illum Iehouam fateri & Dominum exercituum. At prius illud sine manifesta impietate non possunt facere. Alterum ergo concedant oportet, nisi maiori cum blasphemia ipsam ueritatem negare uelint.

At ne quis Christi doctrinam & miracula prorsus omni fructu caruisse putaret, subiicit euangelium, non defuisse, qui in eum crediderint. Et quia satis constabat, ipsum ex vulgo discipulos aliquos habere (quod hostes quoque confessos fuisse audiuimus, Cap. 7.) hic magnatum & procerum meminit, dicens: Veruntamen etiam ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter phariseos non confitebantur, ne synagoga moueretur, &c. Quo loco videmus, impietatem & tyrannidem nunquam in regnare, quin reperiantur, quorum corda Dominus tangit, & qui spiritu eius illuminati rectius sentiunt. Et tanta diuine gratie virtus est, vt frequenter tales in eorum quoque ordine conspiciantur, qui euangelij doctrinam omnino euersam volunt. Sic factum Elia temporibus, quando inter Adulteros Abdias est prophetarum nutritius; & Deus ipse testatur, esse sibi septem millia virorum in Israele, qui genua sua Baali non flexerint. Sic Zedechia regnante, cum tota aula in Ieremie mortem conspirauisset, Abdemelech Aethyops inuenitur, qui illius defensionem suscipit. Referunt, quod de Caesaris Neronis domesticis Paulus ad Philippenses scribit, quos sub impurissimo impio tyranno seruientes Deus fidei luce illuminauit. Et huius generis exempla in historijs ecclesiasticis multa habemus. Diocletiano enim & Maximiano ecclesiam persequentibus, in Britannia Constantinus fuit, Magni Constantini pater, qui eius reliquias illic protegit: & ipsidem Constantinus successit, qui tyrannos e medio sustulit, & fidem Christianam longe lateque propagauit. Rursum sub Iuliano, raserimo & audacissimo Christi persecutore, fuerunt Iouinianus & Valentianus, qui postea ad imperialis Maiestatis fastigium euecti, ecclesijs pacem reddiderunt. Taceo nunc milites & plebeios homines, qui omnibus seculis Christo tunc quoque adhaeserunt, quando reges aduersus illum ferro & igne quam maxime grassati sunt. Fiunt huiusmodi multa hodie, & certum est in eorum etiam principum aulis & cubiculis, qui Pontificibus suam operam in persequendis Christianis adhibent, quam plurimos reperiri, qui euangelio credunt, et qua possunt diligentia pijs patrocinantur. Sunt haec praecleara diuine bonitatis argumeta, quae radios suos ijs etiam in locis exerit, vbi impietas omne imperium obtinere videtur. Docent item exempla ista, quanta veritatis vis sit, quae inuisis tyrannis hominum mentes penetrat, nequa sine fructu aliquo luculento proponitur. Adhaec Diapentiam nobis spectandam exhibent, quae ille tyrannos ludificare, & eorum consilia dissipare soluit. Nos vero ista in eum sinem accommodemus, vt fortes in domino, nullis impiorum conatibus nos a veri confessione & officio nostro abduci patiamur. Quod enim olim fecit Deus, hoc ipsum hodie quoque potest, nequaquam causa sua deerit, quod Christi promissio docet: Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem seculi.

Principes alii qui credunt Christo.

Quomodo principes isti crediderunt.

Confessio fidei necessaria est.

sed videamus, quae & qualis istorum fides fuerit. Crediderunt in eum, sed non confitebantur. Crederentur dicuntur, quia illum a Deo missum & doctrinam eius ex Deo profectam agnoscebant. Interim fidem hanc non publice confessi sunt, neque etiam relictis traditionibus superstitiosis illi nomen dederunt, vt alij discipuli, qui ipsum sequebantur. Ergo non fuit haec vera & viua fides, quae homines iustificat, & seruare dicitur, neque illis quicquam profuisset, nisi postea maiores fecissent progressus. Viua enim fides animosus reddat, & confessionem quoque sibi coniunctam habet: quando fieri non potest, vt eos Christi pudeat, qui omnem salutis suae spem atque fiduciam in illo collocarunt. Discamus ergo, non sufficere, si intra animos nostros Christi cognitionem coeperimus, sed confessionem quoque fidei requiri, quae nos totos illi consecratos esse testetur. Admonet de hoc Paulus, quando ait: Corde creditur ad iustitiam, praeter autem est confessio ad salutem. Vult enim Christus nos a mundo hoc degeneri & corrupto plane separatos esse, & ideo discipulis postea dicit: Ego elegi vos ex mundo. At quomodo ex mundo separati dici poterunt, qui in superstitionum cultu & vicia totius consuetudine mundi exemplum sequuntur, & in super de fide requisiti, eam ignauo metu dissimulant? Semper ergo animis nostris obseruetur grauis illa Iesu Christi sententia: Quicumque puduerit mei ac sermonum meorum in natione hac adultera & peccatrice, eius pudabit etiam filium hominis, quando venerit in gloria patris sui cum angelis illis sanctis. Confert inter se mundum hunc & seipsum atque verbum suum; & illum vocat nationem adultera & peccatrice, eo quod initio statim degenerauit, totusque peccati seruatus subiectus nihil diuinum aut caeleste sapit, vt ostendat indignum prorsus esse, vt hominum causa ipsum abnegemus, qui vt sanctissimus ita vita salusque est omnium, qui ipsum vera & viua fide recipiunt. Si enim merito parentes ijs filijs indignatur, qui vt belluonibus & nullius frugis cobibonibus

gratificentur, ipsos negant & eorum monita contumeliosè proscindunt: iusta quoque ira atque indignatione Christus eos persequitur, qui ut mundo infelici placeant, verbum eius rejiciunt, & sic in ipso dissimulant. Neque levis aut manns hæc ira censeri debet, sed æternam damnationem infligit, quam necessariò subibunt omnes, quos Christus in magno illo die pro suis agnoscere deignabitur. Debet hæc nobis sufficere adversus omnes rationes eorum, qui fidei confessione inter indifferentia numerantur, si abunde excusatos arbitrantur, si vel regum edicta, vel publicæ pacis studium, vel priuatas amicitias, aut etiã que parentibus sine liberis debentur pietatis officia possint prætexere, quibus multis rationibus quoque prætextum addunt, dum piis esse censent ut nos melioribus temporibus referemus potius, quam ut temere & sine aliquo fructu nos periculis obijciamus. Sed sunt hæc rationes humanæ inventa, quæ non recipit Deus, cum longè aliud ipse à nobis diserte exigat, ut modo audiuimus. Quod enim regum edicta, non licet illis quicquid statuerent, quo verus Dei cultus prohiberetur, & si ipsi non remeritatis progrediantur, prior est Deo potius quam hominibus obedire. Ita enim Cæsari reddendum quod Cæsaris est, ne quid Deo negemus, quod illi debetur. Quoad verò pacem publicam, non est illam non turbare: quod si verò eam tyranni turbent edictis impijs, quodvis potius periculum subire debent, quam cum veritatis abnegatione pacem redimere. Ideo olim Ambrosius, cum moneretur, ut populum propter impium Imperatoris de basilicis tradendis edictum tumultuantem sedaret, respondebat: in suo iure esse, ne populum excitet, in Dei manu autem, ut excitatum mitiget. Quod amicitias priuatas, omnibus quidem benefacere, neminem verò tantum facere debemus, ut illum Deo filio præferamus, qui ut noster amicus, vel potius frater & vindex feret, homo nasci, & nihil nisi malorum propter nos subire voluit. Similiter neque parentum neque liberorum aliqua debet haberi ratio, quando Christi causa agitur, qui in euangelio dixit: Si quis venit ad me, odit patrem suum et matrem, & uxorem & liberos, & fratres & sorores, in super etiam animam suam, non potest meus esse discipulus. Cum hæc nature lex sit, quam primi parentis animo ipse Deus inscripsit, ut bonitas eius parentibus coniugi suæ adhareat, qua obsecro venia digni erunt, qui ne parentes aut liberum neglexisse videantur, illud sacrosanctum & saluiferum spirituales coniugij vinculum abrumperent, quod Dei filius nos sibi desponsauit? Præterea præposita nimis illorum prudentia est, qui ut in melioribus temporibus seruent, officium suum tunc negligunt, quando pro Dei gloria aliqua audenda est, & ignaua dissimulatione ipsi scandalum præbent, quos suo exemplo debent confirmari. Poterant rationes hæc omnes prætexere Daniel, quando Darius de non precando Deo edictum impium proponeret: sed quia de fidei confessione agi videbat, quæ præcipua diuini cultus pars est, preces facere, remittere nequaquam voluit, neque leonum dentes & ungues ita exhorruit, ut aliquid contra religionis veræ leges faciendum esse putaret. Eadem fuit omnium Martyrum tam veteris quam noui Testamenti sententia, quos extrema demencia & impietatis accusabimus, si rationes istas rationibus ratas esse, quibus ignaui illi regeueratores suam leuitatem excusant. Neque temere factum putamus, quod principum istorum dissimulationem diserte damnat spiritus sanctus, qui alibi Iosephum Arimatheum & Nicodemum magnifice commendat, quod tandem Christi causam serio deperdam suscepissent, quem in cruce pendente ab omnibus derelictum esse videbant. Nemo igitur illis blandicias faciat, sed in Christi verba respiciamus, & eos imitemur, quorum fide scriptura prædicat.

Sed proderit diligentius inspicere, cur principes isti fidem suam noluerint confiteri, cum Christus à Deo missum esse non ignorarent. Id verò propter phariseos factum fuisse, scribit Ioannes, quæ propter singularem sanctitatis existimationem tunc temporis primum in ecclesia locum tenuisse, & carissimos fuisse Christi hostes, iam sepe diximus. Neque mirum videri debet, quod illos principibus quoque formidabiles fuisse audimus. Tanta enim est vis hypocritarum, ut in ipsos hominum animos sibi imperium vendicet, & falsæ religionis terculamentis eos quoque cœciet, qui alijs terrori esse debent. Ita olim potentissimi monarchæ & victoriosissimi imperatores augurum & aruspicum comminationibus sese terreri passi sunt. Et hodie cucullati impostores regibus terrori sunt, in quorum arcana per auricularis confessionis cuniculos penetrare solent. Et fit hoc iusto Dei iudicio, ut qui ipsorum non nolunt, eos timeant, qui nullis nocendi viribus instructi sunt, quam quibus ipsi illos in sua captiua mare solent. Cur autem phariseos timebant viri principes? Ne synagoga mouerentur. Quæ de hoc Cap. nono diximus, ubi tam hoc lege publica sancitum fuisse Ioannes scribit, ut excommunicati

Cur principes
fidem suam non
sint confesi.

facillime ferrentur, quicumq; Christum suum magistrū agnoscerent. Itaq; quod ad conseruandā fidei
 pacem & morum disciplinam pie constitutū fuerat, eo impij hypocritae contra veritatē turpiter
 abusi sunt: quod in Papatu quoq; fieri, nemo nō videt. At ne quis principes istos religione aliqua aut
 conscientiae errore perculos fuisse, & ideo excommunicationem timuisse putaret, quid illos mouerit,
 dicitur euangelista his verbis: Dilexerunt enim gloriam hominum potius quā gloriā Dei.
 Gloria hominū dicitur, quam homines sibi mutuo impendunt, aut quae ab hominum iudicio siue exi-
 stimatione dependet. Et hanc diligere dicuntur, qui apud homines in pretio haberi & magni fieri vo-
 lunt. Gloriam Dei verō similiter vocat Ioannes, non quam Deus in semetipso habet, aut quam nos
 illi impendimus: sed quae ille suos cultores dignatur, dum pro filijs & haeredibus suis eos agnoscit, qui
 fidei ipsius vigenitio per fidem insit, hunc verbis simul atq; factis confitentur. Sensus ergo verborum
 est, quod honori & dignitati suae isti timuerint, & potius spectarint, ut in mundo hoc omnem infam-
 iam notam effugerent, quā ut fidem atq; pietatem suam Deo approbarent, qui nobis filium docto-
 rem atq; magistrum constituit.

Docet exemplū hoc quantum in religione nocere possit ambitio & gloria huius mundi studium. Ambitio religio-
 nis obnoxia.
 Sicut quidem animos & indefessos reddere in ijs, quae cum huius seculi gloria coniuncta sunt, ut in
 certis exemplis est videre, qui capita sua manifestis periculis obiecerunt, ut vel vini ab omnibus pra-
 dicarentur, vel etiam mortui gloriosam sui nominis atq; virtutis memoriā posteris relinquerēt. De
 Themistocle ferūt, quod noctes in somnes transigere & ceteris dormientibus per urbē obambulare
 solitus fuerit, & interrogatam ab amicis cur id faceret, respondisse: Quia me trophaea Miltiadis de
 somno excitant. Miltiadis enim consilio Perse in campis Marathonij victi fuerant, & idē postea
 ad Artemisium & Salaminem aduersus eosdē hostes felicissimē pugnando totam Graeciam ingenti
 metu atq; errore liberauerat. Tāca igitur gloriae recordatio Themistoclis animū extimulabat, ut
 sibi non prius putaret quiescendū esse, quā simile quid ipse quoq; designasset. Excitat eadē aure po-
 puli cupiditas hodie etiā multos, ut nihil nō tentare ausingat, & maxima quaq; pericula facillē con-
 temnant, si quia gloriae spes in illis affulgeat. At ijdem ferē in ijs, quae ad Deum & eius cultum perti-
 nent, omnium mortalium timidissimi sunt, & ad quemuis aurā strepitum cōsternantur. Vident enim
 causam hanc odij & inuidiae plenā esse, eō quod neq; praesules suam hypocrisis atq; tyrānidem argui
 vident, neq; populus seueriore morum disciplinam admittit. Quare nihil non praetexunt, ut rem om-
 niam maxime necessariā differant, ne dum Dei gloriam promouere student, odia multorum concitent,
 & de sua priuata gloria periclitentur. Rectē ergo Christus supra dicebat: Quomodo vos potestis cre-
 dere, qui gloriā alij ab alijs captatis, & gloriā quae a solo Deo proficiscitur, nō queritis? Et hinc est,
 quia principes & magnates ferē minus proficiūt in fide, quā homines plebei, quibus nulla honorū
 vel acquirendorum vel retinendorū materia est proposita. Illi enim dignitatis suae splendore, ceu au-
 rae compedibus victi, non possunt progredi in vijs Domini, dum neminē offendere volunt, cuius fa-
 uorem ad tuendum suae dignitatis gradū sibi necessariū esse arbitrantur. Experimur hoc hodie mul-
 tum. Regibus enim & principibus formidabilis est Pontificum potentia. Ne ergo hos cum suo
 periculo pronocent, religionis causam vel omnino negligunt, vel etiam opprimunt, ut illis rem gratā
 faciant. At principū fauorem captant nobiles, & proinde ipsi quoq; veritatis doctrinā non magni fa-
 ciunt, quā a principibus contemni vident. Trahūt deinde illi etiā aliquos in suas partes, quos pri-
 uati eimodi studiū excecatur. At hīc nos cogitare decet, nihil absurdius vel turpius a nobis designari
 posse, quā si hominū iudicia diuino antepōnamus. Quid enim hoc aliud est, quā Deum ex solo suo
 detrachere, & eum vanissimorum hominum iudicio subijcere? Quod etsi multi faciāt, & ita rebus suis
 prouident admodum consulere videantur, olim tamē sentient, quantum spe sua falsi sint, quando ad
 Christi tribunal sistentur, qui non ex hominum arbitrio sententiā feret, sed ex aeterno patris decreto,
 quod in verbo suo nobis reuelatur. Ergo procul relegato hominum quorumcumq; respectu, in vnum
 Deū respicere & eius gloriā promouere discamus. Fecerūt hoc olim omnes, quorum fides in scripturis
 cōmendatur. Neq; nos vel Conciliorū autoritas moueat, vel Pontificiarū excommunicationum sul-
 mona terreat. Non enim ad animas illa possunt penetrare: & quae in hoc mūdo sustinemus opprobria
 ob veritatis confessionē, olim aeterna caelestis regni gloria cōpensabit Iesus Christus, cū in maiestate
 patris ad iudicandū venerit. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

Ambitio religio-
 nis obnoxia.

homo appareret hominibus, cum lateret Deus? Et ne putarent, hoc eum esse tantummodo quod videtur, talem ac tantum se volens credi, qualis & quantus est pater. Qui credit in me (inquit) non credit in me, id est in hoc quod videt, sed in eum qui misit me, id est in patrem. Sed qui credit in patrem, necesse est eum credat esse patrem; qui autem credit eum patrem, necesse est ut credat eum habere filium: ac per hoc qui credit in patrem, necesse est ut credat in filium. Et paulo post: Propterea dixit, Qui credit in me, non credit in me: ne totum quod de Christo creditur, secundum hominem crederetur. Ille ergo (inquit) credit in me, qui non credit in me secundum id quod me videt: sed in eum qui me misit, ut cum credit in patrem, credat eum habere filium sibi aequale, & tunc verè credat in me, &c. Et rursum: Nisi se abstulit fidem credentis, sed noluit in forma serui remanere credentem: quoniam cum quis credit in patrem qui eum misit, profecto credit in filium, sine quo patrem non esse cognoscit, & ita credit ut credat aequale: quoniam sequitur. Et qui videt me, videt eum qui me misit. Hæc omnia Augustini sunt, quibus omnino convenit, quod in symbolo nos in unum Deum credere profiteamur, in quo deinde tres personæ, Patrem Filium & Spiritum sanctum agnoscimus. Afferit autem Dominus hoc loco fidem nostram adversus Iudæorum & Turcarum calumnias, qui nos in hominē crucifixum credere aiunt, & proinde maledictioni obnoxios esse, teste propheta Ieremia, qui Cap. 17. maledictum pronuntiat eum, qui homini confidit, & carnem facit brachium suum. At qui non credimus in Christum, quatenus homo est, sed quatenus Deus est, qui nobis carne manifestari, & ita redemptor noster fieri voluit. In illis autem, qui hoc nobis falso exprobrant, diaboli strategema callidissimum apparet, quo infidèles homines circumvenit, ut se Deo patri fidem illibata tunc demum servare putent, si Christum respiciant, quem hominem natum fuisse audiunt: cum ad patrem nobis nulla alia ratione accedere liceat, quam per filium, quem ille nobis mediator constituit.

Plurimum verò consolationis hic locus affert in tentationibus, quando metimur, ne Christus nobis servandus sufficiat. Quia enim non nudus homo, sed simul verus & æternus Deus est, non est quid de eius merito, virtute & potentia dubitemus. Non potest enim non maxima esse meriti eius gratia apud patrem, cuius ille dilectus filius est. Et quia verus Deus patrique consubstantialis est, non diffidit si fuerit nos adversus quosvis hostes tueri. Ideo Paulus dicebat: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus est, qui iustificat: quis ille, qui condemnet? Præterea officij quoque hic locus nos admonet, ne videlicet nostræ salutis fiduciam in vllum siue angelum siue hominē collocemus. Si enim ipse Christus fidem, quæ ipsam recipimus, in Deum patrem refert, & in se, quatenus homo est, credi negat, inexcusabilis profecto illorum error est, qui in homines credunt, quos mortales & ipsdem nostrum affectibus obnoxios fuisse constat, cum in terris agerent. Viderunt hoc omnes, quos quot aliquam habuerunt nunquam veri Dei cognitionē. Ioram certè, etsi non vno modo impius esset, inolevit tamen blasphemiam putavit, quod Syrus rex ab ipso ea peteret, quæ à solo Deo peti debent, nimium ut Naamani lepram purgaret. Et quamvis phariseorum hypocritis & supersticio magna esset, hoc tamen principium apud illos ratum mansit, quod peccatorum remissionem, quæ salutis nostra quasi fundamentum est, in solius Dei potestate esse, & penes hunc solummodo queri debere sentiant. Apostolos verò in hoc diligenter incubuisse scimus, ne qui gloriam, quæ vni Deo debetur, in ipsi transferrent. Exempla eius studij Actorū liber in Ioanne & Petro, Paulo, item & Barnaba nobis proponit. Et in veteri ecclesia admodum recepta fuit hæc sententia, ut D. August. in huius loci explicatione non dubitavit scribere: Apostolos suos certè ipse Dominus Christus misit, quod eorum etiã nomine iudicatur (nam sicut Græcè angeli, Latine nuntij vocantur: ita Græcè apostoli, Latine missi appellantur) nunquam tamen aliquis apostolorum dicere auderet, Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Omnino enim non diceret, Qui credit in me. Credimus enim apostolo, sed non credimus in apostolum: non enim apostolus iustificat impium. Credenti autem in eum, qui iustificat impium, deputatur fides eius ad iustitiam, &c. Posterius demum temporibus supersticio inter Christiani nominis professores obtinuit, ut sicuti olim gentes de repub. bene meritos in Deorum numerum recurrebant: ita ipsi quoque apostolos & sanctos Christi martyres divino honore dignati, & se in illos credere professi sint. Et tanta superstitionis vis fuit, ut symboli apostolici articulum corrumpere auderent, quodam inepri assentatores, quo maiores nostri ecclesiam catholicam siue vniuersalem agnouerunt, quæ sanctorum omnium communitio est. Hoc enim illis non satis visum fuit, nisi se in ecclesiam catho-

Deitatis Christi usus.

n me: sed Ego lux maneat. dico eum: im. Qui mo quem x me ipso edit quid est. Quæ

aulo ante mortem diligenter & sepe bibili malicia ipse omniū publicæ & trasilato de ipse essus, ipse quodam enjam proponit, ut ia prætexim a-

ur, qui nihil in ipse omnia affert, er dictum est, & me sese ab ipse me, &c. quod ad is fiducia in me oblitimus in me agminere videntur us erat. Qui in in eum qui misit in eum, qui misit non de visione quæ ad bonum est, quæ hac vita nobis ob us, & illius oculi natur hie se verum s: adeo, ut quæ in in carne, quæ ve voluit, ut in verba recitare libet usmodi. Nisi qui ur: sumus, ipse qui

licam credere profiteantur. Quem errorem D. Cyprianus manifestè confutat, qui in symboli explicatione sic scribit: Non dixit I N sanctam ecclesiam, nec I N remissionem peccatorum, nec I N carnem resurrectionem. Si enim addidisset I N præpositionem, vna eademq; vis fuisset cum superioribus. Et paulo post: I N præpositio non additur, vt dicatur I N sanctam ecclesiam, sed sanctam ecclesiam credendam esse: non vt in Deum, sed vt ecclesiam Deo congregatam, &c. Quòd si in totam ecclesiam credere cum vera fidei & religionis legibus pugnat, quanto minus ferendi sunt, qui in vnum aut aliorum, vel etiam plura illius membra credere docent? Hanc igitur gloriam vni Deo nos iniunctam seruare debemus, ne dum religiosi esse volumus, idololatram efficiamur.

Cur in mundum uenerit Christus.

Sequitur secunda huius concionis pars, qua docet, cur in mundum hunc uenerit, & quomodo nobis salutaris fiat? Ego (inquit) lux in mundum ueni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Reperit doctrinam, quam Cap. 8. proposuit, ubi copiose diximus, qua ratione Lux dicatur. Mirum quòd mentis tenebras discutiat, ab errorum labyrinthis liberet, & nõ modo seipsum, uerum etiam in se Deum patrem & vniuersam salutis rationem patefaciat. Dum uero se in mundum uenisse ait, partim Dei bonitatem predicat, partim Iudeorum contumacia arguit, qui oblatam salutem nolunt recipere, neq; inestimabile illud Dei beneficium agnoscant, qui filium suum in mundum uenire & serui formam assumere uoluit, vt nobis lucem illam diuinam atq; celestem aperiret. Interea paucis hinc uerbis omnia cõprehendit, que nos in salutis nostræ negotio iustitiam præstent. Primo enim docemur, que humani generis conditio olim fuerit, & que etiam hodie sit, si Christus in medio auferas. Si enim ideo hic in mundum uenit, ne in tenebris maneremus, utique tenebre in mundum hunc totum prius occupauerant. Dicuntur autem tenebre peccatum falsa doctrina, superstitiones, terrores cõscientiæ, mors deniq; & damnatio. Nam vt in tenebris, ita in his quos, omnino nihil certi, nihil quod hominẽ exhilaret aut tranquillum reddat, inuenitur. Atqui hæc olim in mundo non regnarunt modò, uerum etiam tyrannidem exercuerunt indomitam, sicuti gentes feroces abunde testantur. Quòd Paulus obseruans, gentes olim tenebras, & tenebrarum potestate obducatas fuisse scribit. Neq; melior est adhuc hodie omnium eorum conditio, qui Christi cognitione destituntur. Nam aut impudenter peccatis seruiunt, & affectuum prauorum tenebris excecati illorum ueritatem non uident, aut dum religiosi esse uolunt, hominum traditionibus circumducuntur, & in felices superstitionũ nebulas. Verusq; uero mali finis est, quòd conscientia carnificina exercitiam, quoad in hac carne uiuunt, tandem uero mortem & damnationem subeunt, quod peccati stipendium esse, scriptura docent. Atqui hæc illa hominis conditio, hæc nostræ uires sunt, quibus multi superbiunt, qui non modò sui ingenij acumine regni Dei arcana scrutari, uerum etiam sui arbitrij facultate uerum propriorum operũ meritis cælum conscendere conantur. Ex tenebris uero istis nos solus Christus liberat, qui nobis à Deo factus est iustitia, sapientia, ueritas, pax, uita deniq; & salus, vt alibi pluries esse dictum.

Quomodo Christus apprehendi possit.

At quomodo illum apprehendimus (ais) vt tanti boni in eo participes reddamur? Vt omnia, qui) qui credit in me, in tenebris non maneat. Fide ergo opus est, quam alibi quos, vnicam rationem esse docet, qua & ipsi inseruamur, & salutis in ipso consortes efficiamur. Hanc uero vniuersam salutem & communem omnibus, dicens: Vt OMNIS, qui credit in me, &c. Et ita passim loquitur, ne quæpiam per uitæ genus, aut gentem, aut etiam antea facta scelera, se exclusos arbitrentur, sed certam habent salutis fiduciam, que nullis tentationũ aruentibus succumbat. Deinde admonet hoc ipsum, salutis rationem que in Christo proponitur, vnicam esse, neq; extra illum ullam aliam inueniri. Consequenter hoc omnes scriptura, & constanter hoc ipsum apostoli testantur, quando aiunt, nullũ aliud nomen in cælo hominibus datum esse, in quo seruentur, præterquam Iesum Christum. Hæc itaq; illorum error confutatur, qui ne quem temere damnare uideantur, vnumqueng, in sua aut maiorũ suorum reprobis seruari posse sentiunt. Qui (vt alibi diximus) primò ipsi Deo iniuriã faciunt, quasi in nulla eorum causa motus duram hanc & acerbam redimendi humani generis prouinciam filio suo vniuersum populerit, cum infinitæ aliæ rationes essent, quibus nobis consuli poterat. Deinde in ipsum quos, Christum iniurijs sunt, quem suo honore & gloria spoliant: Adhuc operam inanem sumunt, quædam alia querunt quod in Christo abunde inuenitur, neq; vspiam alibi inueniri potest. Qui enim illum ueritate fide apprehendunt, hi in tenebris non manent. Nam quia ipsorum iustitia ille factus est, peccatum

non dominatur amplius. Idem false doctrinae traditionibus excari non possunt, cum aeterna scientia lucem in Christo habeant. Et ideo neque conscientia terroribus superantur, neque damnationi & morti subiacent, sicuti Paulus ad Romanos octavo Capite testatur. Ex his autem perfecta falsitas eritur, & qui ista alibi quaerunt, perpetuo quidem esuriunt & sitiunt, nunquam vero intra aeternum suos satiantur. Vide quae Samaritidi dixit supra Cap. 4.

Sed ne quis hinc peccandi securitatem atque licentiam concipiat, simul officij sui credentes admittat Dominus, quando se ideo in mundum venisse ait, ne maneant in tenebris. Ergo in luce ambulare debent credentes, cuius opera plane contraria sunt tenebrarum operibus, quae paulo ante enumeravimus. Itaque peccato mori & iustitiae vivere, falsam doctrinam fugere & veram amplecti, superstitiosum longum valere dicere & Deum in spiritu & veritate adorare atque colere, denique se totum Christo consecrare, & ita vivere debent, ne ipsos alicuius dicti aut facti pudere possit. Quod est in carne adhuc viventibus praestitum impossibile sit, eo quod ex innata corruptione semper aliquid latens inhaeret, faciet tamen vitia nostra ipse Christus, qui fide apprehenditur: dum & suam iustitiam nobis communicat, & spiritu suo ad penitentiae studium perpetuum excitat, ne in peccatis & erroribus totis pereamus. Parum ergo adhuc profecerunt in salutis ratione & fide Christiana, qui compositionem rerum diversissimarum fieri posse putant, & in omne latius claudicant, dum superstitiosos cultus cum vero coniungunt, humanas traditiones Dei verbo commiscunt, & Christianam libertatem in mani & indomita peccandi licentia corrumpunt. Audiant illi clamantem Apostolum: Eratis olim tenebrae, nunc autem lux in Domino, ut filij lucis incedite. Quae enim communio luci cum tenebris? quod consortium iustitiae cum iniustitia? quae concordia Christo cum Belial? Quae verba vincta memori & seria mente sibiipsis occiderent perpetuo, qui hodie in religione ludunt, & Christum qui dicitur profiterentur, vitae vero & moribus diabolum referunt.

Ceterum quia plerique contumaces & incurabiles erant, promissioni tam liberali & salutiferae comminationem penarum subiicit, quas increduli & inobedientes subituri sint, & sic ait: Si quis audiverit verba mea & non crediderit, ego non iudico eum, & c. Sensus est: Ego quidem veritatis & salutis aeternae lucem publice omnibus offero: at si qui his contemptis increduli & pertinaces esse pergunt, & oblatam sibi in me salutis gratiam amplecti dedignantur: ego nunc quidem non iudico eos, id est, non exeram in praesenti meae iustitiae & iudicij rigorem, ut mox meritas poenas de illis sumam. (Quia non ideo veni, ut iudicem & puniam quenquam, sed ut mundum infelicem ex perdantem & interitum afferam.) At tamen non impunè ferent illi suam contumaciam. Nam qui me contempserit, dum verba mea non recipit, & monstratam sibi salutis viam ingredi aspernatur: is iam habet iudicem suum, qui sententiam adversus illum feret, quam nunquam effugere poterit. Sermo enim meus, quem locutus sum, ille iudicabit eum, & c. Id est, euangelium ipsum adversus eum testabitur, illud conscientiae eius obstrepet, & assidue ogganniet ei, quid de me audierit, quid ego fecerim, quam amice & benigne ipsum inuitarim ad salutis consortium, quae rursus ipsius fuerit contumacia, & quod supplicio quous dignus sit. Neque in praesenti seculo tantum hoc fiet, sed olim in novissimo illo die, euangelij sermo eum iudicabit. Ex illo enim ego sententiam feram irrefragabilem, cuius est vehementior & gravior erit auctoritas, quod illam propriae conscientiae testimonio confirmari, & eidem suam executionem coniunctam esse sentiet. Hic verborum Christi sensus est, quibus non negatur articuli fidei nostrae veritas, quo ipsum olim venturum fatemur ad iudicandum vivos & mortuos: neque etiam sibi ipsi contrarius est, cum alibi dixerit, omne iudicium sibi a patre traditum esse: sed partim distinguit inter primum suum adventum in carnem, & secundum, qui in ultimo illo die erit (ut supra Capite tertio fusius docuimus) partim sceleris huius gravitatem arguit, & tantum esse docet, ut increduli & contumaces effugere non possint, quin iudicio sistantur, & neque accusatores neque testes defuturi sint, quorum auctoritas sit inviolabilis. Itaque ad Dei tribunal eos citat, quos hominum minas contemere, imò ipsius Dei verbum scurrili contumacia eludere sciebat.

Sed ut ista nostrae institutioni magis seruiant, de quibus hic loquitur Dominus, diligenter videatur oportet. Dicit autem: Si quis audierit verba mea, & non crediderit. Ergo de illis loquitur, quibus datum est Euangelium audire, & tamen non credunt, neque obediunt: & proinde minor eorum

Officia uere crediturum.

Incredulis poenas denuntiat.

Qui nam per euangelium iudicentur.

L

...vita speres, cui verbum salutis exitio est, & quem odor ille verbi viuificus occidit? Nec tamen
 in hoc seculo istud Euangelij iudicium perficitur, sed in nouissimo illo die potissimum vim suam exe-
 rat, quando in nubibus caeli veniens Dei filius, non aliam sententiam feret, quam qua Euangelio
 creditur, cuius summa est: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, seruabitur: qui non crediderit, con-
 demnabitur. Quod ipsum Baptista, Iesu Christi praecursor obseruauit, quando discipulis suis dicebat:
 Pater diligit filium, & omnia dedit in manum eius. Qui credit in filium, habet vitam aeterna: qui
 autem non paret filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Obseruent ista diligenter,
 cui & minas verbi Dei suauiter ridet, & nouissimum Christi iudicis aduentum scurrili dicacita-
 te in dubium vocant: quales innumeros fore sub finem seculi, olim Petrus & Paulus praedixerunt,
 & quorum impia dicta hodie passim audiuntur. Ludunt illi quidem nunc, iudicem tamen istum nun-
 quam effugient, qui illos propria conscientiae testimonio condemnabit. Debent etiam in horum consi-
 deratione frequenter versari pij, quos temporaria impiorum & Euangelij contemptorum felicitas
 effendit, quam Asaph in Psalmo 73, sic describit: Non sunt eis nexus ad mortem, sed pingues sunt
 & praeualidi. Nulla eis, vt reliquos mortales, premit molestia, a malis aliorum hominum immunes
 sunt. Itaq; superbia eos totos possidet, & ceu veste inuoluuntur violentia. Prae pinguedine oculi eo-
 rum protuberant, pergit in imaginationibus cordis. Distluunt, loquuntur violentiam, & iniuriam
 sibi sibi loquuntur. Protendunt os suum in caelum, & lingua eorum orbem pernegatur, &c. Hi se
 iniquam impiorum mores sunt, quibus illi magno cum successu & impunitate publica indulgent,
 sibi sibi perulantur & crudeliter insultant: quod ipsis non potest non molestissimum esse, si carnis
 praerogationes audiant. Sed hic cogitemus, impios illos gladium & virgam esse in manu Domini, qui-
 bus in suis castigandis vitur, ne cum mundo incurabili & panitere nescio pereant. Et quia in Do-
 mini manus sunt, nihil possunt, quam quod ipsi visum fuerit, cuius voluntas sancta est & saluifica.
 Quapropter, dum sua libidini indulgent, nostram salutem prouebunt: quia ad preces excitant, vita
 huius odium insitillant, & nostram in celos profectionem accelerant. At idem, vbi sua iniquitatis
 mensuram impleverint, suas penas Deo exoluunt, qui illos, ceu ferulas atritas & inutiles, in forna-
 cem ignis infernalis abijcit, et in hoc etiam seculo horrenda in eos edit suorum iudiciorum exempla.
 Paterat hoc longa commemoracione probari, sed cum historias legentibus multa huius generis occur-
 rant, verbum minime opus est, vbi res ipsa loquitur.

Porro confirmat Dominus quod dixit, & docet vnde tanta sit verbo suae euangelio suo auctori-
 tas. Quia ego inquit ex meipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit
 quid dicam, & quid loquar, &c. Conueniunt haec cum eo, quod Capite septimo dixit: Doctrina mea
 non est mea, sed eius qui misit me. Ista autem dicendo a patre se discernit quoad naturam humanae,
 & sensus est, se nihil humanum loqui, & doctrinam suam minime similem esse hominum traditioni-
 bus, quae conscientias obstringere non possunt: sed diuinam, adeoque ipsius Dei verbum esse, & proinde
 nemini debere mirum videri, quod incredulos & impios ex hac olim iudicandos esse dicat. Si enim
 legem politiarum ea est auctoritas, vt fontibus sua decernant supplicia, num minorem esse dicemus
 verbi Dei dignitatem, quo regni caelestis & aeterni leges atque iura continentur? Attamen amplio-
 rum confirmationis ergo addit Dominus: Et scio, quod mandatum eius vita aeterna est: Quae ergo
 ego loquor, sicut dixit mihi pater, ita loquor. Vbi ante omnia obseruabimus, non temere fieri, quod
 Christus Iesus toties & tam constanter asserit, doctrinam suam non hominum figmentis consistere, sed
 aeternum Dei patris verbum esse. Suo enim exemplo eorum audaciam siue confidentiam confutat,
 qui sibi simpliciter credi, & omnia sua recipi volunt, quamuis illa nullis scripturis probari possint.
 Praeterea illi quidem patres, ecclesiam & Conciliorum auctoritatem, quam scripturis parem esse
 contendunt. At nos patres nullos agnoscimus, quam quorum fides atque pietas Dei testimonio pro-
 batur: neque ecclesiam aliam scimus, quam quae ex Dei verbo nata, hoc vno nititur atque guber-
 natur. Omnibus autem patrum atque Conciliorum decretis, si verbo Dei in scripturis tradito ad-
 uersentur, Dei sententiam, olim per Isaiam promulgatam, & postea ipsius Christi auctoritate con-
 firmatam, opponimus: Frustra me colunt docentes doctrinas hominum. Et illud Pauli: Si vel nos
 vel angelus e caelo euangelizet vobis praeter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Quod
 non tenere ei excidisse patebit, si quae in praesentia de euangelio suo ipse Christus pronuntiet, attentius

Euangelij au-
 thoritas unde
 sit.

obseruemus. Nam primò Dei patris mandatum vocat, & ita illud ab hominum doctrinis distinguit: que quocunque splendore commendentur, humani tamen cerebri segmenta sunt, & contra preceptum Dei proponuntur, qui in sua ecclesia non aliam, quàm sui verbi vocem predicari vult. Sed etiam alia adduc ratio assignari potest, propter quam Dei mandatum dicitur: nimirum quòd illud inter homines predicari vult, & perpetuam eius promulgationem mandato solemni sancit, sicut prophetarum vaticinia, & postrema Christi verba testantur, qua iam celos conscendens Apostolus dixit. Deinde se scire ait, quòd patris mandatum sit. Item: *Que ego loquor, sicut dixi mihi pater, ita loquor.* Certum ergo est mandatum illud, neque opus est, vt de eo & eius fide vel auctoritate disputemus. Nam qui hoc faciunt, Dei filium mendacij arguunt, adeoq; Deum patrem mendacum faciunt (quod Ioannes in epistola sua Capite quinto annotat) qui totum hoc Iesu Christi negotium, quod Evangelio continetur, voce sua cœlis delata confirmauit. Præterea vitam æternam dicitur Evangelium: eò quòd per hoc nobis ipse offertur, qui vita est, & quòd qui illud cum fide recipiunt in Christo vita & salutis æternæ consortes fiunt. Quòd Paulus respexit, dicens, euangelium esse preciam Dei ad salutem omni credenti. Adde his postremò, quòd sententiam extremam contineat, quæ olim electis promissa æternæ felicitatis gaudia, impijs verò sempiternos inferorù cruciatos denuntiabit. Hæc omnia cum euangelio comprehendantur, nimirum profectò ridiculi & miseri sunt (sicut quid grauius dicam) qui aliud doctrine genus inducere volunt, & hoc agendò euangelium in dubium vocant, quasi hoc vel incertum sit, vel non plenè omnia tradat, quæ ad salutem nobis cognita & seruata necessaria sunt. Discant igitur ex huius loci & exempli consideratione ministri ecclesiarum, vt ipsi quoque nihil in ecclesia loquantur, quàm quòd in mandatis acceperunt, ne mala fides legantur. Loquantur autem sicuti iussit Dominus disertè & liberè, adeoque in rectis proclamationibus, que spiritus ipsis occultè suggerit, & que scripturis contineri sciunt. Neque hic vllis hominum opinionibus sese absterri patiuntur, sed cum prophetis & Apostolis dicant: *Leo si rugiat, quis non timet?* Dominus Deus locutus est, & quis non prophetaret? Non possumus que vidimus & audimus non loqui. Oportet enim Deo magis obedire, quàm hominibus. E contra excitent hæc ipsa omnia mines, vt cogitent non temere hoc factum fuisse, quòd Iesus Christus in vltima concione, quam publice in terris habuit, de Euangelij sui auctoritate potissimum disertè voluit. Cauent ergo vbi Iudeorum contumaciam imitentur, sed potius euangelij doctrinam Dei verbum esse agnoscant, & secundum hoc fiduciam omnem in vno Iesu Christo collocent, eidem vni viuant & seruiant, qui sui regni coheredes facere dignatus est. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in ætænum. Amen.

CAPVT XIII.

HOMILIA CXXIII.

ANTE festum autem pasche, sciens Iesus quòd uenisset hora ipsius, ut transiret ex hoc mundo ad patrè, cum dilexisset suos qui erant in mundo, usq; in finem dilexit eos. Et Cœna facta (cum diabolus iam immisisset in cor Iudæ Simonis Iscariotæ, ut proderet eum) sciens Iesus quòd omnia sibi dedisset pater in manus, & quòd à Deo exisset, & ad Deum abiret: Surgit à Cœna, & ponit uestes, & a cepto linteo præcinxit seipsum. Deinde misit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

EXPOSUIT hucusq; Ioannes duobus Capitibus, quæ Dominus noster Iesus Christus post mortem suam fecit, & quibus nonnulla quasi preparatio ad hanc contineatur. Quæ tunc deinceps vltima Cœna, quam ita describit, vt simul nobis quoq; conuincit, quòd linteum, quo anime credentiù ad vitam cœlestem alantur & confirmantur. Narrat enim ex